

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

SCHOOL OF POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

DEPARTMENT OF INTERNATIONAL, EUROPEAN AND REGIONAL STUDIES

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

MASTER OF ARTS IN

«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

“STRATEGIC SECURITY STUDIES”

**Η Ιταλική Εξωτερική Πολιτική στην Λιβύη Μετά την Ανατροπή του Καθεστώτος
Καντάφι**

Italian Foreign Policy in Libya, after the overthrow of the Gaddafi regime

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

MASTER THESIS

Ευάγγελος Ι. Βαρλάμος (Α.Μ.: 1223Μ003)

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή

Δημήτριος Τριανταφύλλου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Κωνσταντίνος Υφαντής, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ανδρέας Γκόφας, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ευάγγελος Ι. Βαρλάμος, 2024

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Αφιερώνεται στους γονείς μου
Ιωάννη Βαρλάμο και Αθηνά Βαρλάμου*

Συντομογραφίες

ΑΟΖ:	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
Δ.Ο.Μ.	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
Κ.Ε.Σ.:	Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας
Μ.Κ.Ο.:	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΗΕ:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
RCC	Επαναστατικό Διοικητικό Συμβούλιο
NATO:	North Atlantic Treaty Organization
CNT	Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο
CUP:	Επιτροπή Ένωσης και Προόδου (CUP),
GNA:	Government National Accord (Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας)
GNC:	General National Congress (Γενικό Εθνικό Κογκρέσο)
GNU:	Government of National Unity (Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας)
NTC	National Transitional Council (Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο)
NFA:	National Forces Alliance (Συμμαχία Εθνικών Δυνάμεων)
NOC:	National Oil Company (Εθνική Εταιρία Πετρελαίου)
JCP:	Justice and Construction Party (Κόμμα Δικαιοσύνης και Οικοδόμησης)
LROR:	το ένοπλο παράρτημα του GNC
LDA:	Libyan Dawn Alliance
LNA:	Libyan National Army (Λυβικός Εθνικός Στρατός)
LCG:	Libyan Contact Group (Ομάδα Επαφής Λιβύης)
ISIL:	Islamic State in Iraq and the Levant
MoU:	Memorandum of Understanding (Μνημόνιο Κατανόησης)
GECOL:	General Electric Company of Libya
SPRAR:	Sistema di Rrotezione per Richiedenti Asilo e Rifugiati
WLGP:	Western Libyan Gas Project

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον φίλο και συνάδερφο Δημήτριο Λιάκο, ο οποίος από το ξεκίνημα αυτού του μεταπτυχιακού με βοήθησε ψυχολογικά να ανταπεξέλθω και να περατώσω την παρούσα εργασία και παράλληλα μου παρείχε πηγές προκειμένου να ενημερωθώ για το αντικείμενο και να μπορέσω να χρησιμοποιήσω στη συγγραφή.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	13
Κεφάλαιο πρώτο: Γεωγραφικά και ιστορικά στοιχεία	15
Γεωγραφική και ιστορική παρουσίαση Λιβύης	15
Αγροτική οικονομία	16
Ορυκτός πλούτος – Βιομηχανία	18
Πρόσφατη ιστορία Λιβύης	18
Έως την πτώση του καθεστώτος Καντάφι	18
Από την πτώση του Καντάφι έως σήμερα	25
Κεφάλαιο δεύτερο: Η Αραβική Άνοιξη για την Λιβύη	27
Εισαγωγικά στοιχεία	27
Αίτια Αραβικής Άνοιξης	28
Εξέλιξη εμφυλίου πολέμου	29
Α' φάση εμφυλίου πολέμου–Εμπλοκή NATO και πτώση Καντάφι	30
Β' φάση εμφυλίου πολέμου – Σύγκρουση μεταξύ των παραστρατιωτικών οργανώσεων	31
Ανταγωνισμοί και συγκρούσεις για τον έλεγχο των πηγών	34
Συνέπειες Αραβικής Άνοιξης	36
Συνέπειες στον αραβικό κόσμο	36
Συνέπειες στην Λιβύη	36
Κεφάλαιο τρίτο: Η Ιταλία στην Λιβύη πριν τον Καντάφι	38
Ο Ιταλο-Τουρκικός πόλεμος του 1911	39
Κεφάλαιο τέταρτο: Μεταναστευτικό	42
Διμερές ενέργειες Ιταλίας – Λιβύης	42
Μεταναστευτικό Λιβύης και Ενωμένη Ευρώπη	48
Δελτίο τύπου ΕΕ της 04-07-2017	48
Κοινή ομάδα εργασίας του 2017	49
Μέτρα του 2018	49
Αντιδράσεις διεθνών οργανισμών και ανθρωπιστικών οργανώσεων	49
Στήριξη της ΕΕ προς την Λιβύη με νέα μέτρα	51
Το ηθικό δίλημμα της Ε.Ε.	53
Κεφάλαιο πέμπτο: Οικονομικές σχέσεις Ιταλίας – Λιβύης	56

Εμπλοκή λοιπών περιφερειακών δρώντων	63
Συμπεράσματα	68
Επίλογος	72
Πηγές – Βιβλιογραφία	73
Παράρτημα «Α»: Δελτίο τύπου ΕΕ της 04-07-2017	80
Παράρτημα «Β»: Πρωθυπουργοί Ιταλίας από πτώση Καντάφι έως σήμερα	86

Γραφήματα, εικόνες και φωτογραφίες

Γραφήματα

Γράφημα 1.	Οικονομική στήριξη της ΕΕ για την Λιβύη	51
------------	---	----

Εικόνες

Εικόνα 1.	Χάρτης Λιβύης	15
Εικόνα 2.	Τρίπολη	16
Εικόνα 3.	Βεγγάζη	17
Εικόνα 4.	Χάρτης Λιβύης	17
Εικόνα 5.	Βασιλιάς Μουχαμάντ Ιντρίς Αλ Σενούσι	19
Εικόνα 6.	Ο Μοχάμεντ Ιντρίς Αλ Σενούσι στα Καμένα Βούρλα το 1969	20
Εικόνα 7.	Ο Μουαμάρ Καντάφι την 02 Σεπτεμβρίου 1969	21
Εικόνα 8.	Το Πράσινο Βιβλίο του Καντάφι	22
Εικόνα 9.	Σίλβιο Μπερλουσκόνι και Μουαμάρ Καντάφι. Κοινό σημείο των δύο ηγετών η ιδιορρυθμία και η εκκεντρικότητά τους	24
Εικόνα 10.	Κατανομή Λίβυων στρατιωτικών ομάδων	35
Εικόνα 11.	Φυλές της Λιβύης	37
Εικόνα 12.	Η συμφωνία ENI με NOC των 8 δις δολ	60
Εικόνα 13.	Ο Χαλίφα Χαφτάρ	61

Περίληψη

Από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα η Ιταλία είχε ιδιαίτερες σχέσεις με την Λιβύη με βάση τον οικονομικό έλεγχο. Η εγγύτητα της Αφρικανικής χώρας στην Ιταλία, την οδήγησε να «πατήσει πόδι» σε αυτήν επιδιώκοντας τον έλεγχό της, ως αποτέλεσμα του ευρωπαϊκού κύματος δημιουργίας αποικιών σε όλο τον κόσμο. Η σχέσεις διακόπηκαν για αρκετά χρόνια αλλά πάντα η Ιταλία έπαιζε έναν σημαντικό ρόλο στην λειτουργία – έλεγχο της Λιβύης. Η άνοδος στην εξουσία της Λιβύης του Μουαμάρ Καντάφι, επέφερε σημαντικές βελτιώσεις σε όλους τους τομείς της χώρας, ενισχύοντας τον ρόλο της στην Αφρική και καθιστώντας την σοβαρό αντίπαλο για τις Μεγάλες Δυνάμεις της Υψηλίου. Η αμφιλεγόμενη όμως, κατά τους δυτικούς, στάση του Καντάφι, προκάλεσε κύματα αντιδράσεων από εξωτερικούς αντιπάλους με τελικό αποτέλεσμα την πτώση και την δολοφονία του. Η εν συνεχεία κατάσταση στην αφρικανική χώρα ήταν χαοτική με έναρξη εμφύλιων συγκρούσεων ομάδων, φατριών και υποψήφιους σωτήρες της χώρας.

Η κατάσταση αυτή οδήγησε την Ιταλία κυρίως να προσπαθεί να προσεγγίσει τα δύο λιβυκά στρατόπεδα που κυριάρχησαν με σκοπό την κυριαρχία στο πετρέλαιο και το φυσικό αέριο αυτής. Παράλληλα όμως, εξαιτίας της εξέγερσης της Αραβικής Άνοιξης, ξεκίνησαν ροές μετανάστευσης από την Αφρική, διά μέσου της Λιβύης προς την Ευρώπη και αρχικά από την Ιταλία λόγω εγγύτητας. Η εξωτερική πολιτική της Ιταλίας συνεπώς στη Λιβύη μετά την πτώση του καθεστώτος Καντάφι έως σήμερα, επικεντρώνεται στις διμερείς μεταξύ τους σχέσεις με βασικά θέματα στην ατζέντα τον οικονομικό έλεγχο και εμπόριο του λιβυκού πετρελαίου και του φυσικού αερίου καθώς και την εξεύρεση λύσης για αντιμετώπιση του μεταναστευτικού προβλήματος από Λιβύη προς Ιταλία. Στο πρόβλημα αυτό, πλέον έχει εμπλακεί και η Ευρωπαϊκή Ένωση, με ιταλικές ενέργειες, καθώς ολόκληρη η Ευρώπη μαστίζεται από την αθρόα εισροή (λαθρο)μεταναστών στα εδάφη της.

Κατόπιν αυτών, η εργασία, αρχικά θα γνωρίσει στον αναγνώστη γεωγραφικά τη χώρα της Λιβύης και εν συνεχεία θα μάθει την ιστορία της σε σχέση με την Ιταλία καθώς και την ιστορία της Λιβύης αναφορικά με την κυβερνητική πολιτική και κυρίως με την διακυβέρνηση της χώρας από τον Μουαμάρ Καντάφι. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στην Αραβική Άνοιξη και το αποτέλεσμα που επέφερε αυτή για την βορειοαφρικανική χώρα. Ακολούθως εξετάζεται η πολιτική και οι ενέργειες της

Ιταλίας προκειμένου αυτή να έχει έλεγχο και ασφαλώς κέρδος από την διαχείριση των πετρελαίων και φυσικού αερίου με την είσοδο στην Λιβύη της ιταλικής εταιρίας ENI. Τέλος εξετάζεται το μεταναστευτικό φαινόμενο και πρόβλημα που συμβαίνει τα τελευταία σχεδόν δέκα χρόνια, με παρουσίαση των ιταλικών και των ευρωπαϊκών ενεργειών. Μετά την παράθεση των διαθέσιμων πληροφοριών, αναλύοντας τις πηγές, η διπλωματική περατώνεται, σύμφωνα με την κρίση του συντάξαντα, με το γενικό συμπέρασμα ότι η πολιτική ενός κράτους είναι μία δυναμική κατάσταση που αλλάζει ανάλογα τα πρόσωπα, τις εποχές και τα συμφέροντα όχι μόνο ενός κράτους αλλά σύμφωνα με τα συνολικά συμφέροντα όλων των δρώντων που μπορούν να εμπλακούν. Η Ιταλία προσεγγίζει την Λιβύη με ενδιαφέρον αλλά σίγουρα δεν είναι ανθρωπιστικό.

Λέξεις – κλειδιά: Λιβύη, Ενεργειακό, Ιταλία, Μεταναστευτικό, Καντάφι.

Italian Foreign Policy in Libya, after the overthrow of the Gaddafi regime

Evangelos I. Varlamos

Abstract

Since the beginning of the last century Italy has had special relations with Libya based on economic control. The proximity of the African country to Italy, led it to "set foot" on it in pursuit of its control, as a result of the European wave of colonization around the world. Relations were interrupted for several years but Italy always played an important role in the operation - control of Libya. The rise to power of Muammar Gaddafi's Libya brought about significant improvements in all areas of the country, strengthening its role in Africa and making it a serious opponent for the Great Powers of the World. However, the controversial stance of Gaddafi, according to the West, caused waves of reactions from external opponents with the final result being his fall and assassination. The subsequent situation in the African country was chaotic with the start of civil conflicts between groups, factions and potential saviors of the country. This situation led Italy mainly to try to approach the two Libyan camps that dominated in order to dominate its oil and natural gas. At the same time, however, due to the Arab Spring uprising, immigration flows began from Africa, through Libya to Europe and initially from Italy due to proximity. Italy's foreign policy therefore in Libya after the fall of the Gaddafi regime until today, focuses on bilateral relations between them with key issues on the agenda the economic control and trade of Libyan oil and natural gas as well as finding a solution to deal with the migration problem from Libya to Italy. The European Union has now become involved in this problem, with Italian actions, as the whole of Europe is plagued by the massive influx of (illegal) immigrants into its territories.

Following these, the work will first introduce the reader to the geographical location of the country of Libya and then learn its history in relation to Italy as well as the history of Libya in relation to government policy and mainly to the governance of the country by Muammar Gaddafi. Then there is a reference to the Arab Spring and the result it brought about for the North African country. Next, Italy's policy and actions are examined in order for it to have control and certainly profit from the management of oil and natural gas with the entry into Libya of the Italian company ENI. Finally, the immigration phenomenon and problem that has been happening for

the last almost ten years is examined, with a presentation of Italian and European actions.

Keywords: Libya, Energy, Italy, Immigration, Gaddafi

Εισαγωγή

Είναι ευρέως γνωστό ότι όταν κάποιος ακούει το όνομα Λιβύη, αυτόματα ο νους του πηγαίνει στο όνομα Μουαμάρ Καντάφι. Συνειρμικά η μορφή του Καντάφι έρχεται στα μάτια όλων. Από εκείνη τη στιγμή, ανάλογα την πληροφόρηση που έχει ο κάθε ένας, οι πληροφορίες και οι γνώσεις διαφέρουν. Λιγότεροι έχουν ακούσει ότι η Ιταλία από την αρχή σχεδόν του 20ου αιώνα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην Λιβύη. Εν συνεχεία όλοι έχουν πληροφορηθεί ότι η Λιβύη είναι ένα κράτος στο οποίο επικρατεί χάος και κυριαρχούν τα όπλα.

Στην εργασία αυτή ο αναγνώστης θα πληροφορηθεί περισσότερο τη σχέση της Ιταλίας με την Λιβύη. Πως ξεκίνησε η σχέση μεταξύ των δύο κρατών και πως συνεχίζει στις μέρες μας. Θα εξεταστεί συνεπώς η εξωτερική πολιτική που εφαρμόζει η Ιταλία σχετικά με την Λιβύη και κυρίως μετά την πτώση του Καντάφι από την εξουσία της χώρας. Παράλληλα, θα γίνει αναφορά στο πρόβλημα της μετανάστευσης που ταλανίζει την Λιβύη και έχει άμεσο αντίκτυπο στην Ιταλία λόγω εγγύτητας. Τέλος, είναι απαραίτητο να παρουσιαστεί η σχέση της Ιταλίας με την Λιβύη αναφορικά με το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Δηλαδή τα ερωτήματα τα οποία απαντώνται στην εργασία, είναι πως χειρίζεται η Ιταλία το πρόβλημα της (λάθρο)μετανάστευσης από την Λιβύη και ποια η εμπλοκή της στο πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και γενικότερα στις πλουτοπαραγωγικές πηγές της Λιβύης; Εν ανάγκη, λόγω της ευρωπαϊκής σχέσης της Ιταλίας, αναφέρεται η εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ενεργειών αυτής σχετικά με το ενεργειακό και το μεταναστευτικό θέμα της Λιβύης.

Αξίζει να επισημανθεί, προς αποφυγή παρερμηνειών, ότι η παρούσα συντάχθηκε με βάση κυρίως την πληροφόρηση από το διαδίκτυο και από διάφορες πηγές ώστε να εξακριβωθεί το δυνατόν καλύτερα η αξιοπιστία της πληροφορίας.

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να παρουσιαστεί η εξωτερική πολιτική της Ιταλίας στην Λιβύη, μετά την πτώση του Καθεστώτος Καντάφι. Τι στάση τήρησε η Ιταλία από το 2011 και μετά όπου δολοφονήθηκε ο Καντάφι, πως έδρασε και αν είχε κάποια εμπλοκή κατά τη διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης. Ποια η εμπλοκή της στο μεγάλο θέμα του μεταναστευτικού προβλήματος που ταλανίζει την Λιβύη, με την μεταφορά διαμέσου της Μεσογείου από Λιβύη σε Ιταλία προσφύγων και (λαθρο)μεταναστών. Επίσης, ποια στάση έχει τηρήσει και πως έχει εμπλακεί στον

ενεργειακό τομέα, με την εκμετάλλευση των πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου της αφρικανικής χώρας.

Στην παρούσα διατριβή έχει τεθεί ως προϋπόθεση ότι δεν δύναται να κατατεθούν υποθέσεις για το μέλλον πως κάτι θα γίνει, καθώς αφορά μία καταγραφή γεγονότων του παρελθόντος από μία ουδέτερη πλευρά. Ακόμα και οι μελλοντικές ενέργειες της Ιταλίας που σχετίζονται με την Λιβύη, δεν δύναται να τεθούν σε κείμενο, καθώς τα συμφέροντα που διέπουν τα κράτη, τόσο της Ιταλίας και της Λιβύης αλλά και λοιπών περιφερειακών δρώντων καθώς και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι μία δυναμική κατάσταση και αλλάζουν κάθε φορά, ανάλογα με την εκάστοτε προσωπικότητα που θα βρίσκεται κάθε φορά στη θέση ισχύος και αποφάσεων.

Οι παράγοντες που έχουν τεθεί από τον γράφοντα για την συγγραφή αυτής της εργασίας, είναι οι παρακάτω:

1. Έρευνα από το διαδίκτυο και από ξένη βιβλιογραφία, καθώς δεν βρέθηκε ελληνική βιβλιογραφία.
2. Ουδεμία αναφορά περί του νομοσχεδίου για το (λαθρο)μεταναστευτικό το οποίο τέθηκε στην ελληνική βουλή ως συνέχεια του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου στο τέλος του 2023.
3. Απουσία υποστηρικτικής κατεύθυνσης προς κάθε πλευρά, αλλά τήρηση ουδέτερης παρουσίασης των γεγονότων.
4. Δεν γίνεται αναφορά σε μετανάστες ή μεταναστευτικό αλλά σε (λαθρο)μετανάστες και (λαθρο)μεταναστευτικό καθώς όλοι όσοι μετακινούνται από την Αφρική προς την Ευρώπη, δεν είναι θύματα πολέμου της χώρας καταγωγής τους. Για την πλήρη κάλυψη των περιπτώσεων που εμπίπτουν οι μετακινούμενοι άνθρωποι, νόμιμοι ή μη, παράτυποι ή μη, γίνεται επιλογή της μορφής (λάθρο)μετανάστης.
5. Τα εξαγόμενα συμπεράσματα τα οποία παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία, αφορούν μόνο τον γράφοντα και ουδέναν άλλο. Η δυναμική των καταστάσεων και των συμφερόντων, από άτομα και χώρες που εμπλέκονται στην πολιτική και οικονομική κατάσταση, δεν μπορούν να επιτρέψουν την ασφαλή πρόβλεψη για το εγγύς ή μεμακρυσμένο μέλλον.
6. Τήρηση του αριθμού των λέξεων του κορμού της εργασίας τουλάχιστον τις 15.000 λέξεις.

Κεφάλαιο πρώτο

Γεωγραφικά και ιστορικά στοιχεία

Γεωγραφική και ιστορική παρουσίαση Λιβύης

Η Λιβύη είναι κράτος της Αφρικής και συγκεκριμένα της Βορείου Αφρικής, η οποία βρέχεται βόρεια από τη Μεσόγειο θάλασσα. Συνορεύει με την Τυνησία βορειοδυτικά, με την Αλγερία δυτικά, με τον Νίγηρα νοτιοδυτικά, με το Τσαντ νότια, με το Σουδάν νοτιοανατολικά και με την Αίγυπτο ανατολικά. Η έκταση της Λιβύης είναι 1.759.540 τετραγωνικά χιλιόμετρα με πληθυσμό 6.202.000 κατοίκους. Είναι η 4η μεγαλύτερη σε έκταση χώρα της Αφρικής. Το 90% του εδάφους της (νότια και νοτιοανατολικά) είναι έρημος.¹

Εικόνα 1: Χάρτης Λιβύης (πηγή: <https://www.sofokleousin.gr/livyi-oi-ekloges-tha-lysoun-to-provlima>)

¹ https://orthodoxoiorizontes.gr/Eguklopaideia/Xwres_kai_laio/Libuh.htm

Η πρωτεύουσα είναι η Τρίπολη με 1.700.000 κατοίκους, η οποία είναι η μεγαλύτερη πόλη της Λιβύης. Βρίσκεται στο δυτικό βόρειο τμήμα της χώρας όπου βρέχεται από τα νερά της Μεσογείου θάλασσας. Δεύτερη σε πληθυσμό πόλη είναι η Βεγγάζη με 1.059.000 κατοίκους. Επίσης βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα αλλά βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας και συγκεκριμένα στον κόλπο της Σύρτης, ενώ αποτελεί το μεγαλύτερο και σημαντικότερο εμπορικό λιμάνι της ευρύτερης περιοχής.

Άλλες πόλεις της Λιβύης είναι η Αλ-Μπάιντα, η οποία προοριζόταν για πρωτεύουσα της χώρας, η Αλ-Κουμς και η Μισράτα, οι οποίες αποτελούν σημαντικά λιμάνια στα ανατολικά της πρωτεύουσας, η Σύρτη στο κέντρο του ομώνυμου κόλπου καθώς και το Τουμπρούκ, το οποίο αποτέλεσε ένα θέατρο πολεμικών επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

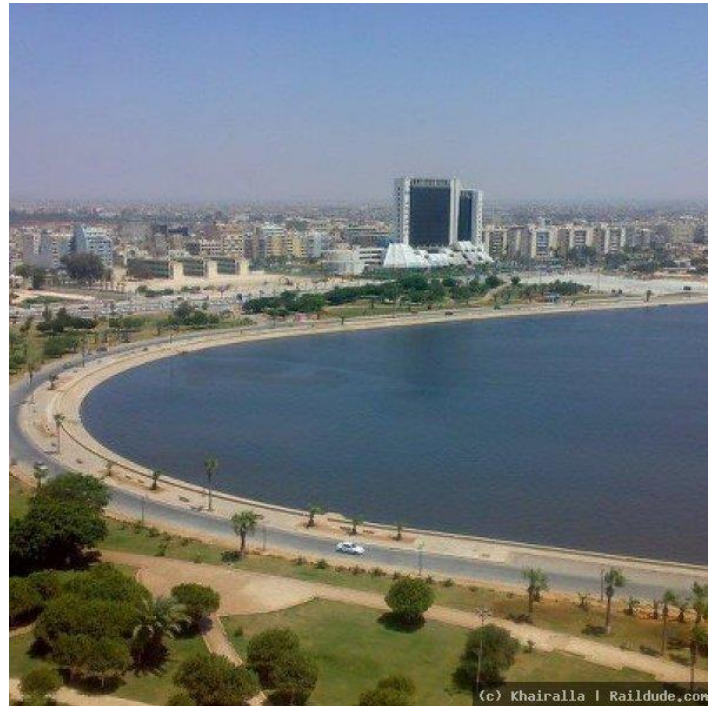
Εικόνα 2: Τρίπολη

Αγροτική οικονομία.²

Εκμετάλλευση του εδάφους. Καλλιεργούνται 9 εκατομμύρια στρέμματα από τα οποία αρδεύονται τα 2,5 εκ. Στην γεωργία επικρατούν οι μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις, ενώ τα τελευταία χρόνια του Καντάφι ξεκίνησαν και οι αγροτικές κοοπερατίβες. Οι πλέον γεωργικώς ανεπτυγμένες περιοχές, βρίσκονται στα παράλια

² Δημητράκος Σπύρος Δ. (1973) Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, τόμος 4 . Εκδόσεις Π.Κουτσούμπος Α.Ε. (σελ 246-250)

της Κυρηναϊκής, τις εσωτερικές στέππες και τις οάσεις. Καλλιεργούνται χουρμαδιές, τροπικά φυτά, οπωρόδενδρα, κριθή, εσπεριοειδή, έλαια, σίτος, αραχίδες, καπνός, βαμβάκι κ.α.. Η γεωργική όμως παραγωγή είναι μικρή και δεν επαρκεί για την διατροφή του πληθυσμού.

Εικόνα 3: Βεγγάζη (Πηγή: <https://rail.cc/el/benghazi/c>)

Εικόνα 4: Χάρτης Λιβύης (Πηγή: Google earth 17-12-2023)

Κτηνοτροφία. Είναι βασικά νομαδική και εκτρέφονται βοοειδή, καμήλες, αίγες, πρόβατα, ίπποι, ημίονοι, όνοι και πουλερικά.

Αλιεία. Περιορίζεται στις ακτές και κυρίως στην περιοχή της Μεγάλης Σύρτης. Αλιεύονται σαρδέλες, τόννοι, αλλά κυρίως σπόγγοι και κοράλλια.

Ορυκτός Πλούτος – Βιομηχανία. (1) Η χώρα σχετικά με τον ορυκτό της πλούτο αποτελείται κυρίως από τα πλούσια κοιτάσματα των πετρελαίων και τα κοιτάσματα φυσικού αερίου. Ο λοιπός ορυκτός πλούτος είναι ασήμαντος και περιορίζεται σε κοιτάσματα σιδηρομεταλλευμάτων στο Φεζάν, αλάτων, καλίου και μαγνησίου στο Μαρντέ, μολύβδου κ.α.. (2) Η ηλεκτρική ενέργεια παράγεται αποκλειστικά σε θερμικά εργοστάσια, δεδομένου ότι η χώρα στερείται ποταμών. (3) Κύριος κλάδος της βιομηχανίας είναι της εξόρυξης και της διύλισης πετρελαίου. Τα πετρέλαια δίνουν το 90% των εξαγωγών. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Γεωγραφικό Άτλα του Δημητράκου (σελ 248, τόμος 4) η εξόρυξη του πετρελαίου το 1961 ανήλθε σε 692.000 τόννους ενώ το 1971 σε 165.000.000 τόννους, δίνοντας την 6^η θέση στον κόσμο, όπου με αγωγούς μεταφέρεται στα λιμάνια της Αλ Αγκέιλα και της Ελ Νοφάγια για φόρτωση. (4) Άλλοι κλάδοι της βιομηχανίας, όπως ελαιουργίας, υφαντουργίας, δερμάτων αλλά και η βιοτεχνία, προσφέρουν ελάχιστο ποσοστό στο εθνικό εισόδημα.

Πρόσφατη ιστορία Λιβύης

Έως την πτώση του καθεστώτος Καντάφι. Την Λιβύη την κατέλαβαν οι Άραβες τον 7^ο αιώνα μ.Χ. με αποτέλεσμα οι κάτοικοι να ασπαστούν το Ισλάμ και να υιοθετήσουν τον αραβικό πολιτισμό και την γλώσσα. Στον 16^ο αιώνα μ.Χ. η χώρα εντάχθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το 1911 έλαβε τέλος η κατοχή από τους Τούρκους, καθώς καταλήφθηκε από τους Ιταλούς. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, λόγω της αντίστασης που πρόβαλαν οι αραβικές φυλές της Λιβύης, η ιταλική κατοχή περιορίστηκε σε ορισμένα μόνο στρατηγικά σημεία επί των βόρειων ακτών με τη Μεσόγειο. Το 1922 η αδελφότητα των Σενούσι εξεγέρθηκε εναντία στους Ιταλούς αλλά το 1931 η Ιταλία κέρδισε τον αγώνα αυτό και μέχρι το 1939 κατάφερε να προσαρτήσει όλη τη Λιβύη στο ιταλικό κράτος.

Στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Λιβύη ήταν ίσως το σημαντικότερο θέατρο των επιχειρήσεων στην Αφρική (Τούμπρουκ) και το 1942-1943 κατελήφθη από Αγγλογάλλους. Με την συνθήκη Ειρήνης του Παρισίου, την 10 Φεβρουαρίου 1947, η ηττημένη Ιταλία παραιτήθηκε από τις διεκδικήσεις της στη Λιβύη. Το 1950 ψηφίστηκε το πρώτο Σύνταγμα. Στις 24 Δεκεμβρίου 1951 η Λιβύη ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη ενώ την 7 Οκτωβρίου 1951 είχε εγκαθιδρυθεί μία κληρονομική μοναρχία, με πρώτο βασιλιά τον Μουχαμάντ Ιντρίς Αλ Σενούσι.

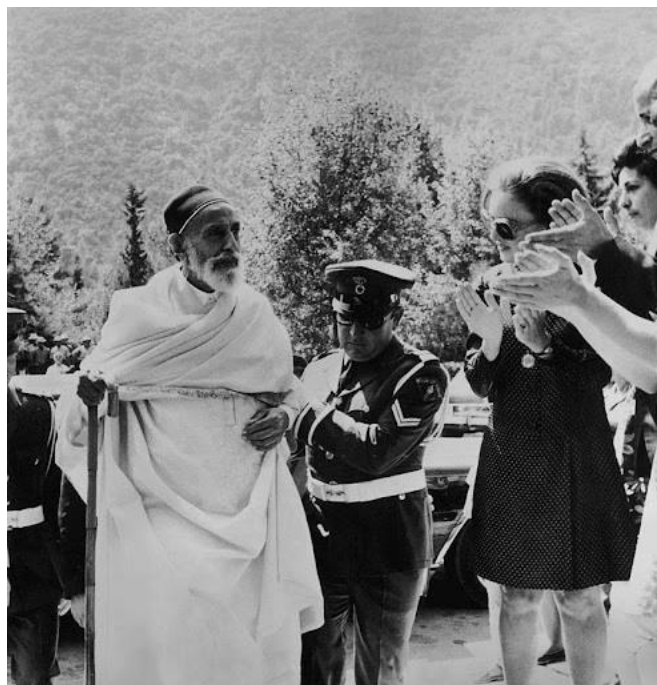
Εικόνα 5: Βασιλιάς Μουχαμάντ Ιντρίς Αλ Σενούσι (Πηγή: <https://www.mixanitouxronou.gr/quot-o-emiris-kai-o-kakomoiris-quot-poi-os-aravas-monarchis-poy-paratherize-stin-ellada-kai-enepneyse-to-film-poi-os-ton-anetrepse/>)

Το 1969 ο Ιντρίς ανετράπη με πραξικόπημα το οποίο διοργάνωσε ο τότε αντισυνταγματάρχης του Λυβικού Στρατού Μουαμάρ Καντάφι, ενώ αυτός βρισκόταν στα Καμένα Βούρλα στην Ελλάδα για λήψη ιαματικών λουτρών λόγω προβλημάτων υγείας.³

Η διακυβέρνηση του βασιλιάς Ιντρίς είχε προκαλέσει μεγάλες δυσαρέσκειες σε όλη τη δεκαετία του '60. Η διαφθορά ήταν σε έξαρση, ενώ και ο αραβικός

³ <https://www.kaliterilamia.gr/2021/08/1969.html>

εθνικισμός ήταν σε άνοδο. Η κυβέρνηση διατηρούσε φιλοδυτική στάση γεγονός για το οποίο ήταν αντίθετος ο λαός της Λιβύης. Ενώ ο Μοχάμεντ Ιντρίς Αλ Σενούσι βρισκόταν εκτός της χώρας, ο Μουαμάρ Καντάφι, έχοντας ήδη σχηματίσει το Κίνημα Ελεύθερων Αξιωματικών, κατέλαβε τα αεροδρόμια, τα κυβερνητικά γραφεία καθώς και άλλες σημαντικές εγκαταστάσεις ώστε να αναλάβει την εξουσία της χώρας ο ανιψιός του Ιντρίς, ο Σαγίντ Χασάν αρ-Ριντά Αλ-Μαχντί Αλ-Σανούσι. Πολύ γρήγορα όμως εκθρονίστηκε από τους στρατιωτικούς, θέτοντας τον αρχικά σε κατ' οίκον περιορισμό μαζί με όλα τα υπόλοιπα μέλη της βασιλικής οικογένειας.⁴ Στη συνέχεια τους εκδίωξαν από την χώρα και τους κατάσχεσαν την περιουσία, ενώ τους αφαίρεσαν και την λιβυκή υπηκοότητα. Κατόπιν ο Καντάφι κατήργησε την μοναρχία και ανακήρυξε την Αραβική Δημοκρατία της Λιβύης, δίνοντας έμφαση στην «ελευθερία, τον σοσιαλισμό και την ενότητα». Ο βασιλιάς Μοχάμεντ Ιντρίς Αλ Σενούσι κατέφυγε στην Αίγυπτο, όπου πέθανε σε ηλικία 94 ετών το 1983. Όλα τα άλλα μέλη της βασιλικής οικογένειας, εγκαταστάθηκαν στην Μεγάλη Βρετανία, στα οποία χορήγησε άσυλο.

Εικόνα 6: Ο Μοχάμεντ Ιντρίς Αλ Σενούσι στα Καμένα Βούρλα το 1969 (Πηγή: <https://www.kaliterilamia.gr/2021/08/1969.html>).

⁴ <https://www.tanea.gr/2014/03/04/world/i-libyi-apokatestise-ton-basilia-intris-kai-epistrefei-tin-perioysia-stoys-klironomous-toy/>

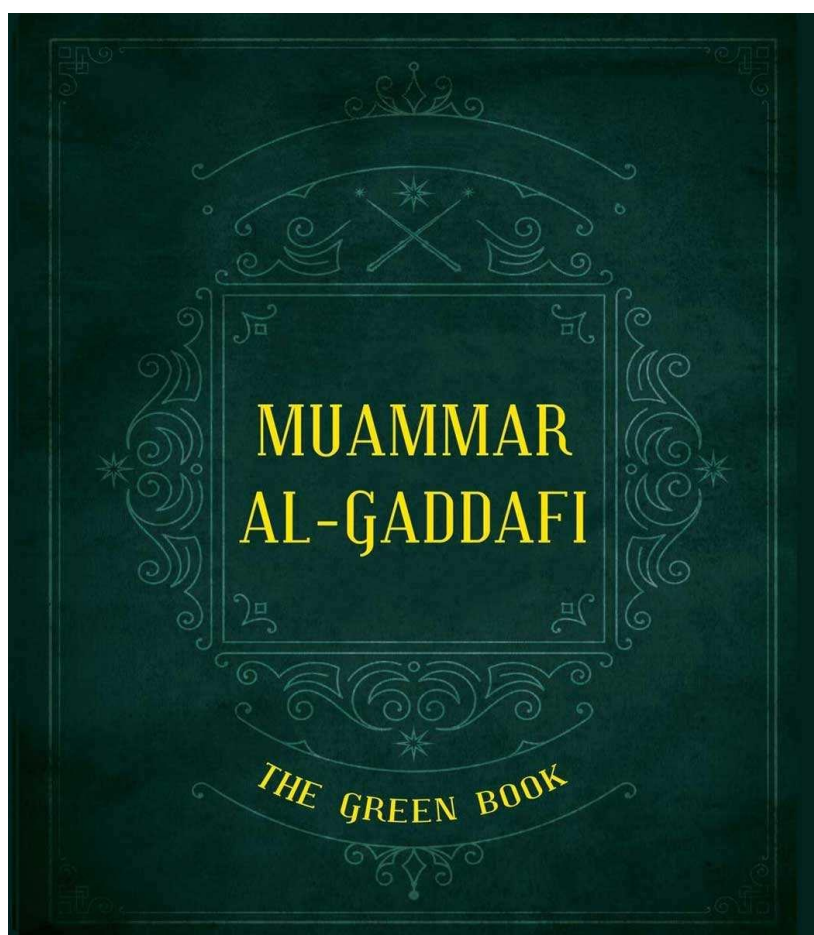
Ο Καντάφι με την ανάληψη της εξουσίας άρχισε την εκκαθάριση της κυβέρνησης από τους υποστηρικτές της μοναρχίας ενώ μετονόμασε την κεντρική επιτροπή του Κινήματος των Ελεύθερων Αξιωματικών σε Επαναστατικό Διοικητικό Συμβούλιο (RCC). Μέχρι την πλήρη εδραίωσή του στην ηγεσία της χώρας, σημειώθηκαν δύο απόπειρες πραξικοπήματος εναντίον του το 1970.

Εικόνα 7: Ο Μουαμάρ Καντάφι την 02 Σεπτεμβρίου 1969. (Πηγή: <https://www.thecollector.com/mummar-gaddafi-mad-dog-middle-east/>)

Το 1960 είχε ανακαλυφθεί το πετρέλαιο στη Λιβύη, αλλά η οικονομική κατάσταση για τον λαό δεν άλλαξε. Οι τεράστιοι πόροι από το πετρέλαιο, μοιράζονταν από τις ξένες εταιρίες που το έβγαζαν και την βασιλική οικογένεια των Σενούσι. Ο Καντάφι στα βασικά του σχέδια είχε τον οικονομικό μετασχηματισμό της χώρας, καθορίζοντας διαφορετικά ποσοστά κέρδους για τις εταιρίες πετρελαίου και το κράτος το ίδιο, κατανέμοντας δικαιότερα τα κέρδη για τον λαό. Επιπλέον άρχισε μία αγροτική επανάσταση με την εγκατάσταση συστημάτων άρδευσης και την κατασκευή αγροκτημάτων κατά μήκος της ακτογραμμής της Λιβύης με την Μεσόγειο. Μέχρι που τελείωσε η δεκαετία του '70, το κατά κεφαλήν εισόδημα της Λιβύης ήταν

το μεγαλύτερο στην Αφρική (ακόμα και από πιο πλούσια κράτη όπως της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας), αλλά και από βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία. Τα χρήματα που κυρίως κέρδιζε η χώρα από το πετρέλαιο, χρησιμοποιήθηκαν για την βελτίωση της κοινωνικής πρόνοιας, για την υγειονομική περίθαλψη, την στέγαση και την εκπαίδευση του λαού. Καθιερώθηκε υποχρεωτική εκπαίδευση στους νέους, ενώ υλοποιήθηκαν και προγράμματα αλφαριθμητισμού για τους ενήλικες, ενώ η πανεπιστημιακή εκπαίδευση ήταν δωρεάν. Η κοινωνική αυτή πολιτική, κατέστησε τον Καντάφι εξαιρετικά αγαπητό στην κοινωνία της Λιβύης.

Εικόνα 8: Το Πράσινο Βιβλίο του Καντάφι (πηγή: <https://www.thecollector.com/mummar-gaddafi-mad-dog-middle-east/>)

Την 16 Απριλίου 1973, ο Καντάφι ξεκίνησε την «Λαϊκή Επανάσταση», ενώ δημιούργησε την «Θεωρία της Τρίτης Διεθνούς», μία ιδεολογία για την επανάσταση αυτή. Η ιδεολογία στρεφόταν ενάντια στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Σοβιετική

Ένωση, κατηγορώντας τες ως ιμπεριαλιστικά κράτη και πρότεινε την δημιουργία ενός ισλαμικού υπερκράτους των χωρών του Τρίτου Κόσμου, το οποίο θα είναι ενάντια στον ιμπεριαλισμό των αντιπάλων του. Αυτή η δημοσιοποίηση της ιδεολογίας του Καντάφι, η οποία γράφτηκε σε τρεις τόμους του «Πράσινου Βιβλίου» του, ήταν και το έναυσμα για τους αντιπάλους του, ώστε να αρχίζουν να εμφανίζονται προβλήματα για τον Καντάφι.⁵

Η προσπάθεια αυτή της δημιουργίας ισλαμικού υπερκράτους συνάντησε δυσκολίες και από άλλα ισλαμικά κράτη, τα οποία όμως ήταν φιλικά προσκείμενα στην Δύση και τις ΗΠΑ. Έτσι ο Καντάφι ήρθε σε ρήξη το 1973 με το Ισραήλ και την Αίγυπτο. Παράλληλα όμως ο Καντάφι βρήκε νέους συμμάχους στο Ζαΐρ, στο Πακιστάν και στην Ουγκάντα. Το 1975 αποκαλύφθηκε προσπάθεια πραξικοπήματος εναντίον του Καντάφι, από συναδέρφους του στο RCC, ενώ άρχισαν και συγκρούσεις από κομματικοποιημένους αντίθετα στο Καντάφι φοιτητές ενάντια σε αστυνομία και φίλα προσκείμενους στον Καντάφι φοιτητές.

Το 1977 ο Καντάφι διέλυσε την Λιβυκή Αραβική Δημοκρατία και δημιούργησε την Μεγάλη Σοσιαλιστική Λαϊκή Λιβυκή Αραβική Τζαμαχιρίγια, η οποία όμως ήταν μία άμεση δημοκρατία. Παρόλο που ο Καντάφι συνέχισε να παρέχει ανέσεις στους κατοίκους της Λιβύης, εμφανίστηκε ιδιαίτερα σκληρός σε όσους συνωμοτούσαν εναντίον του, εντός και εκτός συνόρων. Μπαίνοντας στην δεκαετία του 80, και καθ' όλη τη διάρκεια αυτής, ο Καντάφι συγκρούστηκε ιδιαίτερα με τις ΗΠΑ, κυρίως λόγω της σκληροπυρηνικής κυβέρνησης του Ρόναλντ Ρήγκαν. Οι ΗΠΑ προκάλεσαν, φανερά και μη, την Λιβύη με στρατιωτικές ασκήσεις στον κόλπο της Σύρτης και κατέρριψαν αρχικά δύο λιβυκά αεροσκάφη και δύο σκάφη. Επίσης κατηγορήσαν τον Καντάφι και το Λιβυκό κράτος για απόπειρες δολοφονίας του Ρήγκαν και για διάφορες βομβιστικές επιθέσεις, πλην όμως χωρίς ποτέ να εμφανίσουν αποδείξεις και να αποδείξουν τις κατηγορίες. Παρόλα αυτά, με το πρόσχημα λιβυκής βομβιστικής επίθεσης στο Βερολίνο το 1986, οι ΗΠΑ ξεκίνησαν αεροπορικούς βομβαρδισμούς σκοτώνοντας πάνω από 100 ανθρώπους, συμπεριλαμβανόμενης της υιοθετημένης κόρης του Καντάφι. Το 1988 κατηγορήθηκε ο Καντάφι για την βομβιστική επίθεση που σημειώθηκε στο Λόκερμπι της Σκωτίας

⁵ <https://www.thecollector.com/mummar-gaddafi-mad-dog-middle-east/>

την 21 Φεβρουαρίου του ιδίου έτους, όπου καταστράφηκε ένα πολιτικό αεροσκάφος, με 270 νεκρούς. Ως αποτέλεσμα ήταν να επιβληθούν κυρώσεις από την διεθνή κοινότητα προς την Λιβύη και να προκαλέσουν την απομόνωση της χώρας και από πολλά αραβικά κράτη, παρόλη την προσπάθεια του Καντάφι για δημιουργία παναραβικής ένωσης. Το 1999 ο Μουαμάρ Καντάφι εν τέλει, παρέδωσε στην διεθνή κοινότητα τους φερόμενους ως δράστες στο Λόκερμπι και ο ΟΗΕ ήρε πολλές κυρώσεις ενάντια στη Λιβύη, αν και οι διεθνείς διαμαρτυρίες για τις άρσεις αυτές ήταν πάρα πολλές.

Στην δεκαετία του 2000 ο Καντάφι εμφανίστηκε πιο διαλλακτικός και προσπάθησε να βελτιώσει τις σχέσεις του με την Ευρώπη, αλλά παράλληλα συνέχισε να υποστηρίζει την δημιουργία υπερκράτους με την ένωση της Αφρικής, όπως είχε γίνει με τα Ευρωπαϊκά Κράτη, και την δημιουργία μίας στρατιωτικής αφρικανικής συμμαχίας ώστε να ανταγωνιστούν το NATO.

Εικόνα 9: Σίλβιο Μπερλουσκόνι και Μουαμάρ Καντάφι. Κοινό σημείο των δύο ηγετών η ιδιορρυθμία και η εκκεντρικότητά τους. [Πηγή: Προέδρου Φίλιππος (2010) Η Γεωπολιτική στροφή της Λιβύης. Περιοδικό Ιστορία Εικονογραφημένη (τεύχος 502) (σ.6)]

Το 2011 ξεκίνησαν εξεγέρσεις διαρκείας στη χώρα, από αντιφρονούντες, οι οποίες κατεστάλησαν με ιδιαίτερα βίαιο τρόπο. Ως συνέπεια ήταν να δημιουργηθούν

εσωτερικοί τριγμοί εντός της κυβέρνησης Καντάφι και να προκληθεί λαϊκή εξέγερση και εμφύλιος πόλεμος. Στις 27 Φεβρουαρίου 2011 οι αντικαθεστωτικές δυνάμεις συνέστησαν το Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο (CNT), το οποίο σκοπό είχε να αποτελεί κυβέρνηση της Λιβύης ώστε να εκπροσωπεί πολιτικά την εξέγερση. Το ΝΑΤΟ στα πλαίσια ελέγχου από τις 19 Μαρτίου 2011 διεξήγαγε αεροπορικούς βομβαρδισμούς όπου σκοτώθηκε ο πιο μικρός γιος του Καντάφι και τρία από τα εγγόνια του. Το Σεπτέμβριο του 2011 το CNT αναγνωρίστηκε από 24 χώρες, ενώ ο ΟΗΕ αναγνώρισε το CNT την 16 Σεπτεμβρίου 2011 ως νόμιμη κυβέρνηση. Στη συνέχεια στις 20 Οκτωβρίου, πολεμικά αεροσκάφη του ΝΑΤΟ βομβάρδισαν την αυτοκινητοπομπή του και αντάρτες στη Σύρτη σκότωσαν με ιδιαίτερα βίαιο τρόπο τον Καντάφι και τον έθαψαν μέσα στην έρημο σε ανώνυμο τάφο.

Από την πτώση του Καντάφι έως σήμερα. Στις 23 Οκτωβρίου ο πρόεδρος του Εθνικού Μεταβατικού Συμβουλίου (CNT) Mustapha Abdeljalil, ανακοίνωσε την απελευθέρωση της Λιβύης από το καθεστώς Καντάφι και την 31 Οκτωβρίου 2011 σχηματίζεται προσωρινή κυβέρνηση με τον Abdel Rahim Al-Kibe επικεφαλής αυτής.

Το 2015 (ή το 2016) ανέλαβε πρωθυπουργός της χώρας ο Φαϊζ (ή Φαγέζ) Μουσταφά αλ-Σαράζ, έως και τον Μάρτιο του 2021. Η κυβέρνηση αυτή σχηματίστηκε ως αποτέλεσμα της πολιτικής συμφωνίας της Λιβύης η οποία υπογράφηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2015. Ο Φαϊζ Μουσταφά αλ-Σαράζ είναι τουρκικής καταγωγής και υποστηρίζεται από την Τουρκία, ακόμα και με την αποστολή μισθοφόρων τουρκικών συμφερόντων.

Από τότε έως και τον Μάρτιο του 2021 στη Λιβύη διεξαγόταν ένας εμφύλιος πόλεμος μεταξύ δύο κυβερνήσεων. Από την μία πλευρά ήταν η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας (GNA) με επικεφαλής τον Φαγιέζ Μουσταφά αλ Σαράτζ, η οποία ήταν επίσημα αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ, και στηρίχθηκε από την Τουρκία, το Κατάρ και την Ιταλία. Από την άλλη ήταν ο Λιβυκός Εθνικός Στρατός (LNA) με επικεφαλής τον στρατηγό Χαλίφα Χαφτάρ, όπου υποστηριζόταν από Ιορδανία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Αίγυπτο και Ρωσία. Η GNA έδρευε στην Τρίπολη, την πρωτεύουσα της χώρας, ενώ ο LNA δραστηριοποιούνταν στα ανατολικά της χώρας. Και τις δύο παρατάξεις τις στήριξαν μισθοφόροι, κυρίως Τούρκοι την GNA, ενώ την LNA μισθοφόροι της ομάδας Wagner του Yevgeny Prigozhin (στενού συνεργάτη του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν). Το 2019 με ένα σύμφωνο στρατιωτικής

συνεργασίας μεταξύ Τουρκίας και κυβέρνησης GNA, αναπτύχθηκαν τουρκικά στρατεύματα, ενώ τον Ιούλιο του 2020 αποσύρθηκαν οι Γαλλικές δυνάμεις από την επιχείρηση ασφαλείας Sea Guardian του NATO, κατηγορώντας την Τουρκία πως παραβίασε το εμπάργκο όπλων το οποίο είχε αποφασιστεί διεθνώς για την Λιβύη. Παρόλα αυτά τον Ιούνιο του 2019 είχαν βρεθεί όπλα σε ένα από τα στρατόπεδα του Χαφτάρ, τα οποία είχαν πουληθεί από τις ΗΠΑ στην Γαλλία, τροφοδοτώντας υπόνοιες ότι αυτά είχαν μεταπωληθεί στον Χαφτάρ.

Μέχρι τον Μάρτιο του 2021 είχαν συμφωνηθεί εκκευριές μεταξύ GNA και LNA, με σκοπό εξεύρεση λύσης κυρίως όσον αφορά την οικονομική διαχείριση του πετρελαίου και την διανομή των κερδών αλλά πολύ γρήγορα ξεκινούσαν εκ νέου εχθροπραξίες. Τον Μάρτιο όμως του 2021 συμφωνήθηκε η ανάληψη μίας νέας κυβέρνησης εθνικής ενότητας, υπό την στήριξη του ΟΗΕ και της Ενωμένης Ευρώπης, με επικεφαλής τον Αμπντελχάμιτ Ντμειμπά. Αυτός είχε ως βασικό σκοπό να διεξάγει εθνικές εκλογές, οι οποίες ορίστηκαν να διεξαχθούν τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, πλην όμως λόγω πολιτικών λόγων (μη συμφωνία καθορισμού κανόνων διεξαγωγής και διακυβέρνησης) και θεμάτων ασφαλείας, όπως ανακοινώθηκε, αυτές δεν πραγματοποιήθηκαν. Οπότε τον Φεβρουάριο του 2022 το λιβυκό κοινοβούλιο, το οποίο εδρεύει στο Τομπρούκ, όρισε ως νέο πρωθυπουργό της χώρας τον Φάθι Μπασάγκα, στη θέση του επικεφαλής της μεταβατικής κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας του Αμπντελχάμιτ Ντμειμπά. Όμως ο Ντμειμπά κατά δήλωσή του θα παραδώσει την εξουσία του μόνο σε μία εκλεγμένη κυβέρνηση από τον λαό και όχι σε κάποιον που ορίστηκε. Η πολιτική αστάθεια στην Λιβύη συνεχίστηκε καθώς ο Μπασάγκα δεν κατάφερε να ασκήσει τα καθήκοντα του πρωθυπουργού στην Τρίπολη, παρά μόνο στο υπόλοιπο της χώρας. Όμως, δεν είχε την δυναμική και την δυνατότητα για άσκηση ελέγχου στα δημόσια οικονομικά της Λιβύης, καθώς δεν του το επέτρεπε από την Τρίπολη ο Ντμειμπά. Τον Μάιο του 2023, ο Μπασάγκα αναγκάστηκε σε παραίτηση και το κοινοβούλιο της ανατολικής Λιβύης, ψήφισε ως αντικαταστάτη τον Οσάμα Χάμαντ. Στην ουσία επρόκειτο για μία νέα προσπάθεια απομάκρυνσης του Ντμειμπά, ευελπιστώντας σε εξασφάλιση υποστήριξης από επιπλέον παράγοντες και φυλές της χώρας για τον σκοπό αυτό.

Κεφάλαιο δεύτερο

Η Αραβική Άνοιξη για την Λιβύη

Εισαγωγικά στοιχεία

Η Αραβική Άνοιξη ξεκίνησε την 17 Δεκεμβρίου 2010 με αφορμή τον αυτοπυρπολισμό του Mohamed Guazizi, ενός νεαρού Τυνήσιου μικροπωλητή.⁶ Τα βαθύτερα αίτια όμως ήταν άλλα. Η Αραβική Άνοιξη αποτέλεσε ένα βίαιο κύμα εξεγέρσεων, που είχαν βάση τη θρησκεία, στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και του Μαγκρέμπ. Κάλλιστα μπορεί να παραλληλιστεί με το κύμα της από-αποικιοποίησης που είχε πραγματοποιηθεί την δεκαετία '60, ωστόσο την φορά αυτή το βασικό αίτημα της ισλαμικής κοινωνίας ήταν οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν χωρίς φόβο την θρησκεία τους το Ισλάμ και όχι τη δημιουργία κράτους-έθνους, καθώς αυτό ήδη υπήρχε. Τα στρατιωτικά καθεστώτα αυτών των κρατών στερούσαν στις κοινωνικές ομάδες να εκφράζουν ελεύθερα το δικαίωμα αυτό, ενώ πολλές φορές έφταναν σε σημείο εκδιώξεων, συλλήψεων ακόμα και δολοφονιών.⁷

Σημειώνεται ότι τα αποτελέσματα της Αραβικής Άνοιξης ήταν διαφορετικά σε κάθε κράτος. Η πιο θετική εξέλιξη ήταν αυτή της Τυνησίας, στην οποία δημιουργήθηκε κυβέρνηση συνασπισμού, προερχόμενη από εκλογές. Στις μοναρχίες, όπως στην Ιορδανία και το Μαρόκο, ο μονάρχης πρόλαβε στο ξεκίνημα τις αντιδράσεις του λαού και απορρόφησε τους κλυδωνισμούς από τις εξεγέρσεις γειτονικών κρατών προβαίνοντας σε αναθεώρηση του συντάγματος και παραχωρώντας το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας. Στην Αίγυπτο για παράδειγμα, στην αρχή, φάνηκε πως θα εξελισσόταν θετικά το εγχείρημα με την άνοδο των Αδελφών Μουσουλμάνων και του Morsi στην εξουσία, μετά την πτώση του Mubarak. Όμως ο Morsi δεν κατάφερε να μείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα στην εξουσία, διότι σύντομα έγινε θύμα ενός νέου στρατιωτικού πραξικοπήματος.

⁶ <https://parisis.wordpress.com/2012/06/01/%CE%B7-%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BE%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B5%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CF%81%CE%AD/>

⁷ <https://thesafiablog.com/2019/03/02/stravodopis-analysis-b/>

Όμως, το χειρότερο αποτέλεσμα που προέκυψε από την Αραβική Άνοιξη ήταν η μετατροπή της εξέγερσης σε εμφύλια σύγκρουση, δηλαδή στην Συρία, την Υεμένη και την Λιβύη.

Αίτια Αραβικής Άνοιξης

Η επανάσταση της Αραβικής Άνοιξης αποτελεί ένα σύνθετο πολυμορφικό φαινόμενο. Η πολυμορφία του φαινομένου αυτού προκύπτει αρχικά από τις αιτίες που το προκάλεσαν, αλλά και από τις εξελίξεις που αυτό προκάλεσε. Οι αιτίες που προκάλεσαν αυτό το φαινόμενο, διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Οικονομικές και κοινωνικές.

Το 2008 κατάρρευσε η Lehman Brothers εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η οποία και αποτέλεσε την αιτία της οικονομικής κρίσης. Αυτή η οικονομική κρίση προκάλεσε πολλά προβλήματα σε παγκόσμια κλίμακα. Φυσικό ήταν η κρίση να πλήξει και τις χώρες του αραβικού τόξου, άρα και την Λιβύη. Στην Λιβύη, συνεπώς, με αλλαγή των τιμών σε βασικά αγαθά αλλά και στους μισθούς, προκλήθηκε κρίση φαγητού. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να εκτιναχθούν σε πολύ υψηλές τιμές τα βασικά καταναλωτικά αγαθά, όπως το ψωμί και παράλληλα να πέσουν πολύ χαμηλά τα εισοδήματα των εργαζομένων. Σε συνδυασμό με αυτό, μία ακόμα εξαιρετικά σημαντική επίπτωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη Λιβύη, ήταν η απότομη άνοδος της ανεργίας, κυρίως στους νέους. Δηλαδή, από την μία πλευρά έχουμε άνοδο των τιμών πολύ βασικών αγαθών και από την άλλη έχουμε πτώση του επιπέδου των μισθών σε συνδυασμό με ραγδαία αύξηση της ανεργίας. Το κοινωνικό αποτέλεσμα όλων αυτών των αλλαγών ήταν ότι η κρίση στην οικονομία της χώρας προκάλεσε σε σύντομο χρονικό διάστημα ζητήματα επιβίωσης των κατοίκων.

Αναφορικά με τα κοινωνικά αίτια, αυτά ήταν μία επέκταση που προκλήθηκε από τα οικονομικά αίτια, όπως αναφέρθηκαν. Όμως τα κοινωνικά προβλήματα δεν ήταν μόνο αυτά από την οικονομική αιτία. Η δημογραφική έκρηξη η οποία συνέβη, ήταν το πιο ιδιαίτερο πρόβλημα για τον αραβικό κόσμο και ιδίως για την Λιβύη. Η Λιβύη εξ αρχής δεν είχε τη δυνατότητα να παράγει τόσα προϊόντα έτσι ώστε να καλύψει πλήρως τις ανάγκες όλων των πολιτών της, πόσο μάλλον όταν υπήρχε ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της. Επιπλέον, ένα ακόμα κοινωνικό αίτιο για την

πρόκληση στην Λιβύη της Αραβικής Άνοιξης, ήταν η απαγόρευση των θρησκευτικών και πολιτικών ελευθεριών και δικαιωμάτων σε συνδυασμό με πολλές ανισότητες που υπήρχαν. Λίγο πριν τελειώσει το καθεστώς Καντάφι, αυτό είχε έναν αυταρχικό χαρακτήρα, καθώς επιδιόταν σε κατασταλτικές πράξεις προς όλους τους αντιφρονούντες. Η καταστολή όμως αυτή, αντί να εξαλείψει τους αντιφρονούντες, προκάλεσε συσπείρωση και αύξηση αυτών, με αποτέλεσμα να σημειωθεί η εξέγερσή τους. Σε γενικές γραμμές πολλά δικαιώματα των πολιτών καταπατούνταν και οι διακρίσεις μεταξύ θρησκευτικών και εθνοτικών ομάδων ήταν μέχρι και αφόρητες. Τέλος, σημαίνοντα ρόλο για την Αραβική Άνοιξη, έπαιξαν και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς μέσα από αυτά τα μέσα οι διαμαρτυρόμενοι είχαν την ευκαιρία και τη δυνατότητα να σχεδιάσουν μία συντονισμένη οργάνωση παρά τον μεγάλο αριθμό χωρών. Φυσικά αυτά τα αίτια που αναφέρθηκαν δεν εμφανίστηκαν μόνο στην Λιβύη, αλλά ήταν κοινά σε όλα τα αραβικά κράτη, και για το λόγο αυτό το η Αραβική Άνοιξη επηρέασε το σύνολο του αραβικού κόσμου.

Εξέλιξη Εμφυλίου Πολέμου

Όπως έχει ήδη παρουσιαστεί, η Αραβική Άνοιξη δεν είχε θετικά αποτελέσματα για όλα τα κράτη, αντιθέτως είχε και αρνητικές επιπτώσεις. Στη Λιβύη το αποτέλεσμα της Αραβικής Άνοιξης ήταν η εκδήλωση του εμφύλιου πολέμου. Μετά την ανατροπή του Καντάφι και την δολοφονία του, στη Λιβύη επικράτησε χάος, με πολλές παρακρατικές οργανώσεις να αναδύονται. Αυτές οι οργανώσεις, στην αρχή, στην Α Φάση του πολέμου, συνασπίστηκαν και συνεργάστηκαν με το ΝΑΤΟ, εναντίον του καθεστώτος Καντάφι, αλλά μετέπειτα, στην Β΄ Φάση του πολέμου, η μία στράφηκε ενάντια στην άλλη αξιώνοντας να αναλάβουν την εξουσία της χώρας. Στην Β΄ Φάση παρουσιάσθηκαν πολλές συγκρούσεις ή και διενέξεις τόσο για το ποιος θα αναλάβει την εξουσία σε τοπικό επίπεδο, όσο και για το ποιος θα την αναλάβει σε κρατικό.

Οι εμπλεκόμενοι δρώντες ήταν πάρα πολλοί. Ενεπλάκησαν πολλές διαφορετικές φυλές, (πχ Τουαρέγκ, Βερβέροι), ένοπλοι μαχητές από διαφορετικές χώρες, τρομοκρατικά στοιχεία της Al Qaida, μισθοφόροι, αντιφρονούντες του καθεστώτος Καντάφι. Όλοι αυτοί στην αρχή στράφηκαν ενάντια στον Καντάφι για να

τον ρίξουν από την εξουσία, και στη συνέχεια συγκρούστηκαν μεταξύ τους. Στην Α΄ Φάση, το ΝΑΤΟ πραγματοποίησε και αεροπορικούς βομβαρδισμούς.

Α΄ φάση εμφυλίου πολέμου – Εμπλοκή ΝΑΤΟ και πτώση Καντάφι. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την Α΄ Φάση του εμφυλίου πολέμου, οι πρώτες ταραχές σημειώθηκαν τον Φεβρουάριο του 2011. Από τον επόμενο μήνα το Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ) του ΟΗΕ πήρε την απόφαση για πραγματοποίηση πολυεθνικής επιχείρησης στην Λιβύη. Ως αποτέλεσμα αυτού, το επόμενο διάστημα οι ΗΠΑ, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και ο Καναδάς πραγματοποίησαν 9.658 αεροπορικούς βομβαρδισμούς. Η επιχείρηση αυτή ονομάστηκε από το ΝΑΤΟ «Unified Protector» έχοντας στόχο να λήξει άμεσα ο εμφύλιος πόλεμος. Παρόλα αυτά επειδή τα θύματα αποτελούνταν κυρίως από άμαχο πληθυσμό και ταυτόχρονα καταστράφηκαν όλες οι δομές του κράτους, η επιχείρηση απέτυχε. Οι δυτικές δυνάμεις επέδειξαν βιαιότητα χωρίς έλεγχο προκειμένου να ανατρέψουν τον Καντάφι, με αποτέλεσμα να επικρατήσει σε όλη την χώρα χάος και αναρχία.

Λίγο αργότερα, συστάθηκε η Ομάδα Επαφής Λιβύης (Libyan Contact Group), μία συνεργασία μεταξύ των μελών-κρατών του ΝΑΤΟ, το Κατάρ, την Σαουδική Αραβία, την Ιορδανία καθώς και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ). Ο βασικός στόχος του συνασπισμού αυτού, ήταν να σταματήσει ο εμφύλιος πόλεμος και να διατηρηθεί η σταθερότητα στη χώρα, δίχως όμως τον Καντάφι. Ο συνασπισμός τάχθηκε υπέρ των ένοπλων παραστρατιωτικών δυνάμεων ενάντια στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας.

Λόγω της υποστήριξης των αντιφρονούντων του Καντάφι από το ΝΑΤΟ, τον Αύγουστο του 2011, κατελήφθη η Τρίπολη και ορίστηκε νέα κυβέρνηση. Άμεσα, με συνοπτικές διαδικασίες, 30 τουλάχιστον κράτη αναγνώρισαν την νέα κυβέρνηση. Η νέα κυβέρνηση ονομάστηκε National Transitional Council (NTC). Μετά από δύο μήνες, τον Οκτώβριο του 2011, γαλλικές μυστικές υπηρεσίες σκότωσαν τον Μουαμάρ Καντάφι. Πολύ σύντομα η Λιβύη μετατράπηκε από συγκροτημένο κράτος, σε ένα κράτος κατεστραμένο, δηλαδή ένα κράτος το οποίο εξαιτίας της βίας που επικρατούσε στο εσωτερικό, δεν είχε τη δυνατότητα να παρέχει όλα τα βασικά κοινωνικά, πολιτικά και ανθρωπιστικά αγαθά στο λαό του, όπως υγεία, παιδεία, μεταφορές κλπ.

Μπορεί βέβαια οι δυτικές δυνάμεις να νίκησαν πετυχαίνοντας τον αντικειμενικό τους σκοπό, δηλαδή την απομάκρυνση του Καντάφι (η οποία εξελίχθηκε σε δολοφονία του), ωστόσο όμως οι εμφύλιες συγκρούσεις δεν έπαψαν, αλλά αντιθέτως συνεχίστηκαν με ιδιαίτερα αυξημένα επίπεδα βίας. Σημαντικό είναι ότι λόγω της καταστροφής όλων των δομών του κράτους, όλα τα όπλα τα οποία φυλάσσονταν σε αποθήκες με σκοπό την κάλυψη αναγκών του εθνικού τους στρατού, διασπάρθηκαν στις εξτρεμιστικές ομάδες, στις διάφορες φυλές και στις τρομοκρατικές οργανώσεις του εξτρεμιστικού Ισλάμ.

Το 2012 το General National Congress (GNC) αντικατέστησε την κυβέρνηση NTC. Παρόλα αυτά, ούτε το GNC αλλά ούτε και το NTC προηγουμένως, κατάφεραν να γίνουν αληθινές κυβερνήσεις, καθώς δεν είχαν την παραμικρή ικανότητα ελέγχου του συνόλου της επικράτειάς τους. Οι κρατικές αρχές χαρακτηρίζονταν από πολύ μεγάλη αδυναμία και απουσία ελέγχου. Οι περιοχές αυτές δεν εξήλθαν από την πρώτη φάση του εμφυλίου πολέμου με την μορφή κράτους, αλλά ως τόποι με παρακρατικούς δρώντες, οι οποίοι βρίσκονταν διαρκώς σε ρήξη. Ως φυσιολογική συνέπεια αυτής της κατάστασης στη χώρα, ήταν η άμεση έναρξη της επόμενης φάσης του εμφυλίου πολέμου, η δεύτερη φάση, με την άμεση σύγκρουση όλων των ομάδων, που ενώ αρχικά συνεργαζόντουσαν για την πτώση του Καντάφι από την εξουσία, στη συνέχεια ταλάνιζαν αρνητικά τη χώρα διατηρώντας με τα όπλα μία συνεχόμενη αναρχία.

Β' Φάση εμφυλίου πολέμου – Σύγκρουση ανάμεσα στις παραστρατιωτικές οργανώσεις. Από το 2012 και ύστερα, την εξουσία είχε αναλάβει το GNC, μετά από «δίκαιες και ελεύθερες» εκλογές όπως τις αποκαλούσε μεγάλη μερίδα των πολιτών, καθώς αυτές είχαν διενεργηθεί υπό την επίβλεψη της εκλογικής επιτροπής της Λιβύης και την υποστήριξη, τόσο των Ηνωμένων Εθνών, όσο και μη κυβερνητικών οργανώσεων. Το GNC συγκροτείται από δύο μεγάλους κομματικούς συνασπισμούς: α) Την Συμμαχία Εθνικών Δυνάμεων (NFC) και β) Το Κόμμα Δικαιοσύνης και Κατασκευών (JCP). Όμως οι δύο αυτές κομματικές παρατάξεις είχαν διαφορετικές απόψεις τις οποίες εξέφραζαν. Το αποτέλεσμα των απόψεων αυτών ήταν αρνητικό για το GNC, καθώς επηρεάστηκε η δημοτικότητά του και στο τέλος να κατηγορηθεί πως έχασε τον έλεγχο του κράτους και χάθηκε η όποια ασφάλεια υπήρχε. Φτάνοντας στο 2013, δύο ιδιαιτέρως σημαντικά γεγονότα συνέβησαν. Το ένα ήταν όταν τον

Ιούνιο ο Nouri Abusahmain διορίστηκε πρόεδρος, και το άλλο, όταν τον Οκτώβριο, απήχθη ο πρωθυπουργός Ali Zeidan από το LROR (το ένοπλο παράρτημα του GNC), προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο διορισμένος πρόεδρος και να έχει μεγαλύτερο πεδίο δράσης. Ασφαλώς αναπόφευκτο ήταν η απαγωγή του πρωθυπουργού να στέψει τα βέλη των κατηγοριών στο LROR και να κατηγορηθεί πως προέβη σε πραξικόπημα.

Το επόμενο έτος το 2014 και στις αρχές αυτού, το GNC ανανέωσε μονομερώς την λαϊκή εντολή με βασικό στόχο να συντάξει καινούργιο σύνταγμα. Όμως αυτή η κίνηση εξόργισε όλους τους άλλους εμπλεκόμενους στα κοινά της χώρας. Εκείνη την περίοδο ο διχασμός ήταν τεράστιος, καθώς οι δρώντες εντός της Λιβύης δεν έβλεπαν τίποτα κοινό ο ένας με τον άλλον. Υπήρχε βαθιά αποξένωση μεταξύ των φυλών, γινόντουσαν ακρότητες μεταξύ φιλελεύθερων και ισλαμιστών, ενώ παράλληλα υπήρχε μεγάλη απογοήτευση από το σύνολο των πολιτών εξαιτίας της έλλειψης διακυβέρνησης. Το κράτος είχε ολοκληρωτικά καταρρεύσει, καθώς όχι μόνο δεν μπορούσε να θέσει σε λειτουργία τις υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης και τις κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά κυρίως δεν είχε τη δυνατότητα να καλύψει ούτε τις πιο βασικές ανάγκες του πληθυσμού, όπως το νερό και το ρεύμα.

Λίγο αργότερα, διεξήχθησαν ξανά εκλογές στην Λιβύη, στις οποίες συμμετείχε μόνο το 33% των πολιτών, απόδειξη της μεγάλης απογοήτευσης που επικρατούσε στους πολίτες από την θεωρητική λειτουργία του κράτους αλλά την ουσιαστική ακυβερνησία αυτού. Το ίδιο χρονικό διάστημα και οι τρεις επαρχίες της Λιβύης έθεταν την απαίτησή τους για ουσιαστικό διαχωρισμό, με την δημιουργία ανεξάρτητων ή και αυτόνομων κρατηδίων.

Προς ενδυνάμωση του αιτήματος των επαρχιών για διαχωρισμό, μία ομάδα αξιωματικών με τον Χαφτάρ ως επικεφαλής, δημιούργησε το Libyan National Army (LNA). Ο Χαφτάρ ήταν αξιωματικός του λιβυκού στρατού και υποστήριζε το καθεστώς Καντάφι. Επί της ουσίας, με τον τρόπο αυτό, το LNA αυτοανακηρύχθηκε ως ο επίσημος εθνικός στρατός, ενώ στις τάξεις του εισχώρησαν άτομα τα οποία παλιά ανήκαν στην κυβέρνηση του Καντάφι. Η βασική επιδίωξη του LNA ήταν να καταληφθεί η Βεγγάζη. Το ίδιο χρονικό διάστημα η Τρίπολη, προκειμένου να απαντήσει στο LNA του Χαφτάρ, δημιούργησε την οργάνωση Libyan Dawn Alliance (LDA).

Μέσα στο 2014, σημειώθηκε σκληρή μάχη μεταξύ των LNA και LDA, οι οποίες είχαν ως κύριο στόχο να καταλάβουν την Τρίπολη, προκειμένου να αναλάβουν την πολιτική εξουσία (Operation Dignity). Εκτός αυτής της υψηλής έντασης σύγκρουσης, το ίδιο χρονικό διάστημα εκδηλώνονταν και πραξικοπήματα τοπικού ενδιαφέροντος σε όλη τη λιβυκή επικράτεια. Κάθε τοπικός πραξικοπηματίας αυθαίρετα ανακήρυσσε την περιοχή του ως αυτόνομη. Συμπεραίνουμε ότι, υπήρχε τόσο μεγάλη διάσπαση στην κοινωνία της Λιβύης, όπου, όχι μόνο οι περισσότεροι δεν μάχονταν για να αναλάβουν την εξουσία της Λιβύης, αλλά θεωρούσαν την Λιβύη σαν κάτι τελείως ξένο προς αυτούς. Οπότε στην δεύτερη φάση του εμφυλίου πολέμου, διαπιστώθηκαν συμπερασματικά δύο διαστάσεις όσον αφορά τις επιδιώξεις διαφόρων εσωτερικών δρώντων στην χώρα: α) Αυτοί που μάχονται ώστε να αναλάβουν την πολιτική ηγεσία όλης της χώρας και β) Αυτοί που μάχονται για να αναλάβουν την τοπική ηγεσία και να αναδείξουν την περιοχή τους ως αυτόνομη ή και ανεξάρτητη οντότητα.

Η σύγκρουση μεταξύ του LNA και του LDA, την 17 Δεκεμβρίου 2015, προκάλεσε την υπογραφή της πολιτικής συμφωνίας Skhirat (Skhirat Agreement). Ο στόχος της συμφωνίας αυτής ήταν να ενωθούν οι δύο κυβερνήσεις που συγκρούονταν στην Τρίπολη. Η συμφωνία περιλάμβανε έξι βασικά σημεία για τον τερματισμό της διαμάχης δίνοντας το χρονικό διάστημα ενός χρόνου ως μεταβατική περίοδο προκειμένου να υλοποιηθούν αυτά τα έξι σημεία (π.χ. νέο σύνταγμα, αποστρατιωτικοποίηση, έλεγχο αεροδρομίων κ.τλ.). Έτσι, απόρροια της συμφωνίας αυτής ήταν η δημιουργία της Γενικής Εθνικής Συμφωνίας (General National Accord – GNA) για την προσωρινή διακυβέρνηση της χώρας. Σκοπός ήταν η παροχή ασφάλειας και ο έλεγχος σε ολόκληρη την χώρα. Γι' αυτό τον λόγο το GNA θέλησε να τερματίσει την ανάπτυξη του Ισλαμικού Κράτους στην Λιβύη (ISIL). Η πολιτική συμφωνία της Λιβύης πήρε την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ με την ομόφωνη απόφαση 2259 της 23ης Δεκεμβρίου 2015, και παραμένει η βάση για την επίτευξη προόδου σε πολιτικό επίπεδο στη Λιβύη. Η πολιτική συμφωνία υποστηρίχθηκε πλήρως από την ΕΕ, η οποία θεωρεί την ΚΕΕ ως τη μόνη νόμιμη κυβέρνηση στη Λιβύη.⁸ Η συμφωνία Σκίράτ ήταν μια μεγάλη επιτυχία για την ιταλική εξωτερική

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/04/18/fac-libya-conclusions/>

πολιτική στην περιοχή. Παρόλα αυτά, η Ρώμη δεν κατάφερε να αξιοποιήσει με επιτυχία την επιρροή της στην GNA χάνοντας το έδαφος από πιο ενεργητικούς παίκτες, οι οποίοι φάνηκαν καλύτερα προετοιμασμένοι να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στη σύγκρουση (Τουρκία). Η Ιταλία έχοντας τον φόβο ότι πιθανόν να έδειχνε πως είναι πιο φιλικά προσκείμενη στην ισλαμική κυβέρνηση της Τρίπολης, διακατεχόταν με επιφύλαξη για την υποστήριξη μίας λανθασμένη ηγεσίας, με αποτέλεσμα να προσπαθήσει να δημιουργήσει επαφές με τον στρατάρχη Χαλίφα Χαφτάρ, τον διοικητή του όλο και πιο ισχυρού εθνικού στρατού της Λιβύης, τον οποίο υποστηρίζουν επίσης η Ρωσία, η Γαλλία, τα ΗΑΕ και η Αίγυπτος.⁹

Παρά την προσωρινή αυτή λύση, η οποία όμως δεν μακροχρόνιωσε, τα προβλήματα στην Λιβύη συνέχισαν να υπάρχουν και να γίνονται όλο και μεγαλύτερα.

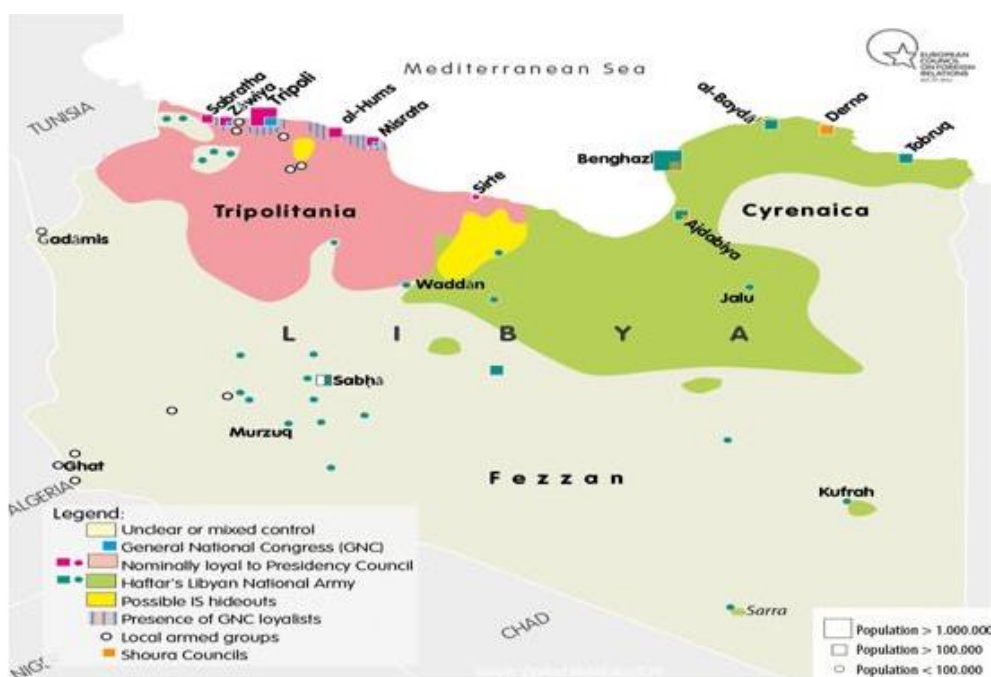
Ανταγωνισμοί και συγκρούσεις για τον έλεγχο των πηγών ενέργειας. Παρά τις ειρηνοποιητικές διαδικασίες, λίγους μήνες μετά, ο Χαφτάρ και το LNA πραγματοποίησαν μία ακόμα επίθεση θέτοντας έτσι το τέλος της υπογεγραμμένης συμφωνίας. Την φορά αυτή, ο στόχος της επίθεσης ήταν όλα τα καίρια λιμάνια πετρελαίου (Σεπτέμβριος 2016). Μέχρι την εκδήλωση της επίθεσης αυτής, οι πηγές ήταν από το 2014, υπό την κυριότητα της παραστρατιωτικής ομάδας Barga Cyrenaica έχοντας ως επικεφαλής τον Ibrahim Jathran. Η οργάνωση αυτή διατηρούσε πολύ στενές σχέσεις με το LDA, το βασικό αντίπαλο δέος του Χαφτάρ (LNA), με το οποίο είχε υπογραφεί η συμφωνία του 2015. Ουσιαστικά, η επίθεση αυτή του LNA θεωρήθηκε ως έμμεση επίθεση στο LDA με εξαγόμενο συμπέρασμα την πλήρη καταπάτηση της συμφωνίας που υπέγραψαν οι δύο πλευρές.

Μετά την εκδήλωση αυτής της επίθεσης, η εξορισμένη παραστρατιωτική ομάδα, αναδιοργανώθηκε και δημιουργήθηκε μία καινούργια πιο συντονισμένη παραστρατιωτική οργάνωση η Benghazi Brigade. Η αφορμή της δημιουργίας αυτής της νέας οργάνωσης ήταν η εκδίωξη της Barga Cyrenaica από την Βεγγάζη, από την οργάνωση του Χαφτάρ την LNA, ενώ η ουσιαστική αιτία ήταν η απώλεια του ελέγχου των ενεργειακών πηγών. Κατόπιν αυτών, η Benghazi Brigade αντεπιτέθηκε στο LNA καταλαμβάνοντας πρόσκαιρα δύο λιμάνια, αφού η αντίδραση της LNA ήταν άμεση ανακαταλαμβάνοντάς τα. Οι συγκρούσεις όμως αυτές, επέφεραν μεγάλες ζημιές στις

⁹ <https://new-economy.gr/2020/08/25/i-exoteriki-politiki-tis-italias-stin-livii/>

ενεργειακές εγκαταστάσεις, γεγονός το οποίο έπληξε τα συμφέροντα όλων των εμπλεκομένων που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή για τον ενεργειακό της έλεγχο.

Το αποτέλεσμα αυτής της διαμάχης ήταν να δημιουργηθούν δύο Εθνικά Συμβούλια Πετρελαίου (NOC). Ένα δημιουργήθηκε από την Δυτική Λιβύη και την Τρίπολη και άλλο ένα από την Ανατολική Λιβύη και την Βεγγάζη. Σκοπός αυτών των συμβουλίων ήταν να ελέγχουν και να διατηρούν ασφαλείς τις ενεργειακές πηγές, καθώς η ενέργεια για την Λιβύη είναι η δύναμή της, η οποία της παρέχει την ασφάλεια, και την επιβίωση της και ταυτόχρονα της επιτρέπει να παραμένει ανεξάρτητη παρά την διεθνή προσπάθεια τρίτων δρώντων για έλεγχο αυτής. Προϋπόθεση βέβαια είναι να βρεθεί η λύση από τις εσωτερικές συγκρούσεις που ταλανίζουν όλη της την επικράτεια.

Εικόνα 10: Κατανομή Λίβυων στρατιωτικών ομάδων (πηγή:

<https://thesafiablog.com/2019/03/02/stravodopis-analysis-b/>)

Επιπρόσθετα, αξίζει να σημειωθεί πως ο Χαφτάρ, ο οποίος έχει υπό τον έλεγχό του το πλείστο των ενεργειακών πηγών, έχει την Ρωσία ως άτυπο σύμμαχο με την πιθανότητα να υπάρξει πιο ενεργή παρουσία αυτής στη Λιβύη για την

εκμετάλλευση των ενεργειακών πηγών της. Επίσης, φιλικά διακείμενες είναι και κάποιες άλλες χώρες, όπως η Γαλλία, τα ΗΑΕ και η Αίγυπτος.

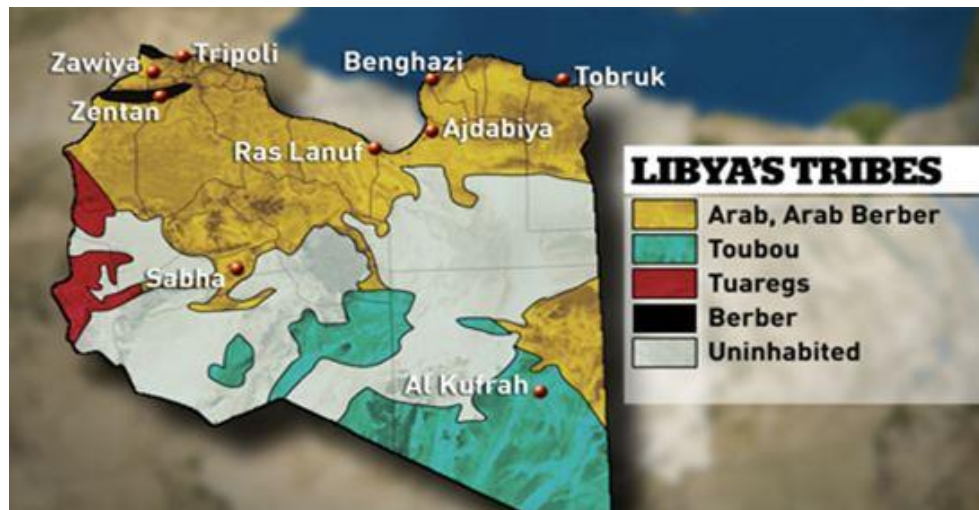
Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί και άλλη μια παραστρατιωτική οργάνωση η Al Bunyan Al Marsous. Πρόκειται για μία συμμαχία η οποία έχει συσταθεί για την αντιμετώπιση του ISIL.

Συνέπειες Αραβικής Άνοιξης

Συνέπειες στον αραβικό κόσμο. Η Αραβική Άνοιξη πέτυχε να αλλάξει προς τη θετική πλευρά αρκετές καταστάσεις που επικρατούσαν μέχρι την εμφάνισή της, αλλά κατάφερε να πετύχει και κάποια άλλα τα οποία κατατάσσονται στην αρνητική πλευρά της κριτικής, με αρνητικές επιπτώσεις κατά τον απολογισμό. Πρώτη θετική συνέπεια ήταν ότι αποκαθελώθηκαν αυταρχικά καθεστώτα από την εξουσία για τα κράτη της Τυνησίας, Λιβύης και της Αιγύπτου. Δεύτερη θετική συνέπεια ήταν ότι δίχως να υπάρξει αλλαγή στο πολιτικό σκηνικό κάποιων κρατών, όπως το Μαρόκο, το Ομάν και το Μπαχρέιν, παραχωρήθηκαν θρησκευτικά δικαιώματα. Τρίτη θετική συνέπεια, ότι άλλαξε ολοσχερώς η πολιτική αντιμετώπιση στον αραβικό κόσμο. Κατοχυρώθηκαν τα δικαιώματα του κάθε Άραβα πολίτη, γεγονός το οποίο θεωρήθηκε ως μία από τις σοβαρότερες επιτυχίες της Αραβικής Άνοιξης. Τέλος ως η σοβαρότερη αρνητική συνέπεια της Αραβικής Άνοιξης ήταν ότι σε αρκετές χώρες, παρεκτράπηκε η επανάσταση, χάθηκε ο έλεγχος και οι εντάσεις μετατράπηκαν σε εμφύλιους πολέμους μεγάλης σκληρότητας, όπως συνέβη στην Λιβύη, στην Υεμένη και στην Συρία.

Συνέπειες στην Λιβύη. Πιο συγκεκριμένα σε σχέση με τη Λιβύη, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, σημαντική εξέλιξη από την εκδήλωση της Αραβικής Άνοιξης ήταν η πτώση και η δολοφονία του Καντάφι, με συνέπεια την διάλυση του κράτους, στο οποίο υπήρχε πλέον αναρχία, απουσία συνεκτικότητας, αδύναμη ή ανύπαρκτη κυβέρνηση η οποία δεν αναγνωριζόταν από την πλειονότητα των υπόλοιπων δρώντων εντός της Λιβύης, διαχωρισμοί φυλών, συνεχής χρήση βίας, και διασπορά των όπλων. Η διάλυση της Λιβύης με την δικαιολογία την επικράτηση της δημοκρατίας και την καταπολέμηση του πειστικού καθεστώτος του Καντάφι, ανέπτυξε σε μεγάλο βαθμό την πολιτική και θρησκευτική βία μέσα από το

διαχωρισμό των φυλών. Σημαντικό ρόλο στην δημιουργία και ανάπτυξη των προβλημάτων αυτών είχε και η εμπλοκή της Δύσης. Για τους λόγους αυτούς και οι τρεις επαρχίες της χώρας ζήτησαν ανεξαρτησία από την Λιβύη με τον κίνδυνο διάσπασης αυτής σε τρία κράτη να είναι υπαρκτός.

Εικόνα 11: Φυλές της Λιβύης

(πηγή: <https://thesafiablog.com/2019/03/02/stravodopis-analysis-b/>)

Κεφάλαιο τρίτο

Η Ιταλία στην Λιβύη πριν τον Καντάφι

Στις αρχές του 20ου αιώνα δεν υπήρχε Λιβύη. Στην περιοχή όπου σήμερα υπάρχει η Λιβύη, η περιοχή σύμφωνα με του Οθωμανούς που την έλεγχαν, ήταν διαχωρισμένη σε τρεις περιφέρειες. Αυτές ήταν το βιλαέτι του Φεζάν (Fizan vilayeti), το βιλαέτι της Δυτικής Τρίπολης (Trablusgaro vilayeti) και το σαντζάκι της Βεγγάζης (Bingazi sancagi). Στον αντίποδα τα ευρωπαϊκά κράτη με τις αποικιοκρατικές διαθέσεις, εποφθαλμιούσαν τα παράκτια κράτη της Βόρειας Αφρικής και χώριζαν την Λιβύη στην περιφέρεια της Φεζάν, της Τριπολιτανίας και της Κυρηναϊκής. Η πλειοψηφία του πληθυσμού, ήταν Άραβες μουσουλμάνοι, συγκεντρωμένοι στην Τρίπολη και τη Βεγγάζη, ενώ υπήρχαν και πολλοί αυτόχθονες Βέρβεροι νομάδες. Ολόκληρη η περιοχή βρισκόταν υπό την κυριαρχία των Οθωμανών, έχοντας όμως ένα ιδιόμορφο καθεστώς σχετικής ανεξαρτησίας. Η εξουσία ασκούσαν από τοπικούς άρχοντες και ιδιαίτερα από την οικογένεια των Καραμανλήδων.

Σε τοπικό επίπεδο η Λιβύη έχοντας ανάγκη προστασίας από την στρατιωτική επέμβαση των Ευρωπαίων καθώς και τον επηρεασμό σε οικονομία και πολιτισμό, στηρίχτηκε στο κίνημα των Sanusi ή Sanusiya. Αυτό ήταν ένα θρησκευτικό κίνημα, το οποίο δημιουργήθηκε από τον θρησκευτικό ηγέτη Μοχάμεντ Ιμπν Αλί Αλ-Σανούσι. Κίνημα σαν τους Sanusi είχε δημιουργηθεί και στο παρελθόν από άλλους θρησκευτικούς ηγέτες, αλλά το συγκεκριμένο ήταν αυτό που επέτυχε να αποτελέσει το στήριγμα των μουσουλμάνων της Βόρειας Αφρικής δημιουργώντας έναν κοινό δεσμό μεταξύ τους. Ο Αλ-Σανούσι πέτυχε να δημιουργήσει ομάδα από πιστούς στρατιώτες και ακολούθους όπου συνεργάζονταν και έδιναν τις πληροφορίες που επιζητούσαν κάθε φορά. Η γεωμορφολογία της Αφρικής με τις αχανείς ερήμους τους επέτρεπε να κινούνται και να ελέγχουν όλους τους εμπορικούς δρόμους που ένωναν τις μεγάλες πόλεις της Κεντρικής και της Βόρειας Αφρικής μέχρι την Μεσόγειο θάλασσα.

Οι Sanusi διατηρούσαν σημαντική παρουσία στην Αίγυπτο, το Τσαντ, την Τυνησία και τον Νίγηρα. Οι ομόθρησκοι Οθωμανοί είχαν αποδεχτεί την ύπαρξη και τη δράση της οργάνωσης των Sanusi, γεγονός που επέτρεψε σε αυτούς να επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τους Άραβες και τους Βεδουίνους που διέμεναν

στην περιοχή αυτή, ανεξάρτητα αν ήταν μουσουλμάνοι ή όχι. Όμως, όταν οι Γάλλοι και οι Άγγλοι αποικιοκράτες απέσπασαν την Τυνησία το 1881 και την Αίγυπτο το 1882 αντίστοιχα, αλλά και όταν σημειώθηκε η γαλλική εισβολή στην Κεντρική Αφρική, οι Sanusi απώλεσαν γεωγραφική έκταση στην οποία ασκούσαν έντονα μέρος από την θρησκευτική και πολιτική εξουσία τους. Ως συνέπεια αυτών ήταν οι Sanusi να αποκτήσουν έντονα αντιαποικιακά αισθήματα, τα οποία εκδηλώθηκαν κατά την διάρκεια του ιταλό-τουρκικού πολέμου το 1911-1912.

Ο Ιταλο-Τουρκικός πόλεμος του 1911. Το 1911 ήταν το επίσημο έτος εισβολής των Ιταλών στις ακτές της Λιβύης. Όμως η προσπάθεια κατάκτησης της Λιβύης από την Οθωμανική αυτοκρατορία ξεκίνησε από πιο πριν. Από τα μέσα και μετά κατά τον 19ο αιώνα η Ιταλία, έκανε προσπάθειες σύμφωνες με το παράδειγμα των άλλων μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης προκειμένου να αποκτήσει και αυτή δικές της αποικίες, ώστε να καρπώνεται τον πλούτο τους, τόσο σε ανθρώπινο δυναμικό όσο και σε πρώτες ύλες.

Τα πρώτα βήματα ήταν, να ιδρύσει παράρτημα της Τράπεζας της Ρώμης στην Τρίπολη και να επιδοτήσει τον εποικισμό της Λιβύης με αγρότες και εμπόρους. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, η παρουσία της ιταλικής τράπεζας επεκτάθηκε στα αστικά κέντρα της Βόρειας Λιβύης. Όμως ο ιταλικός πληθυσμός αποδείχθηκε σχετικά επιφυλακτικός για να μετοικήσει σε μια χώρα που θεωρούταν υποανάπτυκτη, εξαιτίας της εικόνας που είχε προκληθεί στους Ευρωπαίους από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και τις κτήσεις αυτής.

Ωστόσο, εξαιτίας της γαλλικής απόσπασης της Τυνησίας και της αγγλικής «κηδεμονίας» της Αιγύπτου, η Ιταλία επίσπευσε τις ενέργειές της για να κατακτήσει την Λιβύη. Επειδή όμως το πρόγραμμα της Ιταλίας για ειρηνική κατάκτηση απέτυχε, η μόνη επιλογή η οποία έμεινε, ήταν η πολεμική εισβολή. Η Ιταλία, πριν την έναρξη του πολέμου, για τον οποίο θεωρούσε ότι θα είναι πολύ σύντομος, ήρθε σε μυστικές συνεννοήσεις με την Γαλλία και την Αγγλία αναφορικά με τις κινήσεις της. Με τις συνεννοήσεις αυτές, Αγγλία, Γαλλία και Ιταλία μοίρασαν την επιρροή τους στις χώρες της Βόρειας Αφρικής.

Η ιταλική κυβέρνηση τον Σεπτέμβριο του 1911, απέστειλε τηλεσίγγραφο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με την απαίτηση να απομακρυνθούν από όλες τις παράκτιες πόλεις της Λιβύης, τα οθωμανικά στρατεύματα. Όμως το ιταλικό ναυτικό,

πριν λήξη το τελεσίγραφο, ξεκίνησε κανονιοβολισμούς στην Τρίπολη και την Βεγγάζη. Εξαιτίας των κανονιοβολισμών η μικρή οθωμανική στρατιωτική δύναμη που είχε παραμείνει στα αστικά κέντρα, εξαναγκάστηκε να αποχωρήσει και να διαφύγει στο εσωτερικό της χώρας εγκαταλείποντας τις αρχικές θέσεις της. Αν και η απόβαση και η κατάκτηση των παραλιακών πόλεων από τις ιταλικές δυνάμεις ήταν γρήγορη, οι Ιταλοί που εισέβαλαν αντιμετώπισαν μία κατάσταση εντελώς αντίθετη από ότι περίμεναν.

Τα ιταλικά στρατεύματα είχαν πιστέψει την ιταλική προπαγάνδα ότι οι ντόπιοι υπέφεραν από τον οθωμανικό ζυγό και ότι ανέμεναν κάποιον λαό να τους σώσει. Επιβοηθητική στην προπαγάνδα ήταν η εσωτερική πολιτική κρίση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία παρουσιαζόταν σαν ένα σημάδι κατάρρευσης αυτής. Αντιθέτως οι ντόπιοι πληθυσμοί, αν και οι διαμάχες με τους Οθωμανούς ήταν συνεχείς, έδειξαν πως υπήρχε συμβιβασμός μαζί τους και ότι τους είχαν αποδεχτεί ως ένα μεγάλο χαλιφάτο του σουλτάνου, κάτω από το οποίο είχαν ενωθεί όλοι οι μουσουλμάνοι, ενώ από την άλλη έτρεφαν μηδαμινή εκτίμηση για τους εισβολείς αποικιοκράτες Ευρωπαίους. Επιπροσθέτως η Επιτροπή Ένωσης και Προόδου (CUP), του Ισμαήλ Ενβέρ και του Μουσταφά Κεμάλ, που παρουσίαζε μεγάλη άνοδο στην τουρκική πολιτική σκηνή, εξαιτίας του εκσυγχρονιστικού της προγράμματος, παρότι ήταν σε αντίθεση με τον σουλτάνο και την κυβέρνηση του, έβαλε στην άκρη τις πολιτικές έριδες, στέλνοντας στην Λιβύη τα σημαντικότερα μέλη του, με σκοπό να εκπαιδεύσουν τον τοπικό πληθυσμό και να τον οργανώσουν σε αντίσταση.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διεξήγαγε μία μεγαλειώδη καμπάνια για να προβάλουν τον πόλεμο στη Λιβύη, παρουσιάζοντάς τον ως μάχη ανάμεσα στο Ισλάμ και τους άπιστους επίδοξους κατακτητές. Μουσουλμάνοι από πάρα πολλές περιοχές και χώρες, Βαγδάτη, Τίρανα, Υεμένη, Καύκασο, έφταναν στην Λιβύη με κάθε τρόπο, προκειμένου να λάβουν μέρος στον πόλεμο, ή έστω να χρηματοδοτήσουν αυτόν. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση αυτή και κατάφερε να προβληθεί ως ο κύριος εκπρόσωπος των μουσουλμάνων και βασικός προστάτης του αγώνα, ενάντια στον επεκτατισμό των Ευρωπαίων.

Αν και η Λιβύη είχε υποστεί αποκλεισμό από τους Άγγλους, τόσο θαλάσσιο όσο και χερσαίο, οι οποίοι είχαν υποσχεθεί στους Ιταλούς, ότι θα εμποδιστεί κάθε κίνηση στρατευμάτων των Οθωμανών, κυρίως μέσω Αιγύπτου, οι Οθωμανοί

αξιωματικοί έβρισκαν τρόπο και έφταναν στη Λιβύη, οργανώνοντας τους Λίβυους υψώνοντας τη σημαία του Ισλάμ. Σημαίνοντα ρόλο στην αντίσταση διαδραμάτισαν οι Sanusi, γεγονός που τους εξύψωσε στην συνείδηση των Λίβυων αλλά και στα οθωμανικά πολιτικά σχέδια. Οι Sanusi, εξαιτίας της ξεχωριστής και καίριας παρουσίας τους στα κεντρικές και νότιες περιοχές της Λιβύης, όπου αποτελούσαν τα σημαντικότερα κέντρα της αντίστασης, και κυρίως λόγω της εμπειρίας που αποκόμισαν από τους πολέμους με τους Γάλλους αποικιοκράτες στο Τσαντ και τον Νίγηρα, αποτέλεσαν το στυλοβάτη της λιβυκής αντίστασης. Ταυτόχρονα, οι Τούρκοι στήριζαν τους Λίβυους αντιστασιαστές με χρήματα και στρατιωτικό εξοπλισμό, ενώ οι γνωστοί Τούρκοι στρατηγοί Ισμαήλ Ενβέρ και Μουσταφά Κεμάλ είχαν σημαντική συμβολή στον αγώνα εναντίων των Ιταλών.

Το 1912 ωστόσο, δημιουργήθηκε ένα νέο πολεμικό μέτωπο. Τα κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου αντιλήφθηκαν τα προβλήματα και τις αδυναμίες που είχε η Οθωμανική Αυτοκρατορία, με αποτέλεσμα να κηρύξουν τον πόλεμο στην Τουρκία. Η Τουρκία αδυνατώντας να ανταπεξέλθει σε πολλαπλά μέτωπα, αναγκάστηκε να συνάψει ανακωχή με την Ιταλία προκειμένου να επικεντρωθεί στον πόλεμο στα Βαλκάνια. Οι Sanusi, απογοητεύθηκαν από τις εξελίξεις που προέκυψαν με την Τουρκία, αλλά δεν έπαψαν να έχουν εμπιστοσύνη στις δικές τους δυνάμεις, και κήρυξαν jihad (ιερό πόλεμο) κατά των άπιστων Ιταλών κατακτητών.

Μερικά χρόνια αργότερα, ενώσω διαρκούσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, οι Sanusi εκμεταλλεύτηκαν τις προτάσεις ανακωχής από τους Ιταλούς, οι οποίες ήταν ευνοϊκές για αυτούς, καθώς χώριζαν την Λιβύη σε σφαίρες επιρροής μεταξύ τους και παράλληλα κατόπιν συνεννόησης με τους Οθωμανούς αλλά και τους συμμάχους αυτών, τους Γερμανούς, ανέπτυξαν έντονη δράση εναντίον των Βρετανών στην Αίγυπτο. Η κατάσταση όμως επρόκειτο να αλλάξει άρδην όταν ανέβηκε στην εξουσία της Ιταλίας το Φασιστικό Κόμμα με την νέα αποικιακή του πολιτική.

Κεφάλαιο τέταρτο

Μεταναστευτικό

Διμερές ενέργειες Ιταλίας – Λιβύης

Λόγω της κατάρρευσης του καθεστώτος Καντάφι, αλλά και της εξέγερσης της Αραβικής Άνοιξης, ξεκίνησε η μαζική μετακίνηση διά θαλάσσης μεταναστών από την υποσαχάρια Αφρική διαμέσου της Λιβύης. Η πρώτη χώρα προσέγγισης στην Ευρώπη είναι λόγω εγγύτητας η Ιταλία.

Παρατηρείται όμως το φαινόμενο πολλοί μετανάστες πριν καταφέρουν να φύγουν από τη Λιβύη, να συλλαμβάνονται από την πολιτοφυλακή και να κρατούνται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης υπό καθεστώς δουλείας. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις εξαναγκάζονται να πολεμήσουν στα πλαίσια του εμφυλίου στη Λιβύη. Την 03 Ιουλίου 2019 σκοτώθηκαν περισσότεροι από 50 πρόσφυγες σε στρατόπεδο συγκέντρωσης προσφύγων στην Τρίπολη, κατόπιν αεροπορικής επιδρομής.¹⁰

Έτσι, η ιταλική κυβέρνηση, κάτω από εσωτερικές πιέσεις για τις διαρκώς αυξανόμενες αφίξεις παράτυπων μεταναστών, προέβη στη σύναψη Μνημονίου Κατανόησης (MoU) με την Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας (Κ.Ε.Σ.) στις 2 Φεβρουαρίου 2017. Το μνημόνιο υπογράφηκε στη Ρώμη και όπως φαίνεται από τον επίσημο τίτλο του, στόχος αυτού ήταν η *«συνεργασία στο πεδίο της ανάπτυξης, της μάχης κατά της παράνομης μετανάστευσης, της εμπορίας ανθρώπων και του λαθρεμπορίου καυσίμων και της ενίσχυσης της συνοριακής ασφάλειας μεταξύ του Κράτους της Λιβύης και της Ιταλικής Δημοκρατίας»*¹¹.

Ειδικότερα, η συνεργασία μεταξύ των δύο κρατών, θα βασιζόταν στο Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας του 2008 αλλά και στη Διακήρυξη της Τρίπολης του 2012, είχε ως στόχο την ουσιαστική ενίσχυση της Λιβύης, ώστε να επιτευχθεί πλήρως και με αποτελεσματικότητα, ο έλεγχος των χερσαίων και θαλασσίων συνόρων της Λιβύης, ο οποίος θα εξασφάλιζε την πολυπόθητη για την Ιταλία μείωση των

¹⁰ <https://tvxs.gr/news/kosmos/emfylios-sti-libyi-sto-telos-akomi-kai-o-diabolos-tha-xairetithei-os-sotiras/>

¹¹ Memorandum of understanding (MoU) on cooperation in the fields of development, the fight against illegal immigration, human trafficking and fuel smuggling and on reinforcing the security of borders between the State of Libya and the Italian Republic, 2nd of February 2017

μεταναστευτικών ροών. Με βάση αυτό το πλαίσιο αλλά και την μάχη της πάταξης των δικτύων παράνομης μετανάστευσης και εμπορίας ανθρώπων, η Ιταλία ανέλαβε τη δέσμευση της υποστήριξης της Κ.Ε.Σ. και των θεσμών ασφαλείας που αυτή είχε ιδρύσει, παρέχοντας την αναγκαία οικονομική υποστήριξη αλλά και τα τεχνικά και τεχνολογικά μέσα, ώστε η λιβυκή ακτοφυλακή και συνοριοφυλακή να μπορέσουν να φέρουν σε πέρας την αποστολή τους. Παράλληλα, η ιταλική κυβέρνηση θα χρηματοδοτούσε και θα ενίσχυε την λειτουργία του συστήματος ελέγχου των νοτίων χερσαίων συνόρων της Λιβύης όπως προβλεπόταν και από το Σύμφωνο του 2008, ενώ θα εξασφάλιζε την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των μεταναστών, που θα κρατούνταν στα λιβυκά κέντρα κράτησης, το προσωπικό των οποίων θα εκπαιδεύονταν ομοίως από τις ιταλικές αρχές.

Με τον τρόπο αυτό, έγινε πλήρως κατανοητό, ότι η Ιταλία μέσω της γενναίας χρηματοδότησης και της παροχής μέσων και εξοπλισμού, προσπαθούσε να αναγκάσει τη λιβυκή κυβέρνηση να ασχοληθεί ενδελεχώς με το ζήτημα της παράτυπης μετανάστευσης, ώστε να μειωθούν οι μεταναστευτικές ροές προς την ιταλική χερσόνησο ειδικότερα και την Ευρώπη γενικότερα, αποτρέποντας την αναχώρηση αλλοδαπών από τις λιβυκές ακτές. Επιπροσθέτως, ορισμένες πηγές αναφέρουν ότι οι ιταλικές αρχές γνωρίζοντας ότι τα δίκτυα διακίνησης μεταναστών ελέγχονται κατά βάση από λιβυκές ένοπλες ομάδες, δεν δίστασαν να έρθουν σε απευθείας συνεννόηση μαζί τους (π.χ. η ένοπλη ομάδα του Al Dabashi στη Σαμπράθα) και προφανώς να προβούν στην χρηματοδότησή τους, μομφές οι οποίες διαψεύσθηκαν κατηγορηματικά από τα επίσημα αρμόδια όργανα¹².

Επιπλέον, το Μνημόνιο Κατανόησης ανάμεσα σε Λιβύη και Ιταλία έσπευσε να χαιρετήσει και η ίδια η Ε.Ε., μέσω της άτυπης Συνόδου Κορυφής των Ηγετών των κρατών-μελών στη Βαλέτα της Μάλτας, μόλις μία μέρα μετά την υπογραφή του (03 Φεβρουαρίου 2017). Το Μνημόνιο Κατανόησης απέδειξε ότι η Λιβύη υπήρξε από καιρό μία από τις προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής της Ιταλίας. Τα συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής, που έγιναν γνωστά και ως η «Διακήρυξη της Μάλτας» επαναλάμβαναν επί της ουσίας τα βασικά σημεία της ιταλολιβυκής

¹² Herbert Matt, “Less than the sum of its parts Europe’s fixation with Libyan border security”. Institute for Security Studies, April 2019, pp. 6

Συμφωνίας, ανακοινώνοντας όμως και επίσημα την πρόθεση της Ε.Ε. να συνδράμει οικονομικά προς την επίτευξη των σκοπών αυτής, μέσω του «Ταμείου Πιστώσεων της Ε.Ε. για την Αφρική», αλλά και να ενισχύσει τις δράσεις για τον εξοπλισμό και την εκπαίδευση της λιβυκής ακτοφυλακής, μέσω των οργάνων της και κυρίως της κοινής, ναυτικής, στρατιωτικής επιχείρησης (Operation Sophia). Ακόμα, δηλώνονταν για ακόμα μία φορά η στάση των Ευρωπαϊκών κρατών για δημοσιοποίηση του μεταναστευτικού ζητήματος, μέσω της υποστήριξης των τοπικών και περιφερειακών κοινοτήτων στη Λιβύη, ώστε να βελτιωθεί η κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση και να σταματήσει η συμμετοχή τους στα δίκτυα παράνομης μετανάστευσης. Ακόμα, υπήρχε η πρόθεση να αυξηθεί η συνεργασία με διάφορους διεθνείς ανθρωπιστικούς οργανισμούς, όπως με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης και την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, ώστε να εξασφαλιστούν αξιοπρεπείς συνθήκες φιλοξενίας για όλους τους μετανάστες στα Λιβυκά κέντρα κράτησης, αλλά και να υλοποιηθούν οι οικειοθελείς επαναπατρισμοί αλλοδαπών προς τις χώρες καταγωγής τους.

Το Μνημόνιο Κατανόησης και η Διακήρυξη της Μάλτας θεωρητικά πέτυχαν τον αρχικό τους στόχο, αφού οι αναχωρήσεις παράτυπων μεταναστών από τη Λιβύη προς τα ευρωπαϊκά παράλια μειώθηκαν τόσο σε πραγματικό αριθμό (από περίπου 180.000 το 2016 σε 23.000 το 2018 και περίπου 11.000 το 2019), όσο και σε ποσοστό επί των συνολικών αφίξεων (το 2017 ήταν περίπου 90%, το 2018 έφτασε σε 55%, ενώ το 2019 ήταν λιγότερο από 30%). Επιπλέον, η λιβυκή ακτοφυλακή πραγματοποίησε περίπου 15.000 το 2018 και αντίστοιχα το 2019 αποτροπές εξόδου από τη χώρα και ανάλογο αριθμό αποβιβάσεων μεταναστών στα κατά τόπους κέντρα κράτησης. Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία προερχόμενα από την Ύπατη Αρμοστεία υπολογίζεται ότι στα 33 κέντρα κράτησης αλλοδαπών της Λιβύης, η πλειονότητα αυτών βρίσκεται στη δυτική Λιβύη, αλλά και στο σύνολο της επικράτειας, διαμένουν περίπου 700.000 – 1.000.000. παράνομοι μετανάστες, η πλειοψηφία εκ των οποίων προέρχεται από την υποσαχάρια Αφρική.

Επιπροσθέτως, απαιτείται να γίνει ιδιαίτερη μνεία στην ριζική αλλαγή της πολιτικής της Ιταλίας όσον αφορά το μεταναστευτικό ζήτημα μετά την εκλογική νίκη, τον Ιούνιο του 2018, του Κινήματος των 5 Αστέρων και της Λίγκας του Ματέο Σαλβίνι. Με την ανάληψη των καθηκόντων του ανέπτυξε μία ακραία αντιμεταναστευτική

πολιτική, η οποία ασκούσε δριμεία κριτική κατά της ίδιας της Ε.Ε., σχετικά με την αλληλεγγύη των κρατών-μελών των χωρών του Νότου, που δέχονται τις μεγαλύτερες μεταναστευτικές πιέσεις. Σε πρώτο στάδιο, η κυβερνητική συμμαχία υπερψήφισε το Νομοθετικό Διάταγμα 132 της 01 Δεκεμβρίου 2018, γνωστό και ως «Διάταγμα Σαλβίνι», με το οποίο τέθηκαν πιο αυστηροί περιορισμοί πρόσβασης στις διαδικασίες του Συστήματος για την Προστασία Αιτούντων Ασύλου και Προσφύγων της χώρας (SPRAR Sistema di Rrotezione per Richiedenti Asilo e Rifugiati), καταργώντας επί της ουσίας το καθεστώς της επικουρικής προστασίας. Ταυτόχρονα, υπήρξε αύξηση στον μέγιστο δυνατό χρόνο κράτησης όσων αιτούνται άσυλο και διευκολύνθηκαν οι διαδικασίες απέλασης - επιστροφής αλλοδαπών στις χώρες από όπου κατάγονται. Εν συνεχεία, ο ίδιος ο Σαλβίνι επιχείρησε να θέσει ισχυρά εμπόδια σε διεθνείς Μ.Κ.Ο., των οποίων η δράση τους αφορούσε τη διάσωση (λαθρο)μεταναστών και προσφύγων σε διεθνή ύδατα ανοιχτά της Λιβύης. Έτσι, με νέο Νομοθετικό Διάταγμα, το οποίο η ιταλική γερουσία το επικύρωσε την 5 Αυγούστου του 2019, ορίστηκαν πρόστιμα τα οποία θα μπορούσαν να φτάσουν έως και το 1.000.000 ευρώ, σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις οι οποίες μετέφεραν πρόσφυγες και μετανάστες, διασώζοντας τους από διεθνή ύδατα, σε ιταλικά λιμάνια χωρίς όμως προηγουμένως να έχουν λάβει την έγκριση των ιταλικών αρχών.

Το 2020, η ιταλική κυβέρνηση έστειλε επίσημη έγγραφη πρόταση στην κυβέρνηση του Σάρατζ στην Τρίπολη, από την οποία ζήτησε να επικαιροποιηθεί και αναθεωρηθεί το μνημόνιο το οποίο είχαν υπογράψει το 2017 οι δύο χώρες για το προσφυγικό και μεταναστευτικό. Με βάση πληροφορίες από το υπουργείο εξωτερικών της Ιταλίας, το *«σχετικό κείμενο περιέχει ουσιαστικές αλλαγές, με στόχο να παρασχεθούν περισσότερες εγγυήσεις σε όσους μεταναστεύουν, στους αιτούντες άσυλο και –ιδίως – σε όσους είναι θύματα παράνομων κυκλωμάτων μεταφοράς ανθρώπων που περνούν από την Λιβύη»*. Ο στόχος αυτής της αναθεώρησης ήταν να τύχουν πλήρους σεβασμού όσα προβλέπονται στην Σύμβαση της Γενεύης. Η ιταλική κυβέρνηση του Τζουζέπε Κόντε, είχε την ελπίδα ότι θα μπορούσε να επιτύχει τους

στόχους που έθεσε, καθώς είχε και απόλυτη συνεργασία με τον ΟΗΕ (Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών).¹³

Η Ιταλική κυβέρνηση σε αυτό το θέμα, στο πλαίσιο της εξωτερικής της πολιτικής προσπάθησε να αναλάβει ουσιαστικές πρωτοβουλίες προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, καθώς έχει προεκτάσεις και επιπτώσεις για όλη την Ευρώπη. Για τον λόγο αυτό την 13 Ιανουαρίου 2023 ο Ιταλός υπουργός Εξωτερικών Αντόνιο Ταγιάνι μετέβη στην Άγκυρα και συναντήθηκε με τον Τούρκο ομόλογό του Μελβούτ Τσαβούσογλου. Ο σκοπός της συνάντησης ήταν να βρεθεί από κοινού μία λύση στο πρόβλημα της βορειοαφρικανικής χώρας και να ομαλοποιηθεί η κατάσταση. Η επιλογή της Τουρκίας δεν ήταν τυχαία. Πρώτων όπως έχει αναφερθεί στην παρούσα εργασία, η Τουρκία έχει μία ιστορική εμπλοκή με την Λιβύη, ενώ εκτός του ότι συνεχίζει να την βοηθάει με διάφορους τρόπους (κυρίως στρατιωτικά), στα τελευταία χρόνια υπάρχει και η υπογραφή του μνημονίου μεταξύ των δύο χωρών, αναφορικά με την ΑΟΖ. Συνεπώς η Τουρκία διαδραματίζει σοβαρό ρόλο στην όλη κατάσταση στη χώρα. Τέλος, η Τουρκία είναι άλλη μία χώρα όπου έχει μεγάλη εμπλοκή με το μεταναστευτικό, διαμέσου της οποίας διέρχονται χιλιάδες άνθρωποι με προορισμό την Ευρώπη.

Η ιταλική κυβέρνηση πλέον έχει αναπτύξει έντονη δράση για επίτευξη ευρύτερης συμφωνίας με όλα τα κράτη που βρέχονται από τη Μεσόγειο (κυρίως Αίγυπτο, Τυνησία, Τουρκία), καθώς επιθυμεί να επιφέρει σταθεροποίηση στη Λιβύη και να επιτύχει τον διάλογο της Βεγγάζης με την Τρίπολη. *«Μόνο με μια τέτοια λύση θα μπορέσουν να μειωθούν και τα μεταναστευτικά ρεύματα απελπισμένων της θάλασσας που ξεκινούν από την Λιβύη»*, ανέφερε ο Ιταλός υπουργός.¹⁴

Αργότερα στον ίδιο μήνα η πρωθυπουργός της Ιταλίας, Τζόρτζια Μελόνι, επισκέφτηκε την Τρίπολη της Λιβύης με σκοπό να βρεθεί λύση όσον αφορά το (λαθρο)μεταναστευτικό (και το ενεργειακό, το οποίο αναφέρεται στο Κεφάλαιο 3 της παρούσας).

¹³ <https://www.kathimerini.gr/world/1064156/i-italia-zita-anatheorisi-toy-mnimoniou-me-tin-livyi-gia-to-metanasteytiko/>

¹⁴ <https://www.protothema.gr/world/article/1328823/italia-thelei-statheropoiisi-sti-livui-meso-tourkias-kai-aiguptou/>

Επιπλέον, η ιταλική ακτοφυλακή ανέλαβε από τη δική της πλευρά να εκπαιδεύσει την λιβυκή ακτοφυλακή, ώστε με τις πάρα πολλές ακταιωρούς που η Ρώμη χάρισε στην Λιβύη, να ελέγχονται οι ακτές και να παρεμποδίζονται τα πλοιάρια των διακινητών που αναχωρούσαν με προορισμό τις ιταλικές ακτές. Παρόλα αυτά, πολύ σύντομα διαπιστώθηκε ότι οι ιταλικές ακταιωροί χρησιμοποιούνταν με τον καλύτερο τρόπο, από τους ίδιους τους διακινητές, οι οποίοι τύχαινε σε πολλές περιπτώσεις να είναι ενδεδυμένοι με τη στολή της ακτοφυλακής.

Η Μελόνη είχε τη φιλοδοξία να υποβάλει τη συμφωνία της με την Τρίπολη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ώστε να λάβει ευρωπαϊκή χρηματοδότηση προκειμένου να εμποδιστούν οι μεταναστευτικές ροές. Μέχρι τότε η ιταλική κυβέρνηση είχε εισπράξει αυστηρές παρατηρήσεις από την επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ντούνια Μιγιάτοβιτς και είχε αντιπαρατεθεί με τον Μακρόν.

Η Ευρωπαϊά επίτροπος είχε διαμαρτυρηθεί επειδή η Ιταλία επέβαλε στα πλοία διάσωσης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, να περισυλλέγουν από τη θάλασσα ναυαγούς, μόνο από ένα ναυάγιο τη φορά και ο ελλιμενισμός τους να γίνεται σε λιμάνια τα οποία τα καθόριζε κάθε φορά αποκλειστικά το ιταλικό λιμενικό. Συνήθως αυτά τα λιμάνια ήταν στα βόρεια της Ιταλίας, προκειμένου να είναι πιο εύκολα για τους πρόσφυγες να διαφύγουν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Επιπλέον, υπήρχαν διαμαρτυρίες και από τη γαλλική πλευρά, οι οποίες αφορούσαν την απαγόρευση πλοίου που μετέφερε (λαθρο)μετανάστες να αγκυροβολήσει στο λιμάνι της Γένοβας, αναγκάζοντάς το να ταξιδέψει μέχρι τη Νίκαια της Γαλλίας για αγκυροβόλιο.

Από την πλευρά της Λιβύης, όμως η κατάσταση του μεταναστευτικού προβλήματος δεν φάνηκε να αλλάζει. Παρόλο που η ιταλική ακτοφυλακή χάρισε πέντε ακταιωρούς στο λιβυκό λιμενικό (ακτοφυλακή) ώστε να πραγματοποιείται συχνότερος έλεγχος σε πλοιάρια και αν και η Τρίπολη διαβεβαίωσε την Ιταλία πως θα λάβει όλα τα μέτρα που πρέπει ώστε να ελέγχονται οι διακινητές και θα ενταθεί ο έλεγχος στα λιμάνια και στις ακτές, επί της ουσίας δεν έγινε τίποτα. Η πραγματικότητα όμως είναι πως οι διακινητές και η ακτοφυλακή έχουν στενές σχέσεις, ενώ κυκλοφορούν εντόνως και οι φήμες πως οι διακινητές έχουν σχέσεις και με τις κρατικές υπηρεσίες της Τρίπολης. Αυτή η σχέση, αποδίδει ένα σημαντικό οικονομικό όφελος για την λιβυκή οικονομία, το οποίο έχει ανάγκη το κράτος της

Λιβύης. Ασφαλώς αυτό το κοινό μυστικό, δεν γίνεται να το παραδεχτούν όλοι οι Λίβυοι εμπλεκόμενοι, προκειμένου να μην υπάρχουν διεθνή προβλήματα.¹⁵ Στην ιταλική πλευρά, αυτό που αρχικά διαφάνηκε ήταν ότι η κυβέρνηση της Τζόρτζια Μελόνι, δεν κατανόησε πλήρως το πρόβλημα και παρέμεινε σε λόγια και φρούδες ελπίδες ότι η λιβυκή πλευρά θα πράξει τα δέοντα ώστε να λυθεί το μεταναστευτικό πρόβλημα, από την Λιβύη στην Ιταλία. Όμως τον Σεπτέμβριο του 2024, έγινε γνωστό μέσω του υπουργού Εσωτερικών της Ιταλικής Κυβέρνησης Ματέο Πιαντεντόσι, ότι 16.220 μετανάστες προερχόμενοι από την Λιβύη και με κατεύθυνση τις ευρωπαϊκές ακτές αναχαιτίστηκαν επιτυχώς στη θάλασσα από το ιταλικό λιμενικό και σώοι επαναπροωθήθηκαν στη Λιβύη. Ο Ιταλός υπουργός επιδίωξε να τονισθεί το γεγονός ότι σώοι επαναπροωθήθηκαν και δεν υπήρξε ατύχημα και ότι η συνεργασία της Ιταλίας με τις αφρικανικές χώρες είναι τόσο αποτελεσματική, που αντιμετωπίζει με επιτυχία το παράνομο εμπόριο ανθρώπων, αποτρέποντας την επανάληψη τέτοιων ενεργειών. Το γεγονός όμως και μόνο της επαναπροώθησης, προκάλεσε την οργή της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Mediterranea, με κύριο επιχείρημα ότι η Λιβύη δεν είναι ασφαλή χώρα και ότι η επαναπροώθηση ανθρώπων πραγματοποιείται παρά τη θέληση των ανθρώπων και είναι «πολύ σοβαρό έγκλημα» και αποτελεί παραβίαση των συμβάσεων Γενεύης και Αμβούργου για τους πρόσφυγες και τη διάσωση στη θάλασσα αντίστοιχα.¹⁶

Μεταναστευτικό Λιβύης και Ενωμένη Ευρώπη

Από το 2015 (στο πλαίσιο του Καταπιστευματικού Ταμείου Έκτακτης Ανάγκης της ΕΕ – EUTF) έχουν ξεκινήσει προσπάθειες από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) για τη διάσωση των ανθρώπων που μεταναστεύουν διά θαλάσσης από τη Λιβύη προς την Ευρώπη, κυρίως μέσω της Ιταλίας ως η πλησιέστερη χώρα.

Δελτίο Τύπου ΕΕ της 04-07-2017. Στο πλαίσιο αυτό, το 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξέδωσε δελτίο τύπου την 04 Ιουλίου 2017, με το οποίο καθορίστηκαν

¹⁵ <https://slpress.gr/diethni/ti-gyreye-i-meloni-sti-livyi-i-fantasiosi-peri-mare-nostrum/>

¹⁶ <https://www.ertnews.gr/roi-idiseon/epanaproothisi-metanaston-sti-livyi-mko-zitei-to-dpd-na-dienergisei-ereyna-se-varos-ypourgou-tis-italias/>

δράσεις για τη στήριξη της Ιταλίας και τη μείωση των μεταναστευτικών ροών από την Λιβύη. Στον υπόψη δελτίο καθορίστηκαν μέτρα που πρέπει να ληφθούν τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και από τα κράτη μέλη και συγκεκριμένα από την Ιταλία. Το αναφερόμενο δελτίο τύπου θα παραταθεί αυτούσιο, χωρίς παραφράσεις – μεταφράσεις, στο Παράρτημα «Β» της παρούσας εργασίας, για πλήρη πληροφόρηση του αναγνώστη και αποφυγή τυχόν παρερμηνειών.

Κοινή ομάδα εργασίας του 2017. Τον Νοέμβριο του 2017 η Ενωμένη Ευρώπη συνέστησε μία κοινή ομάδα εργασίας για την μετανάστευση με την Αφρικανική Ένωση και τον ΟΗΕ. Σκοπός την ομάδας αυτής ήταν να συντονιστούν οι προσπάθειες που γινόντουσαν από όλες τις πλευρές και να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ τους προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα μεταναστευτικά προβλήματα στην Αφρική και κυρίως στη Λιβύη. Με τον τρόπο αυτό, κατέστη δυνατή η δρομολόγηση σημαντικών προγραμμάτων επικουρούμενης οικειοθελούς επιστροφής για ανθρωπιστικούς λόγους και επιχειρήσεων εκκένωσης.

Μέτρα του 2018. Τον Ιούνιο του 2018, όλοι οι κυβερνώντες της ΕΕ ζήτησαν να ληφθούν περισσότερα μέτρα ώστε να μειωθεί η παράτυπη μετανάστευση μέσω της Κεντρικής Μεσογείου. Μεταξύ άλλων συμφώνησαν στα παρακάτω:

(1). Στην εντατικοποίηση των προσπαθειών για την αναχαίτιση των παράνομων διακινητών που δρουν από τη Λιβύη ή από άλλες χώρες.

(2). Να συνεχίζουν να στηρίζουν την Ιταλία καθώς και όσες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται στην πρώτη γραμμή.

(3). Στην ενίσχυση της στήριξης προς την ακτοφυλακή της Λιβύης, στην εξασφάλιση ανθρώπινων συνθηκών υποδοχής και στη διευκόλυνση της εκούσιας επιστροφής των μεταναστών που έχουν εγκλωβιστεί στη Λιβύη, στις χώρες καταγωγής.

(4). Να βελτιώσουν την συνεργασία με άλλες χώρες καταγωγής και διέλευσης προσφύγων και (λαθρο)μεταναστών καθώς και τη συνεργασία που απαιτείται στο ζήτημα της επανεγκατάστασης.

Αντιδράσεις διεθνών οργανισμών και ανθρωπιστικών οργανώσεων. Όπως είναι λογικό, η ακραία αντιμεταναστευτική στάση της ιταλικής κυβέρνησης, αλλά και η πρότερη της Ε.Ε., η οποία εν πολλοίς με τη «Διακήρυξη της Μάλτας» αναγνώριζε τη

Λιβύη ως ασφαλή Τρίτη χώρα, προκάλεσαν τις έντονες αντιδράσεις διεθνών ανθρωπιστικών οργανισμών, όπως οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, η Διεθνής Αμνηστία κ.α.. Μέσω των ανακοινώσεων τους, κατακεραύνωναν αφενός τη μεταναστευτική πολιτική της Ιταλίας, αφετέρου την αντίστοιχη ευρωπαϊκή, η οποία δεν δίσταζε να συνάπτει συμφωνίες με «αποτυχημένα κράτη» (failed states), προκειμένου να μειώσει τις μεταναστευτικές ροές, καίτοι γνωρίζει ότι το Κράτος της Λιβύης δεν δύναται να προσφέρει αποτελεσματική διεθνή προστασία στους πρόσφυγες και τους (λαθρο)μετανάστες.

Πράγματι, ολοένα και περισσότερα περιστατικά βασανισμού ή ανθρωπίνης εμπορίας μεταναστών που παραμένουν σε κέντρα κράτησης στη Λιβύη, έρχονται στο φως της δημοσιότητας κυρίως μέσω ανθρωπιστικών οργανισμών. Ακόμα και διεθνείς οργανισμοί που δραστηριοποιούνται με τους πρόσφυγες, όπως η Ύπατη Αρμοστεία (Υ.Α.) του Ο.Η.Ε. και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.), όπου συγκεκριμένα παρακολουθούν τα λιβυκά κέντρα κράτησης, κάνουν λόγο όχι μόνο για τις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών εκεί, αλλά και για την αδυναμία της κεντρικής διοίκησης να ασκήσει αποτελεσματικό έλεγχο επί των ένοπλων ομάδων, που διοικούν τα κέντρα (επίσημα υπό την παρακολούθηση του λιβυκού Υπουργείου Εσωτερικών).

Παράλληλα, άφθονες είναι οι αναφορές περιστατικών απαγωγών μεταναστών από τους διακινητές τους, προκειμένου να αιτηθούν λύτρα από τις οικογένειες τους, ενώ τα κρούσματα διαφθοράς αποτελούν σύννηθες φαινόμενο τόσο για την απελευθέρωση των αλλοδαπών, όσο και για την αναχώρησή τους από τη Λιβύη. Ακόμα, μαρτυρίες μεταναστών και προσφύγων, αλλά και ρεπορτάζ διεθνών δημοσιογραφικών πρακτορείων μιλούν για σύγχρονα σκλαβοπάζαρα, όπου νεαροί Αφρικανοί πωλούνται για μερικές εκατοντάδες δολάρια. Όντως, τα περιστατικά σωματεμπορίας ανθρώπων έχουν αυξηθεί ιδιαίτερα μετά την υπογραφή του Μνημονίου Κατανόησης με την Ιταλία, αφού με αυτό τον τρόπο οι ένοπλες ομάδες είναι σε θέση να αντικαταστήσουν τα έσοδα που έχασαν από τη διακίνηση μεταναστών, ενώ η αδύναμη κεντρική εξουσία δεν έχει τα μέσα αλλά και τη πυγμή για να πατάξει τα κυκλώματα.

Επομένως, οι αντιδράσεις και οι κατηγορίες των διεθνών, ανθρωπιστικών οργανισμών μπορούν να κριθούν ως απολύτως ρεαλιστικές, δεδομένου ότι

ουσιαστικά η Ε.Ε και τα κράτη-μέλη της κωφεύουν μπροστά στις απροκάλυπτες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Λιβύη, αφού αυτές δεν πραγματοποιούνται εντός του πεδίου ορατότητας τους. Έτσι μέσω ανακοινώσεων, καταγγελιών αλλά και νομικών προσφυγών στα αρμόδια όργανα, προσπαθούν αφενός να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία των πολιτών για τις απάνθρωπες συνθήκες στα λιβυκά κέντρα κράτησης, αφετέρου να ασκήσουν πιέσεις στα θεσμικά ευρωπαϊκά όργανα, ώστε να θέσουν και πρακτικά ως προτεραιότητα την προστασία της ανθρώπινης ζωής, ανεξαρτήτως εθνικότητας και να διαφυλάξουν αποτελεσματικά τα δικαιώματα όσων δικαιούνται διεθνούς προστασίας.

Στήριξη της ΕΕ προς την Λιβύη με νέα μέτρα. Τον Ιούλιο του 2019 η Ενωμένη Ευρώπη ενέκρινε πέντε νέα προγράμματα τα οποία συνδέονται με τη μετανάστευση στη Βόρεια Αφρική με συνολικό ύψος 61,5 εκατ. ευρώ. Τα έργα περιλαμβάνουν την προστασία και την παροχή βοήθειας σε πρόσφυγες και μετανάστες, τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης και ανθεκτικότητας Λίβυων, και επιπλέον την μετανάστευση και κινητικότητα του εργατικού δυναμικού.

Γράφημα 1: Οικονομική στήριξη της ΕΕ για την Λιβύη (Πηγή: <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/eu-action-migration-libya/>)

Τον Νοέμβριο του 2022, λόγω της μεγάλης αύξησης της μεταναστευτικής ροής μέσω της Κεντρικής Μεσογείου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρουσίασε ένα σχέδιο δράσης, με στόχο την αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων σε όλη την οδό. Το συγκεκριμένο σχέδιο δράσης πρότεινε 20 μέτρα για την μείωση της παράτυπης και ανασφαλούς μετανάστευσης, την εύρεση λύσεων για την έρευνα και διάσωση καθώς και την ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ αλληλεγγύης και κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών.

Τον Δεκέμβριο του 2022, η ΕΕ και οι αφρικανικές χώρες δρομολόγησαν πρωτοβουλίες της «Ομάδας Ευρώπης», ώστε να εξασφαλιστεί ότι καταβάλλονται κοινές προσπάθειες από όλα τα μέλη για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού και των προβλημάτων αυτού του φαινομένου.¹⁷

Οι δράσεις της ΕΕ με τις οποίες παρέχεται υποστήριξη σε πρόσφυγες και μετανάστες στη Λιβύη επιγραμματικά επικεντρώνονται στις εξής:

- (1).** Εκπαίδευση της ακτοφυλακής.
- (2).** Προστασία και αρωγή στους πρόσφυγες και μετανάστες.
- (3).** Στήριξη των τοπικών κοινοτήτων.
- (4).** Βελτίωση της διασφάλισης των συνόρων.

Τον Ιούλιο του 2024, ο Ντμπεϊμπά υποστήριξε μία καινούργια στρατηγική για αναπτυξιακά έργα, στις χώρες από όπου προέρχονται οι (λάθρο)μετανάστες και εισέρχονται στη Λιβύη από άλλες, πιο νότιες αφρικανικές χώρες. Ο σκοπός είναι να περιοριστούν οι μεταναστευτικές ροές με αντιμετώπιση του προβλήματος από τη ρίζα, δηλαδή μέσα από τα κράτη προέλευσης. Επιπλέον, ο Ντμπεϊμπά τόνισε πως απορρίπτει το οποιοδήποτε σχέδιο που αναφέρεται σε οριστική εγκατάσταση των μεταναστών εντός της Λιβύης, ενώ παράλληλα το λιβυκό υπουργείο Εσωτερικών δήλωσε ότι στη Λιβύη ζουν περίπου 2,5 εκατομμύρια αλλοδαποί, εκ των οποίων το 70-80% εισήλθαν στη χώρα παράτυπα.¹⁸ Η Λιβύη έχει κατηγορηθεί από διεθνείς οργανισμούς αλλά και μη κυβερνητικές οργανώσεις, ότι κακομεταχειρίζεται τους

¹⁷ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route>

¹⁸ <https://www.insider.gr/eidiseis/328266/libyi-mia-nea-stratigiki-apenanti-sti-metanasteytiki-krisi-anazita-diamesogeiaiko>

μετανάστες, ενώ προβαίνει και σε φόνους, βιασμούς, υποδούλωση ή και βασανιστήρια.

Η Ιταλίδα πρωθυπουργός τον Ιούλιο του 2024 κατήγγειλε όλες τις οργανώσεις που αποφασίζουν ποιος θα ζήσει και ποιος όχι αλλά παράλληλα δήλωσε πως «η παράτυπη μετανάστευση είναι εχθρός της νόμιμης μετανάστευσης».¹⁹ Επιπλέον έκανε αναφορά στο «Σχέδιο Ματέι» το οποίο αφορά σε επενδύσεις στην Αφρική, στη βάση της ισότιμης συνεργασίας προκειμένου να επιλυθούν τα προβλήματα που προκύπτουν από το μεταναστευτικό μεταξύ των δύο χωρών, Ιταλίας και Λιβύης. Τέλος, ευχήθηκε η ιταλική πρωτοβουλία να υποστηριχθεί και συμπληρωθεί από πρωτοβουλίες και άλλων κρατών της Ενωμένης Ευρώπης.

Το ηθικό δίλλημα της Ε.Ε.²⁰ Δημιουργείται συνεπώς το ερώτημα ποια στάση πρέπει να τηρήσει η ΕΕ ως ο κατεξοχήν θεσμός, όπου όχι μόνο στηρίζει τα θεμέλια του σε πανανθρώπινες αρχές και αξίες, (πχ ισότητα, δημοκρατία, ελευθερία κλπ), αλλά παράλληλα έχει αναπτύξει μηχανισμούς και πρόνοιες, ώστε να παρέχει προστασία σε όσους την έχουν ανάγκη σε όλο τον κόσμο. Ειδικότερα, έχει γίνει αντιληπτό ότι όταν η ΕΕ έχει σταθερότητα και ανάπτυξη, τότε επηρεάζεται και η ευρύτερη γειτονιά της αλλά και αντίστροφα, όταν η ευρύτερη γειτονιά της ΕΕ διακατέχεται από πρόοδο και εκδημοκρατισμό, τότε επηρεάζεται και η σταθερότητα και ανάπτυξη της ΕΕ. Κατ' επέκταση, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και η οικοδόμηση ενός λειτουργικού δημοκρατικού πολιτεύματος στη Λιβύη αποτελεί τμήμα της λειτουργίας και των ευρύτερων στόχων της ΕΕ και δεν έχει απλά διακηρυκτικό χαρακτήρα.

Παρόλο αυτά, οι έντονες ευρωσκεπτικιστικές τάσεις, που αναδύονται στο εσωτερικό της, ωθούν την ΕΕ να λάβει μία στάση πιο προστατευτική, ιδίως στο μεταναστευτικό ζήτημα²¹. Παράλληλα, η ασφαλής και ελεύθερη μετακίνηση στον

¹⁹ <https://www.insider.gr/eidiseis/328266/libyi-mia-nea-stratigiki-apenanti-sti-metanasteytiki-krisi-anazita-diamesogeiaiko>

²⁰ Γρηγοριάδης Δ (2019) Η λιβυκή κρίση και η επίδραση της στην παράτυπη μετανάστευση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση (Διπλωματική εργασία). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών. Ανακτήθηκε την 20/12/23 από: <https://hellanicus.lib.aegean.gr/handle/11610/21003>

²¹ Mafu Lucas, "The Libyan/Trans-Mediterranean Slave Trade, the African Union, and the Failure of Human Morality". SAGE Open, January-March 2019, pp. 3

ενιαίο χώρο Schengen, αλλά και η προσπάθεια αντιμετώπισης της διεθνούς τρομοκρατίας αποκτούν τον πλέον πρωταγωνιστικό ρόλο στην ατζέντα της Ευρώπης, κάτι που εκ των πραγμάτων αφήνει το στίγμα του και σε όλους τους άλλους τομείς της κοινής, ευρωπαϊκής συνεργασίας.

Έτσι, οι ευρωπαϊκές συμφωνίες με τη Λιβύη με την μεγάλη οικονομική βοήθεια προς την Κ.Ε.Σ. (υπολογίζεται περί τα 225 εκατομμύρια ευρώ)²², έχουν καταφέρει να ελαχιστοποιήσουν τις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη, ικανοποιώντας τις φωνές που θέλουν την Ευρώπη ένα «κλειστό φρούριο», αλλά παράλληλα έχουν προκαλέσει την αμφιβολία ως προς τον πρωταρχικό σκοπό της, τη διαφανή και αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Τον Ιούλιο του 2024 το ιταλικό πρακτορείο ειδήσεων Nona μετέδωσε ότι η Λιβύη κατέχει την πρώτη θέση ως χώρα αναχώρησης (λαθρο)μεταναστών με κατεύθυνση την Ιταλία, αν και οι αφίξεις φάνηκαν να μειώνονται. Συγκεκριμένα από την 01 Ιανουαρίου 2024 έως 05 Ιουλίου 2024, έφτασαν στα ιταλικά νησιά προερχόμενοι από Λιβύη, περίπου 4.755 (λαθρο)μετανάστες, όπου σε σύγκριση με το 2023, έχει σημειωθεί μείωση κατά 47%. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι λιγότεροι άνθρωποι πλέον αναχωρούν από την Λιβύη, καθώς με βάση στοιχεία από ανθρωπιστικές οργανώσεις, έχει σημειωθεί αύξηση. Απλά δεν πραγματοποιούνται αναχωρήσεις μόνο για Ιταλία, αλλά και για άλλες χώρες, όπως στην Ελλάδα. Παράλληλα, αξίζει να τονιστεί ότι λόγω της εμφύλιας διαμάχης στη Λιβύη και της συνεχούς πολιτικής αναταραχής, είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν αξιόπιστα στοιχεία.²³

Από όλα τα παραπάνω, καταδεικνύεται ότι η Ε.Ε. έχει να αντιμετωπίσει ένα αρκετά σύνθετο ηθικό δίλημμα, αυτό της αδιαφορίας της καταπάτησης ορισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προκειμένου να ενισχυθεί η εσωτερική της ασφάλεια²⁴.

²² 290Feldstein Steven, "Moral Failure in Libya". Oxford Monitor of Forced Migration, 2018, pp. 1-4

²³ <https://www.dw.com/el/%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CF%8D%CE%B7-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%81%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CF%84%CE%AC%CE%BE%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%BA%CF%8D%CE%B5%CE%B9-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%82/a-69680781>

²⁴ Ceccorulli Michela & Lucarelli Sonia, "Migration and the EU Global Strategy: Narratives and Dilemmas". The International Spectator, Vol. 52(3), 2017, pp. 93

Έτσι, η αντίφαση μεταξύ των διακηρυκτικών δηλώσεων και των πρακτικών αποτελεσμάτων έχουν αντίκτυπο στην συνοχή της Ευρώπης και παράλληλα επηρεάζουν τη διεθνή αξιοπιστία της, προκαλώντας την εντύπωση ότι ενδιαφέρεται μόνο για ό,τι διαδραματίζεται στο εσωτερικό της. Η επίλυση αυτού του ηθικού διλήμματος θα δώσει το έναυσμα για μία ισχυρότερη Ε.Ε., όπου μέσα από την συνεργασία και την αλληλεγγύη των κρατών-μελών, θα είναι σε θέση να προστατέψει το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και να εξασφαλίσει τόσο την πρόοδο της ίδιας και των γειτόνων της, όσο και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κεφάλαιο πέμπτο

Οικονομικές σχέσεις Ιταλίας - Λιβύης

Η Λιβύη με την Ιταλία είχαν αναπτύξει στενές οικονομικές σχέσεις από την εποχή του Μουσολίνι. Στην εποχή του Μουαμάρ Καντάφι η Λιβύη πραγματοποίησε στην Ιταλία πολλές επενδύσεις μέσω της λυβικής κρατικής εταιρίας επενδύσεων, όπως στην Fiat, στην εταιρία ηλεκτρικής ενέργειας ENEL, στην εταιρία πετρελαίων ENI, στην τράπεζα Unicredit, στην κλωστοϋφαντουργία Olcese, στην εταιρία τηλεπικοινωνιών Telecom Italia, ακόμα και στο ποδόσφαιρο, όπου εμφανιζόταν ο γιος του Καντάφι, Al Saadi στην Γιουβέντους.

Πρωτεύοντα ρόλο στον καθορισμό της ιταλικής εξωτερικής πολιτικής παίζει η εταιρία ENI, η οποία αν και ιδιωτικοποιήθηκε συνεχίζει να ελέγχει την οικονομική δραστηριότητα και σχέση μεταξύ των δύο χωρών. Στη δυτική Λιβύη βρίσκονται σημαντικές υποδομές και κοιτάσματα που ενδιαφέρουν την Ιταλία. Εκεί όπου ελέγχει η φιλοτουρκική κυβέρνηση του Σάραζ, την οποία στηρίζει και η Ιταλία αναγκαστικά. Η σχέση Άγκυρας και Τρίπολης οδήγησε τους Τούρκους στην απόφαση να προσπαθήσουν να επέμβουν στον έλεγχο και στην απόκτηση κέρδους από τα κοιτάσματα πετρελαίου της Λιβύης, με αποτέλεσμα να ενταθούν οι σχέσεις Ρώμης – Άγκυρας. Η εξ Ιταλίας πολυεθνική ENI έχει μεγάλα συμφέροντα στην Λιβύη. Αρχικώς είναι ο φορέας που εκμεταλλεύεται το φυσικό αέριο και του πετρέλαιο αλλά είναι και ο μέτοχος κατά 50% του Western Libyan Gas Project (WLGP) όπου περιλαμβάνει το παραγωγικό κοίτασμα της Wafa στα χερσαία σύνορα Λιβύης – Αλγερίας, τα υπεράκτια κοιτάσματα Bourī και Bahr Essalam, το συγκρότημα εγκαταστάσεων για την επεξεργασία πετρελαίου και του φυσικού αερίου με δεξαμενές για την αποθήκευση αργού πετρελαίου και προϊόντων αυτού, καθώς και εγκαταστάσεις για την φόρτωση υγραερίου στο Mellitah όπως και τον αγωγό Green stream ο οποίος μεταφέρει φυσικό αέριο από το συγκρότημα στο Mellitah για τη Σικελία.

Προς το παρόν η Ιταλία αποτελεί την μόνη χώρα στην οποία εξάγεται το φυσικό αέριο της Λιβύης. Το 2019, το WLGP εξήγαγε 5,4 δις m³ φυσικού αερίου στην Ιταλία, το οποίο αποτελεί το 8% της ιταλικής ζήτησης φυσικού αερίου. Αυτό είναι αποτέλεσμα των στενών σχέσεων που διατηρεί η Ιταλία με την κυβέρνηση Σάραζ στην Τρίπολη.

Αντιθέτως, στην υπόλοιπη Λιβύη την οποία ελέγχει ο Χαφτάρ, στις εγκαταστάσεις της ENI παρουσιάστηκαν έντονα προβλήματα. Συγκεκριμένα τα προβλήματα παρουσιάστηκαν στην νότια Λιβύη (η ENI είναι ο κάτοχος του 33% του παραγωγικού κοιτάσματος El Feel) και την ανατολική Λιβύη (η ENI είναι ο κάτοχος του 50% του παραγωγικού κοιτάσματος Abu Attifel). Οι πετρελαιοπηγές της ENI στις αναφερόμενες περιοχές δέχθηκαν αρκετές επιθέσεις οι οποίες δημιούργησαν πολλά προβλήματα στην παραγωγή.

Επιπροσθέτως τα ιταλικά συμφέροντα επέδειξαν ιδιαίτερη δραστηριότητα στον ηλεκτροπαραγωγικό τομέα, καθώς στην Λιβύη υπάρχει σοβαρή έλλειψη ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία σε ώρες αιχμής μπορεί να φτάσει τα 2.500 megawatt. Το ποσοστό των κατοίκων που έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια, έχει κατέλθει στο 67% από το 81% που ήταν πριν την πτώση του καθεστώτος Καντάφι. Κατόπιν αυτού η ιταλική ENI έδειξε σοβαρό ενδιαφέρον να δραστηριοποιηθεί στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, σε συνεργασία με την General Electric Company της Λιβύης (GECOL).

Πέραν αυτού, η ENI προσανατολίζεται στην κατασκευή ενός νέου εργοστασίου αερίου και παράλληλα θα υποστηρίζει την δημιουργία έργων που θα παράγουν ενέργεια με βάση ανανεώσιμες πηγές.

Το 2022, η Λιβύη λόγω της ενεργειακής κρίσης, ανακοίνωσε ότι χρειάζεται το φυσικό αέριο για τοπική κατανάλωση και ότι θα μειώσει τις εξαγωγές κατά 25% προς την ιταλική ENI.²⁵

Επίσης το 2022, λίγο μετά την υπογραφή του τουρκολιβυκού μνημονίου για την ΑΟΖ, η Ιταλία προσπάθησε να αναθερμάνει τις σχέσεις της με την Λιβύη και προσέγγισε την Λίβυα υπουργό εξωτερικών Najla Al-Manqoush. Η επιλογή προσέγγισης με την συγκεκριμένη υπουργό, έγινε διότι είχε διαφωνήσει δημόσια με τον Τσαβούσογλου σε κοινή τους συνέντευξη τύπου, όσον αφορά την ισχύ του τουρκολιβυκού μνημονίου περί του καθορισμού θαλάσσιων ζωνών, τονίζοντας ότι το τουρκολιβυκό μνημόνιο «δεν έχει ακόμα ενεργοποιηθεί, καθώς αναμένει τις διαδικασίες έγκρισης του ΟΗΕ».(<https://www.kathimerini.gr> 4/10/2022).

²⁵ <https://www.haniotika-nea.gr/skliri-kontra-toyrkias-italias-gia-ta-asimika-tis-livyis/>

Ο Ιταλός πρέσβης στη Λιβύη Giuseppe Grimaldi την 10 Οκτωβρίου 2022, σε συνάντησή του με την Al-Manqoush, εξέφρασε πως η Ιταλία στηρίζει και θα στηρίξει την Λιβύη προκειμένου να διατηρηθεί η ασφάλεια και η κυβερνητική σταθερότητα ώστε να οδηγηθεί η χώρα σε εκλογές, τονίζοντας κατ' επανάληψη ότι η σταθερότητα της Λιβύης είναι «θεμελιώδους και ζωτικής σημασίας» για όλη τη Μεσόγειο θάλασσα. Από την πλευρά της Al-Manqoush αναφέρθηκε ότι η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας (GNU), ανυπομονεί να αναπτύξει συνεργασίες με την κυβέρνηση της Ιταλίας με σκοπό να οικοδομήσει σχέσεις για το κοινό καλό και των δύο κρατών. Αναμένοντας και την νέα ιταλική κυβέρνηση που θα αναλάμβανε εκείνη την εποχή, τόνισε ότι η GNU θα συνεργαστεί με την ιταλική κυβέρνηση και θα οικοδομήσει σχέσεις βασισμένες σε αμοιβαία συμφέροντα που εξυπηρετούν και τις δύο χώρες. Καταλήγοντας επεσήμανε ότι η πολύτιμη σχέση που ενώνει Ιταλία και Λιβύη, έχει σημασία για την συνέχιση της ενίσχυσης πολιτικών και οικονομικών δεσμών.²⁶

Οι οικονομικές προτάσεις και επενδύσεις των Ιταλών, είχαν και συνέχεια. Από τον Οκτώβρη του 2022, άρχισαν να προτείνουν τρόπους εξαγωγής ψαριών από την Λιβύη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις συζητήσεις να επικεντρώνονται σε τρόπους ανάπτυξης εγκαταστάσεων που θα χρησιμοποιούνταν για την εκφόρτωση, για την επεξεργασία και για τη μεταφορά των αλιευτικών προϊόντων της Λιβύης.

Από 30 Οκτωβρίου έως 02 Νοεμβρίου 2022 πραγματοποιήθηκε στην Τρίπολη, ιταλική έκθεση των Αντιπροσώπων των ιταλικών βιομηχανιών με βραχυπρόθεσμο στόχο να επιστρέψουν τα ιταλικά προϊόντα στην λιβυκή αγορά και μακροπρόθεσμα να εκτοπιστούν τα τουρκικά προϊόντα που εισάγονται στην Λιβύη και κατέχουν αυτή την στιγμή την 2^η χώρα παγκοσμίως.

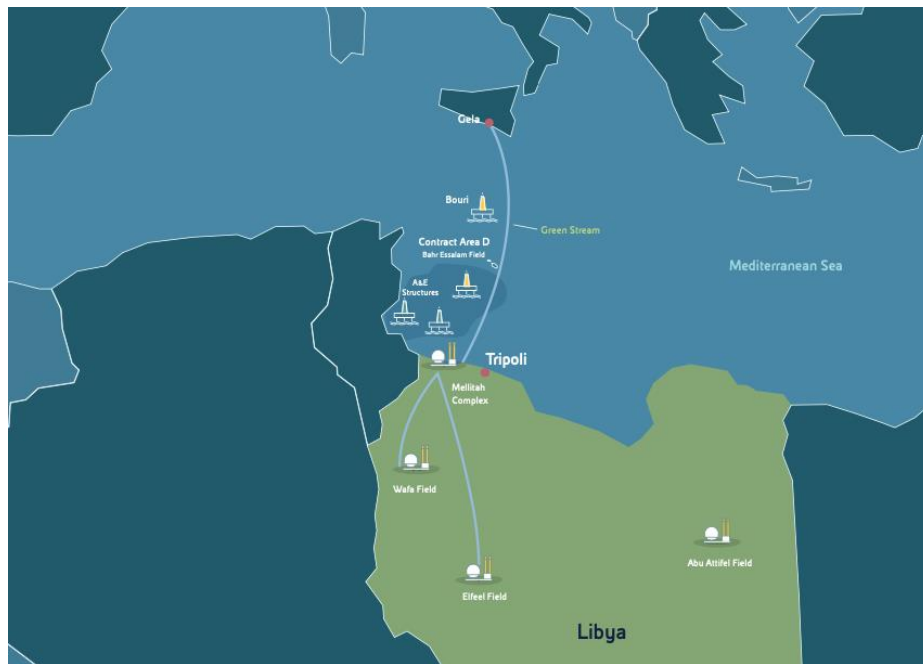
Η εξωτερική πολιτική της Ιταλίας, εκτός από τον οικονομικό τομέα τον οποίο πραγματεύεται το παρόν κεφάλαιο, περιλαμβάνει και την εκπαίδευση. Στοχεύοντας να ενισχύσουν την ιταλική ήπια ισχύ, φρόντισαν να διδάσκεται η ιταλική γλώσσα ως μάθημα επιλογής από το σχολικό έτος 2022/23 στους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Λιβύης. Επιπλέον, 60 Λίβυοι καθηγητές ιταλικής γλώσσας, ολοκλήρωσαν στην Βενετία την εκπαίδευσή τους ενώ προγραμματίστηκε η εκπαίδευση άλλων 30 δασκάλων στο Πανεπιστήμιο της Σιένα.

²⁶ <https://www.haniotika-nea.gr/skliri-kontra-toyrkias-italias-gia-ta-asimika-tis-liviyis/>

Αρχές Ιανουαρίου 2023 η νέα πρωθυπουργός της Ιταλίας Τζόρτζια Μελόνι, επισκέφτηκε την Τρίπολη (λίγο νωρίτερα είχε επισκεφτεί την Αλγερία) όπου συναντήθηκε με Λίβυους αξιωματούχους (τον πρωθυπουργό της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας της Λιβύης Αμπντούλ Χαμίντ Ντμπέιμπα και τον πρόεδρο του Προεδρικού Συμβουλίου Μοχάμεντ Γιούνις Άχμεντ Αλ-Μένφι).²⁷ Η επίσκεψη εντάχθηκε στο πλαίσιο του σχεδίου της ιταλικής κυβέρνησης να καταστήσει την Ιταλία ενεργειακό κόμβο για την Ευρώπη. Το ονομαζόμενο «Σχέδιο Ματέι». Εκτός από το μεταναστευτικό, η Μελόνι επικεντρώθηκε και στο ενεργειακό, καθώς αυτό αποτελεί ένα ζήτημα που αφορά και την Ενωμένη Ευρώπη. Επισκέφτηκε επίσης την ιταλική εταιρία ENI και την Εθνική Εταιρία Πετρελαίων (NOC) της Λιβύης όπου υπογράφηκε συμφωνία ποσού 8 δισεκατομμυρίων δολαρίων για την παραγωγή φυσικού αερίου. Η ENI δραστηριοποιείται από το 1959 στη Λιβύη, όντας ο βασικός παραγωγός φυσικού αερίου. Η συμφωνία αυτή καλύπτει ένα χρονικό διάστημα 25 ετών.²⁸ Η παραγωγή του φυσικού αερίου από δύο υπεράκτια σημεία προγραμματίζεται να ξεκινήσει το 2026, με ρυθμό 850 εκατομμύρια κυβικά πόδια ανά ημέρα. Τα αποθέματα των κοιτασμάτων εκτιμώνται σε 6 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Παράλληλα, οι Λίβυοι προσδοκούν ότι η συμφωνία αυτή θα τους επιφέρει καθαρά έσοδα ύψους 13 δις δολαρίων. Στόχος ήταν να ενδυναμωθούν οι σχέσεις των δύο κρατών αλλά και να αναδειχθεί στην Ευρώπη ο σημαντικός ρόλος της Ιταλίας διεθνώς με την ανάληψη ενεργειών που θα εξασφαλίστούν νέες προμήθειες φυσικού αερίου στην Ευρώπη, μετά την μείωση αυτού εξαιτίας του Ρωσο-Ουκρανικού πολέμου από τον Φεβρουάριο του 2022.

²⁷ <https://gr.euronews.com/2023/01/28/episkepsi-sti-libyi-tis-georgia-meloni>

²⁸ <https://www.amynanet.gr/i-meloni-me-ton-ntbeiba-sti-livyi-i-tourkia-kai-to-adeiasma-meso-italias>

Εικόνα 12: Η συμφωνία ENI με NOC των 8 δις δολ. (πηγή: <https://www.amynanet.gr/i-meloni-me-ton-ntbeiba-sti-livyi-i-tourkia-kai-to-adeiasma-meso-italias>)

Ο Λίβυος διευθύνων σύμβουλος της NOC Φαρχάτ Μπενγκντάρα δήλωσε χαρακτηριστικά στο Bloomberg: «Ο ενεργειακός τομέας δεν έχει δει επένδυση αυτού του μεγέθους για περισσότερο από ένα τέταρτο του αιώνα. Είναι ένα σαφές μήνυμα προς τη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα ότι το λιβυκό κράτος έχει ξεπεράσει το στάδιο των πολιτικών κινδύνων».

Η ιταλική ENI με την λιβυκή Εθνική Εταιρεία Υδρογονανθράκων επεκτείνουν τη συνεργασία τους με νέες έρευνες, χερσαίες και υποθαλάσσιες, για φυσικό αέριο και πετρέλαιο, με νέα ενεργειακά οικόπεδα που θα καθοριστούν από κοινού, επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές, ενώ παράλληλα συμφώνησαν σε ένα σχέδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης των δύο χωρών με τη μεταφορά ρεύματος από τη Λιβύη μέσω της Ιταλίας στην Ε.Ε..²⁹

Η Λιβύη είναι η πέμπτη χώρα από όλες τις αφρικανικές χώρες, σε αποθέματα φυσικού αερίου, μετά τις Νιγηρία, Αλγερία, Μοζαμβίκη και Αίγυπτο. Ο αγωγός

²⁹ https://www.efsyn.gr/politiki/393186_i-italia-anakateyei-tin-trapoyla-sti-libyi

φυσικού αερίου Green Stream, μήκους 520 χλμ, λειτουργεί από το 2004, και συνδέει τη Λιβύη με την Σικελία της Ιταλίας και συγκεκριμένα τη Mellitah με την Gela.³⁰

Εικόνα 13: Ο Χαλίφα Χαφτάρ απαιτεί μέρος των εσόδων από τις εξαγωγές πετρελαίου, γεγονός το οποίο προκάλεσε την αντίδραση των ΗΠΑ. (Πηγή: <https://www.protothema.gr/world/article/1388789/livui-o-halifa-haftar-apaitei-dikaii-katanomi-ton-petrelaikon-esodon-mehri-ton-augousto/>)

Παρόλα αυτά, η ανωτέρω συμφωνία συναντάει πλέον εμπόδια από την ίδια την ΕΕ, καθώς αυτή έχει διαμηνύσει στην κυβέρνηση της Τρίπολης να μην συνάπτει συμφωνίες. Η αιτία της στάσης αυτής είναι διπλή. Πρώτον η υπογραφή του μνημονίου της Τρίπολης με την Τουρκία σχετικά με την ΑΟΖ. Το μνημόνιο αυτό κρίθηκε από την Ευρώπη παράνομο και ανυπόστατο. Δεύτερον η ευρωπαϊκή πίεση προς την Λιβύη ώστε η μεταβατική κυβέρνηση της Λιβύης να ανοίξει το δρόμο για εκλογές και να υπάρξει πολιτική σταθερότητα και μία επίσημη φωνή στην χώρα. Οι εκλογές είχαν προγραμματιστεί να διεξαχθούν τον Δεκέμβριο του 2021, αλλά λόγω συνεχών αναβολών, έχουν επαναπρογραμματιστεί να διεξαχθούν τον Δεκέμβριο του

³⁰ <https://www.euractiv.gr/section/i-eyropi-kai-o-kosmos/news/symfonia-orosimo-metaxy-italias-kai-livvis-gia-fysiko-aerio-metanastes/>

2024³¹. Επιπλέον προβλήματα δημιουργεί και η ανατολική κυβέρνηση της Λιβύης, καθώς αυτή διεκδικεί έσοδα από την συμφωνία, με την αιτιολογία ότι πολλές από τις πηγές βρίσκονται στην Ανατολική Λιβύη.³²

Η Ιταλία επέκτεινε τις οικονομικές δραστηριότητες με την Λιβύη, δείχνοντας έμπρακτα το ενδιαφέρον της προς την αφρικανική χώρα. Ήρε την δεκαετή απαγόρευση των λιβυκών πολιτικών αεροσκαφών να κάνουν χρήση του εναερίου της χώρας, με έναρξη πτήσεων από τον Σεπτέμβριο του 2023. Οι ιταλικές και λιβυκές αρχές, κατόπιν συναντήσεων αξιωματούχων και συζητήσεων και ελέγχων τεχνικών ομάδων και από τις δύο πλευρές, συμφώνησαν την πραγματοποίηση πτήσεων από έναν αερομεταφορέα από κάθε χώρα.³³ Η δυναμική επανεμφάνιση της Ιταλίας στα Λιβυκά δρώμενα, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για τις έως τώρα ξένες εμπλεκόμενες χώρες στη Λιβύη, Τουρκία, Κατάρ, Ρωσία, Αίγυπτο. Για την Αίγυπτο ιδίως, η Ελλάδα δείχνει έντονο ενδιαφέρον, καθώς λόγω του ότι η Αίγυπτος αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα, έχει αρχίσει να υποκύπτει στην επίθεση φιλίας που εκδηλώνει η Τουρκία προς αυτήν. Η Αίγυπτος, σε συνεργασία με τα Αραβικά Εμιράτα, επηρεάζουν την Ανατολική Λιβύη.

Το ιταλικό ενδιαφέρον προς την Λιβύη, η Τουρκία προσπαθεί να το εκμεταλλευθεί, προτείνοντας σε αυτούς, να διεξάγουν κοινές εξορύξεις υδρογονανθράκων, σύμφωνα με το παράνομο τουρκολιβικό μνημόνιο.³⁴

Στο σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί η καταγγελία του Χαφτάρ το 2020, για ιταλοτουρκική συνεργασία³⁵. Ο Χαφτάρ ανέφερε βέβαια για στρατιωτική συνεργασία η οποία ωφελεί την κυβέρνηση του Σάρατζ, αλλά με μία σφαιρική ματιά, υφίσταται συνεργασία και στον ενεργειακό χώρο. Την περίοδο του κορονοϊού, η ENI είχε αναλάβει στην κυπριακή ΑΟΖ το ενεργειακό πρόγραμμα, εκμεταλλευόμενη τα οικόπεδα της Λευκωσίας. Στα ίδια οικόπεδα είχε στείλει η Τουρκία τα γεωτρύπανά της, προκαλώντας τις υποψίες πως υπάρχει συνεργασία

³¹ <https://www.sofokleousin.gr/livyi-ekloges-to-dekevrio-me-kseni-paremvasi>

³² <https://gr.euronews.com/2023/06/25/libya-h-parallili-kyvernisi-apeilei-na-anasteilei-tis-eksagoes-petrelaiou>

³³ https://www.businessdaily.gr/diethni/91590_i-italia-tha-epitrepei-libykes-politikes-ptiseis-ston-enaerio-horo-tis

³⁴ <https://www.sofokleousin.gr/livyi-ekloges-to-dekevrio-me-kseni-paremvasi>

³⁵ <https://www.dimokratia.gr/politiki/510708/mas-poylisan-oi-italoi-sti-livyi/>

Ιταλίας (μέσω της πετρελαϊκής εταιρίας ENI) και της Τουρκίας. Ενισχύοντας την υποψία αυτή, η Ιταλία δεν υπέγραψε για τον αγωγό EastMed, προβάλλοντας το επιχείρημα των εσωτερικών προβλημάτων. Παράλληλα η ENI εκμεταλλεύεται τα πετρελαϊκά κοιτάσματα της Λιβύης, τα οποία ελέγχει ο Σάρατζ.

Η επίσκεψη της Ιταλίδας πρωθυπουργού Τζόρτζια Μελόνι το 2023, δεν ήταν η μοναδική στην αφρικανική χώρα. Τον Μάιο του 2024, επαναλήφθηκε η επίσκεψη στη Λιβύη, όπου η Τζόρτζια Μελόνι, συνάντησε τον Λίβυο πρωθυπουργό της κυβέρνησης εθνικής ενότητας Αμπντουλαχμίντ Ντμέιμπα, στην Τρίπολη καθώς και τον πρόεδρο του προεδρικού συμβουλίου Μοχάμεντ αλ Μενφί, εκφράζοντας τους την επιθυμία της να συνεχιστεί η συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών στους τομείς των υποδομών και της ενέργειας. Παράλληλα, δεσμεύτηκε να εντείνει τις προσπάθειές της με σκοπό να επιτευχθεί μία κοινή γραμμή μεταξύ της διεθνούς κοινότητας και της Λιβύης για την προαγωγή συνεργασίας μεταξύ τους.

Επιπλέον, η Τζόρτζια Μελόνι επισκέφτηκε και τον στρατηγό Χαλίφα Χάφταρ στην Βεγγάζη για να συζητήσει μαζί του το ενδεχόμενο συνεργασίας στους τομείς της γεωργίας και της υγείας, ενώ παράλληλα εξέφρασε την πρόθεσή της να υπάρξει ιταλική συμβολή στην ανοικοδόμηση της πόλης Ντέρνα, η οποία είχε πληγεί το 2023 από καταστροφικές πλημμύρες.³⁶ Η επίσκεψη αυτή στον Χαλίφα Χάφταρ έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς η ιταλική πλευρά προσπαθεί στηρίξει γέφυρες επικοινωνίας και να ανατρέψει τα μέχρι τότε δεδομένα και δρώμενα τα οποία έδειχνα ιταλική προτίμηση και υποστήριξη προς την πλευρά της δυτικής λυβικής κυβέρνησης, όπως λεγόταν από την πλευρά του Χάφταρ πως αποβιβάζουν όπλα, πυρομαχικά και ίσως μισθοφόρους ενάντια στις δυνάμεις του Χάφταρ.

Εμπλοκή λοιπών περιφερειακών δρώντων.

Στο παρόν σημείο θα γίνει μία σύντομη αναφορά στον ρόλο των λοιπών περιφερειακών χωρών που άμεσα ή έμμεσα εμπλέκονται στα εσωτερικά της Λιβύης για το προσωπικό τους ασφαλώς όφελος. Μπορεί να δηλώνουν όλες οι χώρες πως το παγκόσμιο συμφέρον είναι η Λιβύη να αποκτήσει κυβερνητική σταθερότητα, αλλά η

³⁶ <https://www.liberal.gr/diethni-themata/meloni-sto-epikentro-i-synergasia-italias-libyis-se-energeia-kai-ypodomes>

εμπλοκή στα εσωτερικά αυτής, εγείρει υποψίες πως το παγκόσμιο συμφέρον είναι διαφορετικό και κυρίως στον οικονομικό τομέα. Μάλιστα το 2020 ο Σεργκέι Λαβρόφ, υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας, δήλωσε ότι το NATO ευθύνεται για την αποτυχία υπογραφής εκκεχειρίας μεταξύ των αντιμαχόμενων παρατάξεων της Λιβύης.³⁷

Η κρίση της λιβυκής Κεντρικής Τράπεζας, είναι ο καθρέπτης της γενικότερης αναταραχής στην χώρα, η οποία διαμορφώθηκε μετά την πτώση του καθεστώτος Καντάφι. Ο διαχωρισμός της χώρας στις δύο κύριες αντίπαλες φατρίες, δημιούργησε χρηματοπιστωτική δυσλειτουργία. Η Κεντρική Τράπεζα της χώρας, έχει δύο παραρτήματα, ένα στο δυτικό τμήμα της χώρας και ένα στο ανατολικό τμήμα αυτής. Η διαίρεση αυτή έχει επιφέρει σοβαρές επιπλοκές στην οικονομική σταθερότητα και την διακυβέρνησή της, με αποτέλεσμα την εμπλοκή λοιπών κρατών στα εσωτερικά της περιπλέκοντας την όποια ισορροπία θα μπορούσε να επιτευχθεί μεταξύ των δύο λιβυκών αντίπαλων στρατοπέδων.

Ασφαλώς το επίκεντρο της κρίσης θεωρείται ο έλεγχος των εσόδων από το πετρέλαιο, καθώς αυτά αποτελούν το 90% των εσόδων του κράτους της Αφρικής. Το πιο μεγάλο πετρελαϊκό απόθεμα της Αφρικής, το διαθέτει η ΛιβύηΔ (περισσότερα από 48 δισεκατομμύρια βαρέλια), ενώ βρίσκεται στην ένατη θέση παγκοσμίως.³⁸

Η ημερήσια παραγωγή υπολογίζεται σε 1,2 εκατομμύρια βαρέλια, γεγονός το οποίο προσδίδει βαρύνουσα σημασία στην οικονομική επιβίωση της χώρας. Οι αριθμοί αυτοί είναι που προκαλούν λοιπές χώρες να εισέρχονται με διάφορους τρόπους στα εσωτερικά της χώρας. Όμως η κυβερνητική αστάθεια, έχει επιφέρει διαταραχές στην παραγωγή και στην εξαγωγή του πετρελαίου. Οι στρατιωτικές δυνάμεις της Ανατολικής Λιβύης έχουν αποκλείσει πετρελαϊκές εγκαταστάσεις, οδηγώντας σε μείωση παραγωγής, με αποτέλεσμα τα μειώνονται τα κρατικά έσοδα και να προκύπτουν προβλήματα στην οικονομική ευημερία του κράτους γενικότερα. Η αιτία των αποκλεισμών αυτών είναι η προσπάθεια ελέγχου των εσόδων από το πετρέλαιο, ώστε να ενισχυθεί η εξουσία κάθε μίας πλευράς.

³⁷ <https://www.philenews.com/eidiseis/article/880172/lavrof-to-kratos-tis-liviis-dialithike-apo-to-nato/>

³⁸ https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-diarkes-krise-ste-livee-kai-o-rolos-ton-perifereiakon-denameon_gr_66fa80d1e4b0a61d19be7367

Εξαιτίας της διαίρεσης της αφρικανικής χώρας, όπως έχει αναφερθεί, δημιουργήθηκαν τα δύο αντίπαλα «κυβερνητικά» στρατόπεδα, τα οποία επιδιώκουν τον πλήρη έλεγχο των εσόδων από το πετρέλαιο. Από τη μία πλευρά, στη δύση υπάρχει η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας με τον Αμπντούλ Χαμίτ Ντμπέιμπα επικεφαλής, η οποία υποστηρίζεται από την Τουρκία και από στην ανατολή υφίσταται η «κυβέρνηση» του Χαλίφα Χάφταρ, η οποία υποστηρίζεται από την Αίγυπτο και τη Ρωσία. Στη δύση, στην Τρίπολη, ο Ντμπέιμπα έχει με το μέρος του την Κεντρική Τράπεζα της Λιβύης (ΚΤΛ) του Μοχάμεντ Αμπντουλσαλάμ αλ-Σούκρι, όπου διαχειρίζεται το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων από το πετρέλαιο, ως την κύρια πηγή εσόδων. Στην ανατολή, στη Βεγγάζη, ο Χαφτάρ έχει με το μέρος του την Βουλή των Αντιπροσώπων και πολλές φορές έχει κατηγορήσει την ΚΤΛ για άνιση κατανομή των πετρελαϊκών εσόδων και για διαφθορά. Η διαμάχη αυτή έχει προκαλέσει τον αποκλεισμό πετρελαϊκών εγκαταστάσεων, προκειμένου να επιτευχθεί αύξηση εσόδων και ενίσχυση εξουσίας.

Αξιοσημείωτο συμβάν ήταν με τον προηγούμενο διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας Λιβύης, τον Σαντίκ αλ-Καμπίρ, τον οποίο ο εξ ανατολών πρωθυπουργός Φάτι Μπασάγκα, το 2022, έχοντας και την στήριξη της Βουλής των Αντιπροσώπων, προσπάθησε να τον απολύσει, με την κατηγορία της αθέμιτης κατανομής κερδών και της διαφθοράς. Παρόλο που αυτή η κατηγορία αύξησε της εντάσεις μεταξύ των δύο αντιπάλων στρατοπέδων, η αντικατάσταση του Καμπίρ επετεύχθη τον Αύγουστο του 2024, από τον νυν πρόεδρο αλ-Σούκρι.

Η αιγυπτιακή και η τουρκική εμπλοκή στα εσωτερικά δρώμενα της Λιβύης, έχει προσδώσει μία περιφερειακή διάσταση στην κρίση. Η Αίγυπτος υποστηρίζει την ανατολική κυβέρνηση και τον Λιβυκό Εθνικό Στρατό του στρατηγού Χαφτάρ, θεωρώντας απαραίτητη την σταθερότητα στη χώρα για την δική της εθνική ασφάλεια. Η αιγυπτιακή στήριξη της ανατολικής Κεντρικής Τράπεζας της Λιβύης, εξυπηρετεί τα στρατηγικά της συμφέροντα ώστε να περιοριστεί η ισλαμική επιρροή και έτσι να διασφαλιστούν τα σύνορά της με την Λιβύη.

Η Τουρκία στηρίζει την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας της δυτικής Λιβύης στην Τρίπολη. Η τουρκική εμπλοκή πηγάζει από την επιθυμία της να επεκταθεί η τουρκική επιρροή στην Μεσόγειο Θάλασσα, προκειμένου να επιτευχθούν ενεργειακές

συμφωνίες που θα αυξήσει τα περιφερειακά της συμφέροντα και θα την καταστήσει ως κεντρική χώρα επιρροής.

Σημαντική εξέλιξη που κινήθηκε στην ανωτέρω εμπλοκή, ήταν η συνάντηση που πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2024, στην Άγκυρα, στην οποία υπεγράφησαν 18 μνημόνια συνεργασίας μεταξύ της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας και της Τουρκίας, με βασικούς πυλώνες αυτών οικονομικές και ενεργειακές συμφωνίες καθώς και στρατιωτική υποστήριξη.

Διαπιστώνεται ότι η εμπλοκή τρίτων χωρών, τόσο κοντινής όσο και ευρύτερης περιφέρειας από την Λιβύη, σε συνδυασμό με την εθνική και κρατική διαίρεση της, καθώς και την σύγκρουση για το οικονομικό σκέλος που έχει να κάνει με το πετρέλαιο και με το φυσικό αέριο, καθιστούν την Λιβύη ως το επιθυμητό γλυκό που το θέλουν όλοι και με όσο μεγαλύτερο κομμάτι για κάθε μία λοιπή χώρα. Οι εμφανιζόμενες προσπάθειες για ενοποίηση της Κεντρικής Τράπεζας της Λιβύης, προκειμένου να επιτευχθεί χρηματοπιστωτική σταθερότητα και δίκαιη κατανομή των εσόδων, παραμένουν στην επικαιρότητα των προσπαθειών πολιτικής λύσης. Λύση όπου όμως μάλλον δεν συντρέχουν οι απαραίτητες και πραγματικές προϋποθέσεις για αυτήν.

Ενισχυτικά των όλων ως άνω αναφέρθηκαν, για την διατήρηση αυτής της εμφύλιας πολύχρονης σύρραξης, ο Λίβυος στρατιωτικός εμπειρογνώμονας Mahmoud Al-Dumaili ανέφερε για ουκρανικό αεροπλάνο φορτωμένο με όπλα, drone και λοιπό εξοπλισμό το οποίο προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο Misrata. Γεγονός με το οποίο τίθεται σε κίνδυνο η φαινομενική εκεχειρία που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα.³⁹ Αντιθέτως η Ρωσία έχει στενές σχέσεις με την Ανατολική Λιβύη και τον Στρατηγό Χάφταρ. Από την έναρξη του 2024 οι Ρώσοι ξεφορτώνουν χιλιάδες τόνους στρατιωτικού υλικού και όπλα (πυροβόλα, εκτοξευτές πυραύλων, οχήματα μεταφοράς προσωπικού κ.α.) στο λιμάνι του Τομπρούκ, κατόπιν της επίσκεψης του Ρώσου υπουργού Άμυνας Γιούνους Μπεκ Γειβγκούρωφ στον Χάφταρ.

Τον Χάφταρ προσπάθησε να τον προσεγγίσει και η αμερικανική πλευρά, εκμεταλλευόμενη ότι ο Χάφταρ είναι Αμερικανός πολίτης, αλλά χωρίς επιτυχία. Η κόντρα μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας για την προσέγγιση του Χάφταρ έχει να κάνει και με τον έλεγχο γειτονικών αφρικανικών κρατών, όπως για παράδειγμα τον Νίγηρα. Οι

³⁹ <https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/livyi-ta-antimaxomena-stratopeda-eksoplizontai-me-drones-anapofeykti-i-nea-anafleksi/>

αμερικανική πλευρά ανησυχούν με την έντονη διπλωματική και στρατιωτική συμβολή της Ρωσίας στην Αφρική, με αποτέλεσμα να θέσουν σε συναγερμό μη επανδρωμένα στρατιωτικά αεροπλάνα από τη βάση τους την Σιγκονέλα της Σικελίας⁴⁰, προκειμένου να επιτηρούν της ρωσικές δραστηριότητες στα αφρικανικά κράτη.

Σύμφωνα με διαδικτυακό δημοσίευμα της ιστοσελίδας energia.gr, ο συνεργάτης του Washington Institute for Near East Policy και πρώην μέλος του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών, Μπεν Φίσμαν, εκφράζει την άποψη ότι η Αίγυπτος και το Κατάρ υποστηρίζουν με στρατιωτική βοήθεια και οικονομικούς πόρους το Στρατηγό Χάφταρ.

⁴⁰ <https://www.energia.gr/article/218625/h-livyh-os-rosikh-pylh-gia-thn-afrikh>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Λιβύη

Αναφορικά με την Λιβύη, γίνεται αντιληπτό το πώς έφτασε η χώρα σε εμφύλιο πόλεμο και πώς κατέληξε να ονομάζεται failed-state κυρίως από τα κράτη της Δύσης. Ειδικότερα:

Πρώτον. Η Ιταλική Αποικιοκρατία ήταν ένας καταλυτικός παράγοντας για την ένωση των επαρχιών της Λιβύης.

Δεύτερον. Ο Καντάφι φαίνεται εκ του αποτελέσματος πως ήταν ο μόνος που κατάφερε να διατηρήσει την ηρεμία στην περιοχή και την αρμονία μεταξύ των φυλών. Όσο διάστημα έμεινε στην εξουσία κατάφερε να διατηρήσει ένα σταθερό, βιώσιμο και ανεξάρτητο οικονομικά κράτος. Ήταν αυτός που πέτυχε σωστή διαχείριση των πόρων και ανάπτυξη της οικονομίας.

Τρίτον. Εξαιτίας της Αραβικής Άνοιξης, προέκυψε ο εμφύλιος πόλεμος και η ανάμειξη των δυτικών δυνάμεων μετέτρεψαν τον εμφύλιο πόλεμο σε χάος και αναρχία. Ταυτόχρονα, το χάος και η αναρχία επέτρεψε στον ISIL να αναπτυχθεί στην περιοχή.

Εξαιτίας όλων των παραπάνω, η Λιβύη συνεχίζει να μέχρι και σήμερα, στα τέλη του 2024, να είναι ένα διασπασμένο κράτος. Η Λιβύη βρίσκεται σε χρόνιο μεταβατικό στάδιο, ωστόσο έως ότου εξέλθει από αυτό το στάδιο, θα αποτελεί ένα ιδιαίτερος σημαντικό πολυεπίπεδο πρόβλημα για την διεθνή ασφάλεια, καθώς από αυτήν προκύπτει σημαντικό ζήτημα μετανάστευσης (ανεξέλεγκτες ροές ανθρώπων από την Λιβύη προς τα ευρωπαϊκά κράτη), αύξηση των τρομοκρατιών ενεργειών και της παράνομης διακίνησης όπλων. Με άλλα λόγια αν δεν βρεθεί σύντομα λύση που να ικανοποιεί όλες τις πλευρές που μάχονται, η Λιβύη θα συνεχίσει να αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Η πολυπλοκότητα της συνεχιζόμενης εμφύλιας σύρραξης στην Λιβύη, εκτιμάται ότι δεν επιτρέπει την προσδοκία λύσης στο άμεσο μέλλον, αλλά και με επιφυλάξεις για το μεμακρυσμένο μέλλον. Παράλληλα, λόγω της συνεχιζόμενης εμπλοκής, με έμμεσο ή και άμεσο

τρόπο πολλές φορές, στα εσωτερικά της χώρας, από άλλα κράτη (πχ Τουρκία, Ρωσία, Αίγυπτος, Η.Α.Ε.), η αστάθεια παραμένει λόγω προσωπικών συμφερόντων και επιδιώξεων. Ίσως δε αυτό να είναι και η επιδίωξη από τα τρίτα κράτη, για να παραμένει η Λιβύη σε κατάσταση αναρχίας.

Ιταλική εξωτερική πολιτική

Διαπιστώνεται ότι η Λιβύη αποτελεί προτεραιότητα για την Ιταλία, τόσο για την εξωτερική της πολιτική που έχει αντίκτυπο στην Ενωμένη Ευρώπη όσο και για την εσωτερική ηρεμία της χώρας. Η αρχική απώλεια της επιρροής της στη Λιβύη μετά την πτώση του καθεστώτος του Μουαμάρ Καντάφι, έδωσε τη θέση της στην δυναμική επαναπροσέγγιση της Ρώμης στη χώρα. Αυτό προκύπτει από τέσσερις βασικούς λόγους.

Πρώτον. Η ισορροπία ισχύος στο έδαφος είναι δυναμική και αλλάζει κατά καιρούς με δραματική μορφή. Αρχικά η Ιταλία προσπάθησε να δημιουργήσει επαφές με τον Χαφτάρ όταν ο στρατάρχης είχε τη μεγαλύτερη θέση στη σύγκρουση. Η Ρώμη ήθελε να αντισταθμίσει την πιθανή πτώση της κυβέρνησης της Εθνικής Συμφωνίας, και έτσι αναγνώρισε επίσημα την αντίπαλη πλευρά. Αργότερα η ροή άλλαξε και οι δυνάμεις της κυβέρνησης της Εθνικής Συμφωνίας βρέθηκαν στο κατώφλι της Λιβυκής Ημισελήνου. Η Ιταλία τότε έδειξε την υποστήριξή της προς την κυβέρνηση της Εθνικής Συμφωνίας (πχ η Μελόνι επισκέφτηκε μόνο την Τρίπολη και όχι την Βεγγάζη) βοηθώντας ενεργά την κυβέρνηση που λαμβάνει την υποστήριξη από τον ΟΗΕ. Στη συνέχεια όμως η Ιταλία προσέγγισε με διαφορετικό τρόπο την όλη κατάσταση στη Λιβύη, ρίχνοντας γέφυρες επικοινωνίας εκ νέου και με τον Χαφτάρ, ίσως διαπιστώνοντας ότι η δύναμη του τελευταίου δεν είναι αμελητέα, έχει ενεργειακό συμφέρον αλλά και γιατί ο Χαφτάρ υποστηρίζεται από τους Ρώσους. Ιδίως σε μία περίοδο όπου η Ρωσία είναι το «κακό παιδί» της Ευρώπης ευρισκόμενη σε πόλεμο με την Ουκρανία (από το 2022 έως τις μέρες μας στα τέλη του 2024), αλλά μη θέλοντας να προκαλέσουν και την οργή της Ρωσίας εναντίον της σε μία ενδεχόμενη αρνητική εξέλιξη. Παράλληλα δε, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης από την Λιβύη προς την Ιταλία, θέλει να επικοινωνεί και με τις

δύο λιβυκές πλευρές, ανεξάρτητα το πότε (και αν) θα πραγματοποιηθούν οι εκλογές στην Λιβύη.

Δεύτερον. Η νέα δυναμική στάση της Ιταλίας είναι μια αντίδραση απέναντι στην συνεχώς αυξανόμενη επιρροή της Τουρκίας στον λιβυκό εμφύλιο πόλεμο. Τον Ιανουάριο του 2020, η Τουρκία έστειλε στρατιωτικές δυνάμεις στη Λιβύη βοηθώντας την Κυβέρνηση της Εθνικής Συμφωνίας σε μία δύσκολη εποχή, όπου ο Χάφταρ είχε φτάσει εξωτερικά της Τρίπολης. Η αντιμετώπιση της κατάστασης με στρατιωτικά μέσα, ήταν εφικτή μόνο με την υποστήριξη της Τουρκίας. Επιπλέον, η Τουρκία έχει έντονη επιρροή στην GNA, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται με την υπογραφή μνημονίου συμφωνίας αναφορικά με τα θαλάσσια σύνορα στη Μεσόγειο, το οποίο εκτιμάται ότι παρέχει στην Τουρκία πιο μεγάλη πρόσβαση στα θαλάσσια ύδατα της Λιβύης τα οποία είναι πλούσια σε φυσικό αέριο και πετρέλαιο. Ορισμένες χώρες κατέκριναν με έντονο τρόπο το μνημόνιο, το οποίο ενδεχομένως να βάλει σε κίνδυνο τη θέση της κυβέρνησης εθνικής συμφωνίας στο διεθνές στερέωμα. Η Ιταλία σε καμία περίπτωση δεν επιθυμεί να φανεί ξεκάθαρα η όποια συνεργασία μπορεί να έχει η ιταλική εταιρία πετρελαίου ENI με την τουρκική πλευρά και συνεπώς θέλει να δείξει στην Ευρώπη ότι η Μελόνι έχει διαφορετική αντίληψη από ότι είχε η κυβέρνηση Κόντε.

Τρίτον. Η ροή προσφύγων και μεταναστών (νόμιμων ή μη) στη Μεσόγειο Θάλασσα, είναι ένα από τα σημαντικά πολιτικά και εθνικά θέματα που απασχολούν την κυβέρνηση της Ιταλίας. Χιλιάδες άνθρωποι κάθε χρόνο φτάνουν στις ιταλικές ακτές προερχόμενοι από την Λιβύη. Τον Ιούλιο του 2020, ανανεώθηκε η συμφωνία που είχε συναφθεί μεταξύ της Ιταλίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας, με την οποία θα συνεχιζόταν η ιταλική χρηματοδότηση προς την λιβυκή ακτοφυλακή προκειμένου να διενεργείται έλεγχος των σκαφών που αναχωρούν από τις λιβυκές ακτές. Η βασική επιδίωξη της Ιταλίας είναι να ενισχυθούν οι σχέσεις της με την Τρίπολη, ώστε να περιοριστεί η αθρόα μετακίνηση προσφύγων και (λαθρο)μεταναστών προς την Ιταλία και την Ευρώπη γενικότερα.

Τέταρτον. Η Ρώμη με την συμφωνία που υπέγραψε για τα πετρέλαια και το φυσικό αέριο θέλει να επανακτήσει την πρωτοκαθεδρία στην ενεργειακή συνεργασία με την Λιβύη και να αποδείξει ότι είναι ο σημαντικότερος Ευρωπαίος «παίχτης» στην Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα αυτό. Οι εισαγωγές πετρελαίου από τη Λιβύη,

μπορούν να καλύψουν ένα μεγάλο μέρος της ιταλικής ενεργειακής ζήτησης και η ENI, η οποία όπως αναφέρθηκε είναι η πιο μεγάλη εταιρεία φυσικού αερίου και πετρελαίου στην Ιταλία, διακυβεύεται πολύ στη χώρα.

Πέμπτον. Αν λάβουμε υπόψη τις ενέργειες λοιπών περιφερειακών δρώντων στη Λιβύη, διαπιστώνουμε ότι μάλλον δεν επιθυμούν την επανένωση της Λιβύης. Μία ενωμένη Λιβύη, με την πετρελαϊκή δύναμη που έχει, θα μπορεί να κινηθεί με ισχυρότερη διπλωματία έναντι όλων των άλλων κρατών. Τότε θα συμφέροντα θα είναι διαφορετικά. Πολύ πιθανόν να θυμίσουν δυναμική εποχής Καντάφι, η οποία δεν θα είναι προς το συμφέρον των άλλων κρατών. Ίσως και για το λόγο αυτό η Μερόνι προσπαθεί να συνεργαστεί πλέον και με τις δύο λιβυκές πλευρές, ώστε σε μία ενδεχόμενη λιβυκή επανένωση να έχει τη δυνατότητα να συνομιλεί ως χώρα που απλά επιθυμεί τη συνεργασία και το συμφέρον και των δύο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κλείνοντας την παρούσα εργασία, ο αναγνώστης μπορεί να διαπιστώσει ότι η Λιβύη αποτελεί το «μήλο της έριδας» για την Ευρώπη γενικότερα και την Ιταλία ειδικότερα. Οι πλούσιες πηγές της σε φυσικό αέριο και σε πετρέλαιο την καθιστά επιθυμητή χώρα και ευκαιρία για οικονομική ανάπτυξη για την χώρα που θα την κερδίσει. Είτε αυτό θα επέλθει με πίεση, με διπλωματία ή με όποιο άλλο τρόπο. Η Ιταλία λόγω της σύνδεσης της από το παρελθόν με την Λιβύη, έχει το θεωρητικό πλεονέκτημα στις επαφές μαζί της. Αυτό το πλεονέκτημα αποκτάται συνδυάζοντάς το με το πρόβλημα (λαθρο)μετανάστευσης που έχει προκύψει στην αφρικανική ήπειρο και συνδέει τις δύο χώρες Ιταλία και Λιβύη. Οι επαφές των δύο χωρών για την επίλυση του μεταναστευτικού δίνει την ευκαιρία στην Ιταλία για επαφές με την Λιβύη και στον ενεργειακό τομέα. Η Ιταλία με την εξωτερική της πολιτική έχει εκμεταλλευτεί τα προβλήματα στο εσωτερικό της αφρικανικής χώρας για να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της και να την καταστήσει σημαντική χώρα της Ευρώπης με μεγάλη οικονομική δύναμη και επιρροή. Η παρούσα πολιτική της Μελόνι, αν και θεωρείται ακροδεξιών ιδεολογιών, έχει υιοθετήσει τουλάχιστον φαινομενικά μία αλληλέγγυα ανθρωπιστική πολιτική γραμμή που μόνο προς όφελος της χώρας είναι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Δελτίο Τύπου ΕΕ της 04-07-2017

«Β» Πρωθυπουργοί Ιταλίας από Πτώση Καντάφι έως Σήμερα

Πηγές – Βιβλιογραφία

Πηγές

Α' Αρχεία

Memorandum of understanding (MoU) on cooperation in the fields of development, the fight against illegal immigration, human trafficking and fuel smuggling and on reinforcing the security of borders between the State of Libya and the Italian Republic, 2nd of February 2017

Β' Ιστοσελίδες

Ανώνυμος (χ.χ.). Η Λιβύη. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από:
https://orthodoxoiorizontes.gr/Eguklopaideia/Xwres_kai_laoi/Libuh.htm

Ανώνυμος (χ.χ.). Migration flows on the Eastern Mediterranean route. Ανακτήθηκε την 05-02-2024 από: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route>

Ανώνυμος (22.06.2011). "Μέχρι τέλους" θα πολεμήσει το Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο της Λιβύης. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από:
<https://www.protothema.gr/world/article/129799/mexri-teloys-tha-polemhsei-to-ethniko-metabatiko-symboylio-ths-libyhs/>

Ανώνυμος (22-08-2011). Η Αίγυπτος αναγνώρισε το Εθνικό Μεταβατικό Συμβούλιο της Λιβύης. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από:
<https://www.newsbeast.gr/world/arthro/217907/i-aiguptos-anagnorise-to-ethniko-metavatiko-sumvouliao-tis-livuis>

Ανώνυμος (22-08-2011). Τα χρόνια του Καντάφι στην εξουσία. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από: <https://www.newsbeast.gr/world/arthro/218004/ta-hronia-tou-kadafi-stin-exousia>

Ανώνυμος (04.03.2014). Λιβύη: Οι αρχές αποκατέστησαν μετά θάνατον το βασιλιά Ιντρίς αλ Σενούσι. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από:
<https://www.protothema.gr/world/article/358482/livui-oi-arhes-apokatestisan-meta-thanaton-to-vasilia-idris-al-senousi/>

- Ανώνυμος (04-03-2014). Η Λιβύη αποκατέστησε τον βασιλιά Ιντρις και επιστρέφει την
πериουσία στους κληρονόμους του. Ανακτήθηκε την 20-11-2024 από:
[https://www.tanea.gr/2014/03/04/world/i-libyi-apokatestise-ton-basilia-intris-
kai-epistrefei-tin-perioysia-stoys-klironomous-toy/](https://www.tanea.gr/2014/03/04/world/i-libyi-apokatestise-ton-basilia-intris-kai-epistrefei-tin-perioysia-stoys-klironomous-toy/)
- Ανώνυμος (04-07-2017). Δελτίο Τύπου. Διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου: η
Επιτροπή προτείνει σχέδιο δράσης για τη στήριξη της Ιταλίας, τη μείωση της
πίεσης και την αύξηση της αλληλεγγύης. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_17_1882
- Ανώνυμος (24-07-2019). Εμφύλιος στη Λιβύη: Στο τέλος, ακόμη και ο διάβολος θα
χαιρετηθεί ως σωτήρας. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από:
[https://tvxs.gr/news/kosmos/emfylis-sti-libyi-sto-telos-akomi-kai-o-diabolos-
tha-xairetithei-os-sotiras/](https://tvxs.gr/news/kosmos/emfylis-sti-libyi-sto-telos-akomi-kai-o-diabolos-tha-xairetithei-os-sotiras/)
- Ανώνυμος (24-07-2019). Εμφύλιος στη Λιβύη: Στο τέλος, ακόμη και ο διάβολος θα
χαιρετηθεί ως σωτήρας. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από:
[https://tvxs.gr/news/kosmos/emfylis-sti-libyi-sto-telos-akomi-kai-o-diabolos-
tha-xairetithei-os-sotiras/](https://tvxs.gr/news/kosmos/emfylis-sti-libyi-sto-telos-akomi-kai-o-diabolos-tha-xairetithei-os-sotiras/)
- Ανώνυμος (12-01-2020). Τέλος η εκεχειρία στη Λιβύη - Ξαναρχίζει ο εμφύλιος
πόλεμος. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από:
[https://www.ethnos.gr/World/article/82231/teloshekexeiriasthlibyhxanarxizeio
emfyliospolemos](https://www.ethnos.gr/World/article/82231/teloshekexeiriasthlibyhxanarxizeio-emfyliospolemos)
- Ανώνυμος (09-02-2020). Η Ιταλία ζητά αναθεώρηση του μνημονίου με την Λιβύη για
το μεταναστευτικό. Ανακτήθηκε την 05-02-2024 από:
[https://www.kathimerini.gr/world/1064156/i-italia-zita-anatheorisi-toy-
mnimonioy-me-tin-livyi-gia-to-metanasteytiko/](https://www.kathimerini.gr/world/1064156/i-italia-zita-anatheorisi-toy-mnimoniou-me-tin-livyi-gia-to-metanasteytiko/)
- Ανώνυμος (27-05-2020). Λιβύη, εμφύλιος: Μία περίληψη. Ανακτήθηκε την 23-10-
2024 από:
[https://www.geografos.gr/%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CF%8D%CE%B7-
%CE%B5%CE%BC%CF%86%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82-
%CE%BC%CE%AF%CE%B1-
%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7/](https://www.geografos.gr/%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CF%8D%CE%B7-%CE%B5%CE%BC%CF%86%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7/)
- Ανώνυμος (21-08-2020). Άμεση κατάπαυση πυρός ανακοίνωσαν τα αντίπαλα
στρατόπεδα της Λιβύης. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από:

<https://tvxs.gr/news/kosmos/amesi-katapaysi-pyros-anakoinosan-ta-antipala-stratopeda-tis-libyis/>

Ανώνυμος (25-08-2020). Η εξωτερική πολιτική της Ιταλίας στην Λιβύη. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από: <https://new-economy.gr/2020/08/25/i-exoteriki-politiki-tis-italias-stin-livii/>

Ανώνυμος (25-08-2020). Η εξωτερική πολιτική της Ιταλίας στην Λιβύη. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://new-economy.gr/2020/08/25/i-exoteriki-politiki-tis-italias-stin-livii/>

Ανώνυμος (2021). Ο βασιλιάς της Λιβύης Ιντρίς στα Καμένα Βούρλα το 1969. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.kaliterilamia.gr/2021/08/1969.html>

Ανώνυμος (06-02-2021). Ποιος είναι μεταβατικός φιλότουρκος πρόεδρος της Λιβύης - Παιχνίδια της Άγκυρας για να σώσει το Τουρκολιβυκό μνημόνιο. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: https://www.pentapostagma.gr/kosmos/afriki/6989163_poios-einai-metabatikos-filotoyrkos-proedros-tis-libyis-paihnidia-tis-agkyras

Ανώνυμος (14-11-2021). Λιβύη: Ο γιος του Μουαμάρ Καντάφι, Σάιφ αλ-Ισλάμ Καντάφι προεδρικός υποψήφιος στις εκλογές της 24ης Δεκεμβρίου. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.sofokleousin.gr/livyi-o-gios-tou-mouamar-kantafi-saif-al-islam-kantafi-proedrikos>

Ανώνυμος (16-11-2021). Λιβύη: Ο Χαλίφα Χαφτάρ ανακοίνωσε τη υποψηφιότητά του στις εκλογές. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.sofokleousin.gr/livyi-o-xalifa-xaftar-anakoinose-ti-ypopsifiotita-tou-stis-proedr>

Ανώνυμος (11-02-2022). Λιβύη: Ξανά δύο πρωθυπουργοί μάχονται για την εξουσία. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://gr.euronews.com/2022/02/11/livyh-jana-dyo-prothypourgoi>

Ανώνυμος (15-01-2023). Ιταλία: Θέλει σταθεροποίηση στη Λιβύη μέσω Τουρκίας και Αιγύπτου. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.protothema.gr/world/article/1328823/italia-thelei-statheropoisi-sti-livui-meso-tourkias-kai-aiguptou/>

Ανώνυμος (16-05-2023). Λιβύη: Νέος πρωθυπουργός ο Οσάμα Χάμαντ – Ο Φάτι Μπασάγα δεν κατάφερε να αναλάβει καθήκοντα στην Τρίπολη. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.iefimerida.gr/kosmos/libyi-prothyrgos-osama-hamant-anti-fati-mpasaga>

Ανώνυμος (04-07-2023). Λιβύη: Ο Χαλίφα Χάφταρ απαιτεί δίκαιη κατανομή των πετρελαϊκών εσόδων μέχρι τον Αύγουστο. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.protothema.gr/world/article/1388789/livui-o-halifa-haftar-apaitai-dikaii-katanomi-ton-petrelaikon-esodon-mehri-ton-augousto/>

Ανώνυμος (09-07-2023). Η Ιταλία θα επιτρέπει λιβυκές πολιτικές πτήσεις στον εναέριο χώρο της. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: https://www.businessdaily.gr/diethni/91590_i-italia-tha-epitrepei-libykes-politikes-ptiseis-ston-enaerio-horo-tis

Ανώνυμος (09-07-2023). Ιταλία: Αίρεται δεκαετής απαγόρευση στην πολιτική αεροπορία της Λιβύης. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: https://www.defence-point.gr/news/italia-airetai-dekaetis-apagoreysi-stin-politiki-aeroporiotis-livyis#google_vignette

Αγρολάμπος Μπάμπης (10-06-2023). Η Ιταλία ανακατεύει την τράπουλα στη Λιβύη. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: https://www.efsyn.gr/politiki/393186_i-italia-anakateyei-tin-trapoula-sti-libyi

Ανδρεάδης Συγγελλάκης Θεόδωρος (12-01-2020). Η Ρώμη ενισχύει το ρόλο της στη Λιβύη. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από: <https://www.dw.com/el/%CE%B7-%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B7-%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%87%CF%8D%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CF%8D%CE%B7/a-51974244>

Δεληολάνης Δημήτρης (06-02-2023). Τι γύρευε η Μελόνι στη Λιβύη – Η φαντασίωση περί mare nostrum. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://slpress.gr/diethni/ti-gyreye-i-meloni-sti-livyi-i-fantasiosi-peri-mare-nostrum/>

Δελτίο Τύπου (18-04-2016). Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη Λιβύη. Ανακτήθηκε την 20-11-2024 από:

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/04/18/fac-libya-conclusions/>

Δημητρόπουλος Γιώργος (25-06-2023). Λιβύη: Η παράλληλη κυβέρνηση απειλεί να αναστείλει τις εξαγωγές πετρελαίου. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://gr.euronews.com/2023/06/25/libya-h-parallili-kyvernisi-apeilei-na-anasteilei-tis-eksagoes-petrelaiou>

Ηλιάδη Θεοδώρα (28-01-2023). Επίσκεψη στη Λιβύη της Τζόρτζια Μελόνη Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://gr.euronews.com/2023/01/28/episkepsi-sti-libyi-tis-georgia-meloni>

Καράγιωργας Ιωάννης (30-09-2023). Μετά από 10 χρόνια επανήλθαν οι εμπορικές πτήσεις ανάμεσα σε Ιταλία και Λιβύη. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://gr.euronews.com/2023/09/30/italia-libya-aerometafores>

Καρδαμπίκης Χρήστος (17-11-2021). Λιβύη: Οι εκλογές θα λύσουν το πρόβλημα; Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.sofokleousin.gr/livyi-oi-ekloges-tha-lysoun-to-provlima>

Λαμπράκης Κώστας (30-09-2020). Η Λιβύη του 20ου αιώνα: Αποικιοκρατία, Ανεξαρτησία και το πολιτικό Ισλάμ. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://odeth.eu/%CE%B7-%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CF%8D%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-20%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CE%BD/>

Μαριάς Νότης (18-10-2022). Σκληρή κόντρα Τουρκίας-Ιταλίας για τα ασημικά της Λιβύης. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.haniotika-neia.gr/skliri-kontra-toyrkias-italias-gia-ta-asimika-tis-livysis/>

Νάστος Παναγιώτης (13-02-2023). Η Ιταλία "αλωνίζει" στην Λιβύη την ώρα που η Τουρκία μετράει τις πληγές της από τους σεισμούς. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: https://www.pentapostagma.gr/kosmos/enoples-syraxeis/7150964_i-italia-alonizei-stin-libyi-tin-ora-poy-i-toyrkia-metraei-tis

Παρίσης Ιωάννης (01-6-2012). Η «Αραβική Άνοιξη» στις χώρες του Μαγρέμπ. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://parisis.wordpress.com/2012/06/01/%CE%B7-%CE%B9%CE%B2%CF%8D%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-20%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CE%BD/>

%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CE%AE-

%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BE%CE%B7-

%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B5%CF%82-

%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CF%81%CE%AD/

Σκαφιδάς Γιώργος (31-01-2023). Η Μελόνι με τον Ντμπέιμπα στη Λιβύη, η Τουρκία και το «άδειασμα» μέσω Ιταλίας. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.amynanet.gr/i-meloni-me-ton-ntbeiba-sti-livyi-i-tourkia-kai-to-adeiasma-meso-italias>

Στραβοπόδης Μηνάς (24-06-2019). Λιβύη: Από την Αραβική Άνοιξη στον Εμφύλιο Πόλεμο. Ανακτήθηκε την 17-11-2024 από: <https://nkvn.antenna.gr/news/me-yrografi--/article/539652/libyi-apo-tin-arabiki-anoixi-ston-emfylio-polemo>

Δελτίο Τύπου (4-07-2017). Διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου: η Επιτροπή προτείνει σχέδιο δράσης για τη στήριξη της Ιταλίας, τη μείωση της πίεσης και την αύξηση της αλληλεγγύης. Ανακτήθηκε την 23-10-2024 από: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_17_1882

Beyer Greg (21-06-2023). Muammar Gaddafi: Brutal Dictator of Libya & “Mad Dog of the Middle East”. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.thecollector.com/mummar-gaddafi-mad-dog-middle-east/>

Federica Pascale. Μετάφραση Σιδέρης Σπύρος (30-01-2023). Συμφωνία ορόσημο μεταξύ Ιταλίας και Λιβύης για φυσικό αέριο-μεταναστευτικό. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.euractiv.gr/section/i-eyropi-kai-o-kosmos/news/symfonia-orosimo-metaxy-italias-kai-livyiis-gia-fysiko-aerio-metanastes/>

Follain John, Tugwell Paul and Magdy Mirette (06-04-2021). Draghi Picks Libya for First Trip, Seeking Stronger Ties. Ανακτήθηκε την 24-10-2024 από: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-04-06/italy-s-draghi-picks-libya-for-first-trip-seeking-stronger-ties>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γρηγοριάδης Δ (2019) Η λιβυκή κρίση και η επίδραση της στην παράτυπη μετανάστευση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση (Διπλωματική εργασία). Ρόδος:

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Μεσογειακών
Σπουδών. Ανακτήθηκε την 20/12/23 από:
<https://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/21003>.

Δημητράκος Σπύρος Δ. (1973) Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, τόμος 4 . Εκδόσεις
Π.Κουτσούμπος Α.Ε. (σελ 246-250).

Προέδρου Φίλιππος (2010) Η Γεωπολιτική στροφή της Λιβύης. Περιοδικό Ιστορία
Εικονογραφημένη (τεύχος 502) (σ.6).

Ξενόγλωσση

Ceccorulli Michela & Lucarelli Sonia (2017), “Migration and the EU Global Strategy:
Narratives and Dilemmas”. The International Spectator, Vol. 52(3), pp. 93.

Feldstein Steven (2018), “Moral Failure in Libya”. Oxford Monitor of Forced Migration,
pp. 1-4.

Herbert Matt (April 2019), “Less than the sum of its parts Europe’s fixation with Libyan
border security”. Institute for Security Studies, pp. 6.

Herrmann, D. (1989). The Paralysis of Italian Strategy in the Italian-Turkish War, 1911-
1912. The English Historical Review, 104(411), 332-356. Retrieved August 30,
2020, from <http://www.jstor.org/stable/571738>.

Mafu Lucas (January-March 2019), “The Libyan/Trans-Mediterranean Slave Trade, the
African Union, and the Failure of Human Morality”. SAGE Open, pp. 3.

McCollum, J. (2018). The Anti-Colonial Empire: Ottoman Mobilization and Resistance
in the Italo-Turkish War, 1911-1912. UCLA. Retrieved August 30, 2020 from:
<https://escholarship.org/uc/item/5341c962>.

Muedini, F. (2015). Sufism and Anti-Colonial Violent Resistance Movements: The
Qadiriyya and Sanussi Orders in Algeria and Libya, Open Theology. Retrieved
August 30, 2020 , <https://doi.org/10.1515/opth-2015-0003>.

Raza, S. (2012), Italian Colonisation & Libyan Resistance to the Al-Sanusiof Cyrenaica
(1911 – 1922), Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia), 6:1, 87-120,
Retrieved August 30, 2020.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΕΕ ΤΗΣ 04-07-2017 ⁴¹

«Δράσεις για τη στήριξη της Ιταλίας και τη μείωση των ροών

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει σειρά μέτρων που πρέπει να ληφθούν τώρα για να επιταχυνθεί η συλλογική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά μήκος της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των παρακάτω:

Η Επιτροπή:

- Θα ενισχύσει περαιτέρω τις ικανότητες των λιβυκών αρχών μέσω έργου ύψους 46 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο εκπονήθηκε από κοινού με την Ιταλία.
- Θα στηρίξει τη συγκρότηση ενός πλήρως επιχειρησιακού Κέντρου Συντονισμού Θαλάσσιας Διάσωσης στη Λιβύη.
- Θα αυξήσει τα κονδύλια για τη διαχείριση της μετανάστευσης στην Ιταλία, με πρόσθετο ποσό 35 εκατ. ευρώ, έτοιμο να κινητοποιηθεί αμέσως.
- Θα εξασφαλίσει την πλήρη κινητοποίηση των οργανισμών της ΕΕ:
 - η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (ΕΥΥΑ) είναι έτοιμη να αυξήσει τον αριθμό των κινητών ομάδων που βοηθούν στη διεκπεραίωση των αιτήσεων
 - ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής θα πρέπει να εξετάσει επείγοντως τις προτάσεις της Ιταλίας όσον αφορά την κοινή επιχείρηση «Τρίτων»

⁴¹

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/el/ip_17_1882/IP_17_1882_EL.pdf

□ και η εφεδρεία ταχείας αντίδρασης της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, η οποία αποτελείται από 500 και πλέον εμπειρογνώμονες σε θέματα επιστροφής, είναι έτοιμη να αναλάβει δράση μόλις υποβάλει αίτημα η Ιταλία.

- Θα δρομολογήσει και θα χρηματοδοτήσει, σήμερα κιόλας, νέα διαδικασία ανάληψης δεσμεύσεων για επανεγκατάσταση, ιδίως από τη Λιβύη, την Αίγυπτο, τον Νίγηρα, την Αιθιοπία και το Σουδάν, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των ΗΕ για τους Πρόσφυγες.

- Θα συνεργαστεί με τη Λιβύη για να ενισχύσει τους ελέγχους στα νότια σύνορα, σε συνεργασία με τις χώρες της Σαχέλ G5 και τα κράτη μέλη με στήριξη από κονδύλια της ΕΕ.

- Θα επιταχύνει τις εργασίες για τη σύναψη συμφωνιών επανεισδοχής (ή ισοδύναμων άτυπων ρυθμίσεων) με τις χώρες προέλευσης και διέλευσης, με τη στήριξη των κρατών μελών.

- Θα συνεργαστεί περαιτέρω με τον Νίγηρα και το Μάλι βάσει του πλαισίου εταιρικής σχέσης, ώστε να εμποδιστούν οι μετακινήσεις προς τη Λιβύη.

- Θα συνεχίσει να συνεργάζεται με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) για να επιταχύνει τις υποβοηθούμενες εκούσιες επιστροφές από τη Λιβύη και τον Νίγηρα προς τις χώρες καταγωγής, μεταξύ άλλων με παροχή πρόσθετης χρηματοδότησης.

- Θα μεριμνήσει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, για την πλήρη εφαρμογή του πλαισίου εταιρικής σχέσης, και πέραν των αρχικών πέντε χωρών προτεραιότητας, χρησιμοποιώντας τόσο θετικά όσο και αρνητικά κίνητρα.

- Επιπλέον των 200 εκατ. ευρώ που κινητοποιήθηκαν το 2017 για τη θυρίδα Βόρειας Αφρικής του Καταπιστευματικού Ταμείου της ΕΕ για την Αφρική, θα

εξασφαλίσει ισοδύναμη χρηματοδότηση για το 2018 και μετά από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και των κρατών μελών.

Τα κράτη μέλη οφείλουν:

- *Να συνεισφέρουν σε πολύ σημαντικότερο βαθμό στο Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την Αφρική, ώστε να συμπληρωθεί η συνεισφορά των 2,6 δισ. ευρώ από τον περιορισμένο προϋπολογισμό της ΕΕ, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν τον Νοέμβριο του 2015.*

- *Να επιταχύνουν τη μετεγκατάσταση από την Ιταλία ανταποκρινόμενα ταχύτερα στα αιτήματα της Ιταλίας, αναλαμβάνοντας περισσότερες δεσμεύσεις και πιο τακτικά.*

- *Να συμβάλουν, από κοινού με την Επιτροπή και την Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, στη συνεργασία με την Τυνησία, την Αίγυπτο και την Αλγερία, ώστε να τις ενθαρρύνουν να συμμετάσχουν στο δίκτυο «Seahorse Mediterraneo», και να καλέσουν την Τυνησία, τη Λιβύη και την Αίγυπτο να δηλώσουν τις οικείες περιοχές έρευνας και διάσωσης και να συγκροτήσουν επίσημο Κέντρο Συντονισμού Θαλάσσιας Διάσωσης.*

- *Να επιταχύνουν τις συζητήσεις, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σχετικά με τη μεταρρύθμιση του συστήματος του Δουβλίνου για την κατανομή των αιτήσεων ασύλου στο εσωτερικό της ΕΕ προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σταθερό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών στο μέλλον.*

- *Να κινητοποιήσουν τις ικανότητές τους, παράλληλα με τις ικανότητες της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, για τη στήριξη της επιστροφής παράτυπων μεταναστών από την Ιταλία.*

Η Ιταλία θα πρέπει:

- Να καταρτίσει, σε διαβούλευση με την Επιτροπή και στη βάση διαλόγου με τις ΜΚΟ, κώδικα δεοντολογίας για τις ΜΚΟ που ασκούν δραστηριότητες έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο.

- Να υλοποιήσει ως εξής τις δεσμεύσεις που ανέλαβε σχετικά με τη μετεγκατάσταση:

- προβαίνοντας επείγοντως στην καταχώριση όλων των Ερυθραίων που βρίσκονται στην Ιταλία

- εξασφαλίζοντας την κεντρική διαχείριση και την τυποποίηση της διαδικασίας μετεγκατάστασης

- επιτρέποντας τη μετεγκατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων

- και επιδεικνύοντας μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τους ελέγχους ασφάλειας που ρυθμίζονται διμερώς με άλλα κράτη μέλη.

- Να θέσει ταχέως σε εφαρμογή τον νόμο Minniti, μεταξύ άλλων:

- αυξάνοντας τη δυναμικότητα των κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης

- ενισχύοντας την ικανότητα υποδοχής και αυξάνοντας σημαντικά την ικανότητα κράτησης ώστε να ανέλθει σε τουλάχιστον 3.000 θέσεις επείγοντως

- παρατείνοντας τη μέγιστη περίοδο κράτησης σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ

- και επιταχύνοντας σημαντικά την εξέταση των αιτήσεων ασύλου κατά το στάδιο της προσφυγής.

- Να επιταχύνει τις επιστροφές:

- εφαρμόζοντας ταχείες διαδικασίες επιστροφής

- κάνοντας ευρύτερη χρήση των ταχέων διαδικασιών και των λόγων απόρριψης μιας αίτησης ως απαράδεκτης

- καταρτίζοντας εθνικό κατάλογο των ασφαλών χωρών καταγωγής

- εκδίδοντας αποφάσεις επιστροφής παράλληλα και από κοινού με τις αποφάσεις επί αιτήσεων ασύλου

- εξετάζοντας την επιβολή περιορισμών διαμονής

- και μη εκδίδοντας ταξιδιωτικά έγγραφα σε αιτούντες άσυλο.

Επόμενα βήματα: Η Επιτροπή εργάζεται σε συντονισμό με την εσθονική Προεδρία του Συμβουλίου, και τα μέτρα που παρουσιάζονται σήμερα αναμένεται να αποτελέσουν τη βάση των συζητήσεων για παροχή άμεσης στήριξης στην Ιταλία οι οποίες θα διεξαχθούν κατά την άτυπη σύνοδο του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων την Πέμπτη στο Ταλίν.

Ιστορικό:

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της έχουν διαμορφώσει σταδιακά μια ισχυρότερη και καλύτερα αρθρωμένη πολιτική όσον αφορά τη διάσωση ζωών και την καλύτερη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην Κεντρική Μεσόγειο.

Όμως οι απώλειες ανθρώπινων ζωών και η συνέχιση των μεταναστευτικών ροών οικονομικών κατά κύριο λόγο μεταναστών στην οδό της Κεντρικής Μεσογείου αποτελούν διαρθρωτική πρόκληση και παραμένουν επείγον ζήτημα που προκαλεί σοβαρή ανησυχία.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας-23ης Ιουνίου 2017, οι ηγέτες δεσμεύτηκαν ότι θα αναλάβουν τώρα αποφασιστική δράση «εντείνοντας τον συντονισμό και την υλοποίηση όλων των στοιχείων που περιέχονται στη δήλωση της Μάλτας, στο πλαίσιο εταιρικής σχέσης και στο κοινό σχέδιο δράσης της Βαλέτας, με την εξασφάλιση επαρκών χρηματοδοτικών πόρων.».

Σήμερα, η Επιτροπή δίνει συνέχεια στις δεσμεύσεις αυτές προσδιορίζοντας συγκεκριμένες δράσεις που κάθε πλευρά μπορεί και πρέπει να πραγματοποιήσει για την υλοποίησή τους.

Η Ιταλία λαμβάνει ήδη σημαντικά μέτρα για την ενίσχυση της συνεργασίας με τη Λιβύη για τη διαχείριση της μετανάστευσης και την περαιτέρω βελτίωση της εφαρμογής της πολιτικής της ΕΕ για τη μετανάστευση εντός της Ιταλίας. Ο πρόσφατος νόμος Minniti έχει ως στόχο να καταστήσει το ιταλικό σύστημα ασύλου και επιστροφής πολύ πιο αποτελεσματικό από ό,τι σήμερα, εντοπίζοντας ταχέως τα άτομα που χρήζουν προστασίας και λαμβάνοντας συγχρόνως μέτρα που μπορούν να διευκολύνουν την ταχεία επιστροφή των οικονομικών μεταναστών.».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΙ ΙΤΑΛΙΑΣ ΑΠΟ ΠΤΩΣΗ ΚΑΝΤΑΦΙ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Πορτρέτο	Ονοματεπώνυμο (γέννηση- θάνατος)	Θητεία			Κόμμα
		Έναρξη	Λήξη	Διάρκεια	
	Μάριο Μόντι (1943-)	16 Νοεμβρίου 2011	28 Απριλίου 2013	1 χρόνος, 163 ημέρες	Ανεξάρτητος
	Ενρίκο Λέτα (1966-)	28 Απριλίου 2013	22 Φεβρουαρίου 2014	300 ημέρες	Δημοκρατικό Κόμμα
	Ματέο Ρέντσι (1975-)	22 Φεβρουαρίου 2014	12 Δεκεμβρίου 2016	2 χρόνια, 294 ημέρες	Δημοκρατικό Κόμμα
	Πάολο Τζεντιλόνι (1954-)	12 Δεκεμβρίου 2016	1 Ιουνίου 2018	1 χρόνος, 171 ημέρες	Δημοκρατικό Κόμμα
	Τζουζέπε Κόντε (1964-)	1 Ιουνίου 2018	5 Σεπτεμβρίου 2019	2 χρόνια, 257 ημέρες	Ανεξάρτητος
		5 Σεπτεμβρίου 2019	13 Φεβρουαρίου 2021		

Πορτρέτο	Ονοματεπώνυμο (γέννηση- θάνατος)	Θητεία			Κόμμα
		Έναρξη	Λήξη	Διάρκεια	
	Μάριο Ντράγκι (1947-)	13 Φεβρουαρίου 2021	22 Οκτωβρίου 2022	1 χρόνος, 251 ημέρες	Ανεξάρτητος
	Τζόρτζια Μελόνι (1977-)	22 Οκτωβρίου 2022	Σημερινή	2 χρόνια, 40 ημέρες ⁴²	Αδέλφια της Ιταλίας

⁴² Για τις ημέρες διακυβέρνησης της κ. Μελόνι, υπολογίστηκε μέχρι 30-11-2024.